

Čimveč hrane bomo pridelali doma

Delovna skupina CK ZKS, ki jo je vodil predsednik komisije predsedstva CK ZKS za mednarodno sodelovanje Jože Smole, se je 29. januarja dopoldne z našimi predstavniki in strokovnjaki v Zalcu pogovarjala o dohodkovnih odnosih znotraj SOZD Hmezad in o povezovanju navzven.

Hmeljarstvo ima zelo dobro urejene dohodkovne odnose. Lani so kljub temu kršili samoupravni sporazum celjska, mozirska in dravograjška kmetijska zadruga in zaradi mnogo višjih cen na svetovnem trgu samostojno prodajale hmelj. Takšna poslovna politika je kratkovidna. Člani delovne skupnosti so menili, da bo v prihodnje potrebno vztrajati na sporazumih.

Na drugih področjih, kot v sadjarstvu, poljedelstvu, vrtnarstvu, peruninarstvu, prireji mesa in mleka šele sklepamo nove sporazume o dohodkovnem povezovanju, s katerimi bomo sklenili reprodukcijo od prireje in proizvodnje do trgovine.

Klavnice v celjski regiji so se že večkrat dogovarjale. Rezultat je odstop šentjurskega kombinata od pred štirimi leti podpisanega samoupravnega sporazuma o delitvi dela med tremi klavnicami. Kljub neuspehu se bo treba še in še pogovarjati o delitvi dela med klavnicami.

V srednjeročnem načrtu ima Hmezad tudi sodelovanje z novo SOZD Merx za prodajo sadja, zelenjave, poljščin, mleka, mesa in dr. in s kmetijci v Vojvodini in Slavoniji za pridelovanje koruze. Resna in velikega pomena je za nas naloga, ki smo si jo zadali v srednjeročnem načrtu, da bomo pridelali čimveč hrane doma.

Vy

Planska predvidevanja '81

Plan za leto 1981 pomeni prvo etapo uresničevanja razvojnih ciljev, ki smo si jih zastavili s srednjeročnim planom 1981—1985.

Kot v preteklem letu, je tudi resolucija o izvajanju družbenega plana republike za leto 1981 naravnana stabilizacijsko. Njene usmeritve smo upoštevali tudi pri izdelavi planov TOZD in DO v okviru Hmezada. Kot izvedbeni akt je tudi v tem letu sprejet družbeni dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka in čistega dohodka v letu 1981. Po tem dogovoru morajo osebni dohodki naraščati za 5 odstotkov počasneje od rasti dohodka v primerjavi z letom 1980.

Glede na to, da v času izdelave plana še niso bili znani končni rezultati gospodarjenja v letu 1980, smo primerjavo rasti dohodka in osebnih dohodkov delali na osnovi ocene doseženih rezultatov za preteklo leto. Prav gotovo se bodo ocenjeni rezultati razlikovali od dejanskega obračuna. Zato bo potrebno plane po zaključnem računu ponovno preveriti in uskladiti z družbenim dogovorom na osnovi dejanskih podatkov.

Samo izvajanje plana bo potrebno zagotoviti z ustreznimi stabilizacijskimi ukrepi, da bomo planske cilje dejansko tudi uresničili.

KOLIČINSKI OBSEG PROIZVODNJE

Ocenjujemo, da je v primerjavi s preteklim letom skupni planirani količinski obseg proizvodnje večji za 8 odstotkov.

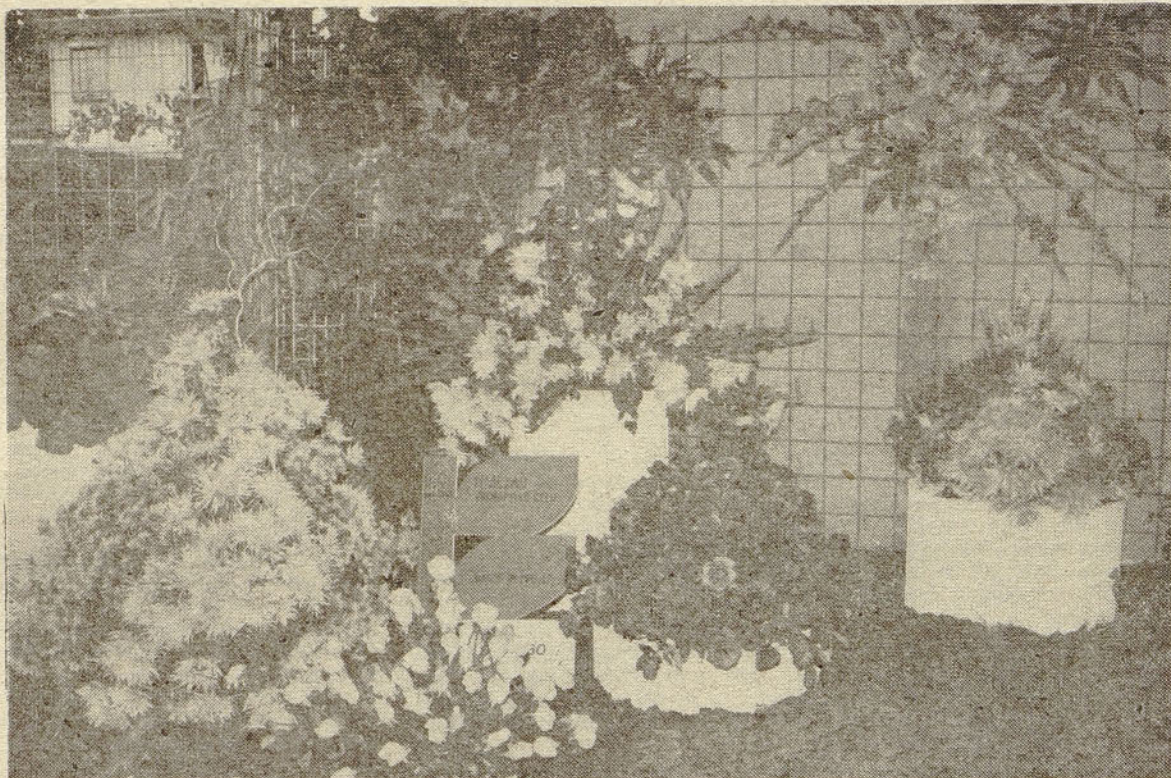
V živinoreji je planirano povečanje proizvodnje mleka za 8, govedi za 21, prašičev za 22 in piščancev za 3 odstotke.

Kot je iz pregleda razvidno, načrtujemo v vseh vejah živinoreje sorazmerno smelo povečanje, z izjemo pri piščancih, kjer je predvideno bolj umirjeno povečanje. Ocenjujemo, da bo plan živinorejske proizvodnje dosežen, če bodo dani normalni proizvodni pogoji in urejeni cenovni odnosi, kar v preteklem letu ni bil slučaj. Zato so bili v preteklem letu doseženi tudi slabši rezultati in je v tem letu povečanje

(Nadaljevanje na 2. strani)

Ženam
iskrene
čestitke
za
8. marec

SOZD Hmezad

Aranžma DO Vrtnarstvo Celje

Proizvodnja in prodaja hmelja letnika 1980

Da bo bralcem vsaj delno jasno, kako je bilo s prodajo hmelja letnika 1980, ki je dvignila ne malo prahu, bom poskušal pojasniti s tem prispevkom. Leto 1980 je bilo za nas izjemno dobro, v svetu pa slabo in bi ga lahko v celotnem povojnem času primerjali le z letom 1957.

Hmelj je večletna rastlina in potrebo po njem določa svetovna proizvodnja piva. Poleg tega je pri prodaji hmelja v svetu uveljavljena praksa predprodaj za 3 do 4 leta. Temu se ne moremo izogniti pri plasiranju 70 odstotkov pridelka na inozemska tržišča.

S to predpostavko, da domače tržišče dosedaj odkupi le 25 do 30 odstotkov letine, izhaja tudi prodajna politika v okviru Poslovne skupnosti za hmeljarstvo Slovenije. Glede na to, da naša slovenska proizvodnja predstavlja le 3 odstotke svetovne proizvodnje hmelja in da Hmeljarska skupnost, oziroma reprocelota vključuje nad 99 odstotkov vse slovenske proizvodnje, v kateri letno pridelajo 3.000 do 3.300 ton hmelja, lahko rečemo, da je ena najbolj dovršenih oblik organizirane proizvodnje in da bi lahko bila vzor pri organiziranju drugih reprocelot.

Prodaja okoli 70 odstotkov hmelja na inozemska tržišča nas sili, da gremo v korak s svetom, kjer je od leta 1957 praksa, da se večina pridelkov proda za fiksno ceno za več let naprej. Reči smemo, da je tak način prodaje zelo stabiliziral tržišče. To dokumentirati v tem članku ni mogoče, lahko pa se od 1957. leta, s ka-

terim je sistem prodaje začel, in za 24 let dokaže, da so bile cene razen v štirih letih vedno boljše v predprodaji, kot smo jih dosegli po dnevnih cenah. Vse to potrjuje, da je bila politika prodaje Poslovne skupnosti pravilna.

Vse do sedaj povedano smo upoštevali, ko smo leta 1977/1978 prodajali letnik 1980. Res, da takrat nismo mogli predvideti v svetu nizkega pridelka zaradi slabih vremenskih pogojev. Svetovna proizvodnja tega letnika je znašala le okoli 117.000 ton o pričakovane 125.000 do 130.000 ton. Le v Sloveniji in ZDA je bil pridelek dober, povsod drugod pa za okoli 15 odstotkov manjši. Velik izpad je imela Zahoda Nemčija, ki je imela poleg manjšega pridelka še vrednost alfa kislin za 5 odstotkov nižjo od normalne. To je pomenilo, da pivovarniška industrija ne bo dobila vsega v predprodaji kupljenega hmelja in tako se je čez noč začela hajka za hmeljem z vrtoglaviim skakanjem cen, ki so 13. in 14. oktobra dosegle nesluteno višino okoli 2.000 DM za 50 kg. Podobno je bilo le še leta 1957, ko je cena hmelju dosegla višino 1.200 DM za 50 kg. Posledica je bila kot vedno, da so se cene hmelja že 1959. leta znižale na 110 DM za 50 kg.

V Sloveniji je s hmeljem letnika 1980 bilo tako: že 1977/78. leta smo ga računajoč letino okoli 3.200 ton prodali v inozemstvo okrog 67 odstotkov, za doma rezervirali 28 odstotkov, 5 odstotkov pa bi ga naj ostalo za poznejšo prodajo. Že med rastjo leta 1980 so bile napovedi, da bo pridelek le okoli 3.080 ton. Da

(Nadaljevanje s 1. strani)

občutnejše. Proizvodnja hmelja je planirana v lanskoletni višini, kar je pod realnimi proizvodnimi možnostmi glede na povečanje površin hmeljišča.

Planirana proizvodnja sadja je večja za 37 odstotkov predvsem v KK Šmarje, kjer je bil lansko leto velik izpad proizvodnje zaradi slabega vremena, enako tudi v Kmetijstvu Ilirska Bistrica.

Ce v Vrtinarstvu upoštevamo vpliv cen, vidimo, da se fizični obseg bistveno ne povečuje, kar je odraz manjšega povpraševanja.

V mesno-predelovalni dejavnosti CMI planira povečanje obsega poslovanja na osnovi prometa hladilnice za 18 odstotkov. To povečanje se odraža predvsem v prodaji svežega mesa (za 31%), kjer je bil v preteklem letu precejšen izpad. Kmetijstvo Ilirska Bistrica poleg povečanja prodaje mesa predvideva tudi občutno povečanje uslužnostnega klanja.

Predelava mleka — planiran odkup mleka v Celjski mlekarni je večji za 16 odstotkov. Predvideno je zmanjšanje prodaje nepredelane mleka, povečuje se prodaja konzumnega mleka za 9, jogurtov za 17 in sirov za 15 odstotkov.

V mlekarni v Ilirski Bistrici je planiran odkup večji za 8 odstotkov, iz tega je povečanje konzumnega mleka le 1 odstotek, občutnejše se bo povečala prodaja mlečnih izdelkov.

V proizvodnji močnih krmil je plan mešanja večji za 43 odstotkov.

Planiran odkup hmelja je glede na plan proizvodnje v lanskoletni višini. Zaradi »zamika« je prodaja hmelja večja za 6 odstotkov. Pri tem se predvideva zmanjšanje prodaje v izvoz (indeks 93), na račun večjega povpraševanja na domačem trgu.

V gostinski dejavnosti je predvideno povečanje obrokov v Samopostrežni restavraciji za 5 odstotkov in v Hotelu Prebold za 15 odstotkov. Tudi v TOZD Hmeljar in hotelu Slovan je na osnovi finančnih kazalcev predvideno povečanje fizičnega obsega.

Strojna na osnovi učinkovitih ur bistveno povečuje fizični obseg poslovanja.

V trgovski dejavnosti povečuje Notranja trgovina promet za 23 odstotkov, bolj umirjeno pa je predviden porast prodaje trgovskega blaga tudi v ostalih TOZD.

OSEBNI DOHODKI

Skupno je planiranih 528.883.000 din bruto osebnih dohodkov, kar je v primerjavi z oceno za preteklo leto povečanje za 18 odstotkov. Realna primerjava delitvenih razmerij kaže, da je OD v povprečju za 4 točke pod rastjo dohodka, ki bo v naslednjem planskem letu narasel za 31 odstotkov. Primerljiva rast OD pa je 27 odstotkov. To pomeni, da indeks rasti OD zaostaja za rastjo dohodka v skladu z izhodišči resolucije o izvajanju družbenega plana.

Razmerje med osebnimi dohodki in dohodki ni v celoti usklajeno v nekaterih TOZD in DO, delno je takšna neusklajenost pogojena objektivno. Vsekakor bodo morale vse DO in TOZD ponovno preveriti delitvena razmerja ob zaključnem računu in sprejeti konkretne ukrepe, da bo realizacija rasti dohodka in osebnih dohodkov usklajena z določili družbenega dogovora.

Najmanj kar je, moramo za Hmezd kot celoto doseči usklajeno rast dohodka in OD v skladu z resolucijo o izvajanju družbenega plana.

PLANIRANI VREDNOSTNI REZULTATI V LETU 1981

Skupni planirani celotni prihodek znaša 8.682.462.000 din in je v primerjavi z oceno večji za 38 odstotkov. V strukturi celotnega prihodka predstavlja trgovsko blago pod 50 odstotkov, kar je v skladu z usmeritvami srednjeročnega razvoja Hmezada za oživitve proizvodnje in storitev.

Planiran dohodek je večji za 31 odstotkov, kar kaže, da je v planu predvidena nekoliko slabša ekonomičnost od ocene realizacije za preteklo leto.

Zaradi spremembe v plačevanju prispevkov so se obveznosti iz dohodka občutno povečale, tako, da je čisti dohodek povečan za 20 odstotkov. Nasprotno pa so osebni dohodki glede na spremembo prispevkov sorazmerno zmanjšani. Zato je tudi ostanek čistega dohodka povečan za pospešeno amortizacijo v višini 164.568.000 din, večji za 75 odstotkov.

V primerjavi z letom 1980 s planom za leto 1981 skupno za SOZD Hmezd načrtujemo:

	Ocena 1980	Plan 1981	Ind.
— celotni prihodek	6.288.677	8.682.462	138
— dohodek	870.634	1.143.175	131
— čisti dohodek	576.554	691.584	122
— osebni dohodki	449.603	528.883	118
— ostanek ČD + PAM	93.891	164.568	175

Iz gornjega pregleda je razvidno, da so planirani sumarni rezultati sorazmerno ugodno zastavljeni v primerjavi z oceno rezultatov za preteklo leto. Ti rezultati temeljijo na povečanju planiranega fizičnega obsega za 8 odstotkov, razlika pa je rezultat predvidenega povečanja cen in izboljšanja produktivnosti dela ter sorazmerno počasnejšega naraščanja osebnih dohodkov v primerjavi z rastjo dohodka.

Zaradi tako zastavljenega plana je tudi planiran ostanek čistega dohodka + pospešena amortizacija v višini 164.568 din sorazmerno visoko zastavljen.

Da bi dosegli z resolucijo usklajeno rast dohodka ob počasnejši rasti osebnih dohodkov, je potrebno izvesti predvsem naslednje naloge:

1. Povečanje fizičnega obsega najmanj v planirani višini 8 odstotkov. Tiste TOZD, ki povečanje fizičnega obsega planirajo sorazmerno skromno, si morajo prizadevati za višje povečanje fizičnega obsega.

2. Izboljšanje ekonomičnosti poslovanja, kar pomeni zmanjšati stroške in tako vplivati na povečanje dohodka. Predvsem je potrebno zagotoviti, da ekonomičnost ne bo padala, čeprav so pogoji gospodarjenja vedno težji.

3. Zmanjšati vse oblike porabe iz dohodka. Na nekatere od teh (prispevki in davki) ne moremo vplivati neposredno, zato je vrsto pogodbenih obveznosti, ki predstavljajo glavni del obveznosti iz dohodka, ki so v naši domeni (obresti, zavarovalne premije itd.).

4. Povečati produktivnost dela, izboljšati razmerje med učinkovitim in neefektivnim delom.

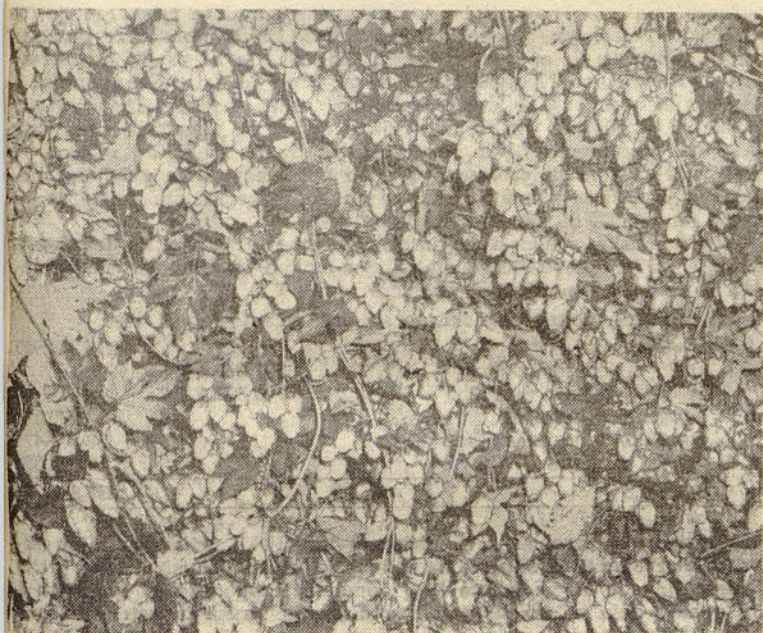
Ce naštetih možnosti ne bomo izkoristili, lahko edino s sorazmerno počasnejšo rastjo osebnih dohodkov in skupne porabe dosežemo hitrejše naraščanje sredstev za razširitev materialne osnove dela v skladu z usmeritvami resolucije družbenega dogovora.

Polde Skafar, dipl. ing. agr.

bi jeseni čimprej spoznali resnični pridelek, je Poslovna skupnost pozvala vse pridelovalce, da takoj sporočijo količino svojih pridelkov. Na vabilo večina ni reagirala in smo tako šele koncem septembra dobili od 23 pridelovalcev podatke, da so pridelali 2.284 ton. Ta podatek ni obetal dobro letino. Do konca novembra smo v Hmezadu export-import že prevzeli 3.266 ton hmelja. Če računamo, da je šlo mimo naše skupnosti najmanj 120 do 130 ton hmelja, potem je bil celoten pridelek okoli 3.380 ton in več kot zadovoljiv.

Čas od obiranja in do konca novembra je bil čas taktiziranja nekaterih pridelovalcev, kako odtujiti čimveč pogodbenih količin pridelka. Takrat je bilo jasno, da svetovni pridelek ne bo kril potreb in da se zaradi trenutne konjunktore s prodajo po strani da doseči višjo ceno, kot bo cena povprečno prodanega hmelja. Tudi izvozna podjetja izven naše skupnosti so se zelo angažirala, hoteč nam pobrati čimvečje količine hmelja. Nastala je celo bojazen pomanjkanja za domače pivovarne. Temu stanju je morala slediti uvedba dovoljenj pri izvozu hmelja. Na nivoju federacije moramo čimprej urediti promet s hmeljem in preprečiti podobne anomalije.

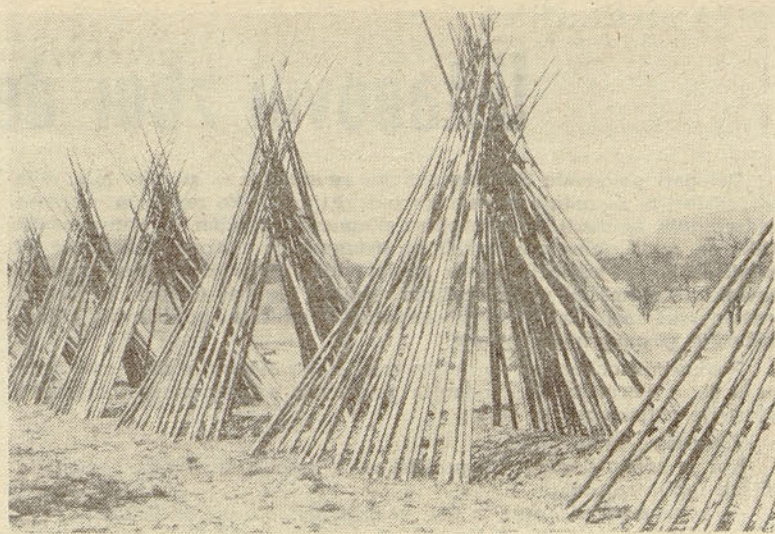
Ko smo ugotovili, da bo pridelek le večji od predvidenega, je tudi Poslovna skupnost za hmeljarstvo prodala preko Hmezada export-import 100 ton viškov po dnevnih cenah od 540 do 610 din za kg hmelja, kar je dvignilo povprečno prodajno ceno za okoli 18 din. Če ne bi bilo odtujenih omenjenih 120 ton hmelja, bi povečana cena lahko bila še za okoli 20 din višja za ves v Sloveniji pridelan hmelj. V tem je tudi nezadovoljstvo poštenih kooperantov, ker izkopiček dobre prodaje po dnevnih cenah ni šel v korist povprečne cene, ampak redkim posameznikom, ki so tako za kg hmelja dobili za okoli 100 din višjo ceno.

Atlas

Hmezad export-import je v predprodaji prodal 2.187 ton letnika 1980, 984 ton po trikrat spremenjeni in dogovorjeni ceni domačim pivovarnam in 100 ton po dnevni ceni tudi na inozemski trg. Tako znaša povprečna prodajna cena letnika 1980 okoli 180 din za kg, ki se deli v reproceloti: 91,42 odstotka za pridelovalca, 6,13 odstotka na trgovino, 2,16 odstotka za inštitut in 0,19 odstotka za stroške združenja. Taka je bila prodaja hmelja lanskega letnika, ko je zaradi trenutne konjunktore v svetu in v ne spoštovanja samoupravnih dogovorov in pogodbenih obvez napravila škodo dobro organizirani proizvodnji. Da bi bila mera polna, jo je, čeprav verjamemo, da nehote, zagodla še RTV, ki je 8. 2. 1981 objavila napačne povprečne dosežene cene pri prodaji preko Hmezada. To je bilo sicer popravljeno v TV dnevniku čez dva dni. Upamo, da smo hmeljarje in širšo javnost o odkupu informirali dovolj temeljito.

Na koncu naj povem, da pri vsej zadevi ne gre samo za 120 ton hmelja, ki je bil odtujen in prodan postrani, ampak je važnejše, da se določeni izvozniki pojavljajo le v izrednih konjunkturah z izvozom hmelja in napravijo veliko škodo pri taki

Hmeljevke — lepa posebnost, a že redkost slovenskega hmeljarstva, ki žal, hitro tone v pozabo

organizirani proizvodnji. Gre za to, da pri tako veliki proizvodnji in 70 odstotni odvisnosti od zunanega trga ne moremo vsak po svoje. Tu so potrebni skupni dogovori z urejenimi dohodkovnimi odnosi ob sprejemanju določenih rizikov. Prodaja 3.000 do 3.200 ton hmelja, do leta 1985 bi ga že naj bilo 3.800 ton, mora slediti pogojem svetovnega trga. Ta pa zahteva predprodajo in nevzdržno je, ko v primeru izredne konjunktore nekdo pride in vzame blago, pošten organiziran kooperant pa naj bi nosil rizike do kritja pogodbenih obveznosti. To so vprašanja, ki jih moramo rešiti nemudoma in določiti nosilce izvoznih poslov ter prav tako postopke za kršilce teh dogovorov. V kolikor tega ne bomo napravili, oziroma ne bomo uspeli pri naših naporih, potem bomo v zelo kratkem času prenehali biti vzorno organizirana reprocelota slovenskega hmeljarstva.

Direktor Hmezad export-import Žalec
Mišo Bobovnik

VRTNARSTVO CELJE

Projektira in urejuje objekte javnega zelenila, hišne vrtove, grobove.

Proizvaja drevesničarski material in lončnice.

Izvaja aranžiranje poslovnih, hotelskih in drugih notranjih prostorov.

Prideluje zelenjavo in enoletnice.

DO Vrtinarstvo Celje
Celje, Ljubljanska 93

SAVINOVO PRIZNANJE

za doseženo in zasluzeno delo
na kulturnem področju

Glasilo Hmeljar

predsednik skupščine

Janez Javornik

Žalec, 8. februar 1981

Glasilo Hmeljar je za 50 let izhajanja prejelo Savinovo priznanje

 hmeljar

Ustanovni zbor delegatov podpisnic

Delegati podpisnic Samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev za izgradnjo mlekarne industrije celjske regije in urejanju medsebojnih razmerij pri razdelitvi skupnega dohodka in prevzemanju rizika so se 17. februarja sestali na ustanovnem zboru v Žalcu. Od 78 podpisnic so se udeležili zbora predstavniki enainšestdesetih in predstavniki IS skupščin občin celjske regije, Slovenj Gradca in Raven, predstavniki bank, Zavarovalne skupnosti Triglav ter predstavniki Medobčinskih gospodarskih zbornic.

Predsednik odbora za izgradnjo mlekarne industrije dipl. oec. Jože Janše je v Poročilu o dosedanjih pripravah na izgradnjo mlekarne industrije celjske regije dejal:

Tovarišice in tovariši!

Kot je znano predstavlja projekt za izgradnjo mlekarne industrije celjske regije izgradnjo:

- konzumne mlekarne v Arji vasi, kapacitete do 180.000 in
- adaptacijo sirarne v Šmarju za izdelavo specialnih sirov, kapacitete do 50.000 litrov dnevne predelave.

Celotna priprava predvidene izgradnje mlekarne in adaptacije sirarne se je pričela že v letu 1977.

Proizvodni program in kapacitete so bile določene na osnovi programa razvoja mlekarne industrije SR Slovenije. Celjska mlekarne s sirarno v Šmarju predstavlja osrednjo konzumno mlekarne za celotno osrednjo Slovenijo. Njena izgradnja pa je predvidena kot prednostna naložba že v srednjeročnem planu za obdobje 1976—1980 in se kot neizvršena investicija prenaša v naslednje srednjeročno obdobje. V dogovoru o temeljnih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981—1985 je v 38. členu podana tudi mlekarne kot prednostna investicija za živilsko industrijo, ker ima zagotovljenih najmanj 70% surovin, neposredno pa vpliva tudi na boljšo izrabo kmetijskega prostora in ima zagotovljen plasma na tržišču. Izgradnja mlekarne industrije celjske regije je prav tako opredeljena kot prioriteta naloga v planih družbenopolitičnih skupnosti celjske regije in seveda tudi Celjskih mlekarne in SOZD Hmezd, kot nosilca te dejavnosti na tem področju.

Embalaža prihodnosti?

Steklenice iz Makrolona za večkratno uporabo so prozorne, lahke, čvrste in poceni. Izdeluje jih Bayer iz polikarbonatnega polimera. V ZDA v takih steklenicah prodajajo mleko že od 1975. leta, v Evropi jih pa šele testirajo

Celotne priprave za izgradnjo mlekarne industrije celjske regije vodi 10-članski odbor za izgradnjo, ki ga je imenoval delavski svet Celjskih mlekarne v letu 1979.

Izdelava tehnološkega projekta, tako za mlekarne kot tudi sirarno in celotni tehnološki nadzor je bil poverjen Mlekarskemu šolskemu centru Kranj. Izdelavo glavnih projektov je prevzel Projektivni atelje Ljubljana kot sodelavec MŠC Kranj.

Trenutno so izdelani glavni projekti za pridobitev gradbenega dovoljenja za celjsko mlekarne, v projektiranju pa so še detajli, kar predstavljajo samo ca. 10% celotnega projekta. Prav tako je v izdelavi glavni projekt za sirarno v Šmarju. Projekt za cestni priključek je izdelal projektivni atelje Cestnega podjetja Celje.

Za izvajalca gradbeno-obrtniških del je bila izbrana GIP GRADIS, TOZD Gradbeno operativna Celje, izmed štirih ponudnikov. Vsi elementi za sklenitev pogodbe so dogovorjeni.

Za dobavitelja tehnološke opreme je bila že v letu 1979 izbrana švedska firma Alfa-Laval, izmed 5 ponudnikov iz Nemčije, Francije, Danske, Švedske in Jugoslavije. Pogodba za dobavo opreme je že bila podpisana s klavzulo veljavnosti, ko bo pridobljeno dovoljenje za uvoz.

Z namenom pridobitve dovoljenja za uvoz opreme je bila SISEOT predložena vsa potrebna dokumentacija pa tudi samoupravni sporazum, s katerim so se DO Hmezada, ki izvažajo, obvezale združevati devizna sredstva za vračilo tujih posojil.

Za tehnološko opremo sirarne v Šmarju pa je bil v mesecu januarju objavljen razpis za najugodnejšega ponudnika. IMP Ljubljana je bil kot Alfa-Lavalov kooperant izbran za dobavitelja domače tehnološke opreme in izvršitev montaže celotne tehnološke opreme. Pogodba je pripravljena za podpis.

Investicijski program za mlekarne, ki ga je že v letu 1979 izdelal razvojni sektor SOZD Hmezd, je doživel v letu 1980 tri dopolnitve, v glavnem zaradi spreminjanja cen, devalvacije dinarja in odmikanja pričeta del. Po pridobitvi vseh ponudb izvajalcev in dobaviteljev ter izvršenih izračunov podražitev do zaključka izgradnje mlekarne, je bil v letu 1980 izdelan predračun v višini din 558,365,268 (brez interkalarnih obresti 21,000.000 in energetike ca. 28,000.000). Da bi sledili prizadevanjem širše družbene skupnosti po zmanjšanju investicijske porabe in zmanjšanju uvoza, je bila predračunska vrednost zmanjšana na din 485,843.777, predvsem na račun začasne opustitve nekaterih gradbenih del, opustitve uvoza dveh polnilnih strojev (za mleko in mlečne izdelke), kar pa ima za posledico uvedbo več izmenskega dela. Te opustitve pa praktično pomenijo znižanje nazivne kapacitete mlekarne od 180.000 na 155.000 litrov dnevne predelave.

Predračunska vrednost za sirarno v Šmarju pa še ni definirana. Ocenjuje pa se na 60,000.000 din. Znana bo po izdelavi glavnega projekta in pridobitvi ponudb za opremo.

Za finančno pokritje mlekarne so predvideni sledeči viri:

1. sovlagatelj		296,224.900
a) 70% kredit banke	207,357.430	
b) 30% lastna udeležba	88,867.470	
2. inozemsko posojilo		69,270.394
3. posojilo Beogradske banke		79,661.425
4. lastna sredstva		40,687.058
Skupaj		485,843.777

Ker se o sporazumu o kreditiranju kmetijske pridelave in predelave v SR Sloveniji predelovalna industrija lahko finansira samo preko sovlagateljev, je bil že v letu 1979 ponujen »Samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev za izgradnjo mlekarne industrije celjske regije« vsem proizvajalcem in distributerjem mleka na področju Celjskih mlekarne. Samoupravni sporazum so v celjski regiji podpisali vsi udeleženci v tako zvani reproverigi mleka. Akcijo za podpis so vodili izvršni svet skupščin občin, po sklepu sveta občin celjske regije. Izven regije sta do sedaj samoupravni sporazum podpisali samo »NAMA«, TOZD Slovenj Gradec in »NAMA«, TOZD Ravne. Podpisnicam iz reprocelote za mleko pa so se v žaski občini odzvale tudi vse ostale organizacije združenega dela in podpisale samoupravni sporazum v skupni višini din 69,800.000.

V celoti je samoupravni sporazum do sedaj podpisalo 78 TOZD za skupni znesek din 320,804.900.

V finančni konstrukciji so predvidena lastna sredstva sovlagateljev v višini 30% ali din 88,867.470, kar pa se naj bi pokrilo iz sredstev Zavarovalne skupnosti Triglav. V ta namen je že na razpolago din 58,800.000, razlika v višini din 30,000.000 pa naj bi se po sklepu sveta občin celjske regije naknadno zagotovila iz zavarovalniških sredstev v letu 1982.

Še naprej se vodijo razgovori za pridobitev sovlagateljev iz koroške in zasavske regije. Z Beogradske banko Temeljno banko Ljubljana je dogovorjeno, da bo le-ta finansirala v ta projekt 150,000.000 din v treh letih, in sicer z direktnim kreditiranjem ter kreditiranjem in usposabljanjem sovlagateljev in dajanjem komercialnih kreditov izvajalcem, članicam Beogradske banke.

Kot logični sestavni del priprav na realizacijo naložbe smo smatrali kontaktiranje in usklajevanje programa z Ljubljansko banko, kot finančno nosilko projekta. Tako je bil že v letu 1979 posredovan investicijski program Ljubljanski banki — Splošni banki Celje in pa Ljubljanski banki — Združeni banki — Institutu za ekonomiko investicij.

Uvodni razgovori so bili opravljeni v mesecu marcu 1980. V nadaljevanju so bila izpostavljena nekatera vprašanja, ki jih želimo tudi podati v tem poročilu.

Postavljeno možnost fazne izgradnje je investitor skupaj s projektantom vseskozi preučeval. V ta namen so bile že v fazi od idejnega do glavnega projekta določene linije zmanjšane in zracionirane. Tako je bila opuščena druga linija za trde sire, opuščena je bil del podkletitve, odložena nabava dela avtomatike, opuščene pisarne in pomožni prostori. Nadaljno opuščanje določenih linij je povzročalo ekonomsko neuspešnost projekta, spričo tega, da je potrebno infrastrukturo izvršiti v celoti, sam konzumni program (1/3) je slabo akumulativen.

Vseskozi je bilo prisotno vprašanje načrtovane kapacitete mlekarne in zagotavljanje surovin. Poudariti moramo, da je bila konična kapaciteta načrtovana na 180.000 l dnevno, da je bila ekonomska uspešnost računana na 150.000 do 160.000 litrov dnevne predelave. Iz podatkov mlekarne je razvidno, da je bil odkup mleka v prvih devetih mesecih leta 1980 108.000 litrov dnevno. Na področju delovanja Celjskih mlekarin znaša stavež krav mlekaric preko 40.000, v odkup je pritegnjenih samo 46% krav s povprečnim odkupom okrog 1.580 l po kravi. To pomeni, da obstajajo dobre možnosti za zagotavljanje zadostne količine surovine. V ta namen se tudi izdeluje poseben program pospešenega odkupa mleka.

Postavljeno je bilo tudi vprašanje sposobnih kadrov za izvedbo projekta. V ta namen so bile inštitutu predložene pogodbe, in sicer z Mlekarskim šolskim centrom Kranj za vodenje celotne tehnologije, z investicijskim oddelkom SOZD Hmezd za tehnično pripravo in nadzor v času izvajanja del, z možnostjo pritegnitve zunanjih sodelavcev in pogodba s Hmezd — export-import za uvoz tehnološke opreme.

Izračun uspešnosti nove mlekarne je ugoden. Izdelani so bili proizvodno-ekonomski modeli za vse vrste proizvodov. Pri tem so bili upoštevani normalni tehnični pogoji in trenutni cenovni odnosi. Ta izračun kaže zadostno pokritje za pokrivanje vseh stroškov in vračilo sredstev sovlagateljem iz ustvarjenega dohodka in amortizacije.

To so bila samo glavna vprašanja, ki so bila postavljena. Izpostavljeni so bili še drugi problemi, kot npr.: vprašanje obratnih sredstev, racionalnost izgradnje, potrebnosti mlekarne v slovenskem prostoru, vprašanje pakiranja mleka, zapiranje finančne konstrukcije, predračunske vrednosti itd.

Investitor se je vseskozi trudil, da bi se z izgradnjo mlekarne čimprej pričelo, predvsem zaradi tega, ker je predelava v obstoječi mlekarni vseskozi vprašljiva zaradi iztrošenosti naprav in strojev. Da bi se pospešil pričetek del, je investitor že v sredini leta 1980 sklenil pogodbo za pripravljalna dela. Sklenjena je bila pogodba za cestni priključek, v izvedbi je napeljava daljnovoda in kablovoda, vršijo se geološke raziskave za pridobitev lastnih virov vode. Skupaj s Komunalnim podjetjem Zalec in NIVO Celje se projektira javni vodovod kot alternativna možnost zagotavljanja potrebne količine vode. Pri vseh teh pripravah na izgradnjo nove mlekarne mora investitor vseskozi zagotavljati redno predelavo in preskrbo.

Spričo takih razmer je delavski svet Celjskih mlekarin v letu 1980 sklenil, da prične z izgradnjo 1. etape nove mlekarne. Ta etapa naj bi zagotavljala čimprejšnjo prestavitev obstoječe proizvodnje iz poplavno ogroženega področja na novo lokacijo. V ta namen je bilo pridobljeno gradbeno dovoljenje za 1. fazo, sklenjene so že bile tudi pogodbe v skupnem znesku 59.236.389 din.

Treba je poudariti, da je investitor skupaj s 1. fazo že sklenil pogodbo za skupni znesek din 90.305.568,25, tako za pripravljalna dela v novo mlekarno, kakor tudi za sanacijo proizvodnje v obstoječi mlekarni.

V poročilu so bile podane le glavne aktivnosti pri pripravi na izgradnjo mlekarske industrije celjske regije. V razpravi, upam, bomo razčistili še vsa ostala vprašanja.

Na koncu se želim zahvaliti vsem, ki so kakorkoli pomagali pri pripravah, z željo, da bi to pomoč in podporo nudili tudi še naprej.

Po krajši razpravi so izvolili 11 članski poslovni odbor:

Iz organizacij pridelovalk mleka:

Jože Gračner — SOZD Merx Celje,
Jože Šabjan — KZ Savinjska dolina Zalec,
Jože Pratikar — KZ Prevalje.

Iz organizacij pridelovalk mleka:

Andrej Čulk — Celjske mlekarne,
Milan Mirnik — Celjske mlekarne,
Franc But — Celjske mlekarne — Sirarna Šmarje.

Stanko Košec — Tovarna nogavic Polzela.

Jože Janše — Predsednik odbora za izgradnjo mlekarske industrije.

Dolgoročna usmeritev sodelovanja med SOZD Merx in SOZD Hmezd

Na področju celjske regije sta za nadaljnji razvoj in preskrbo odgovorni SOZD Hmezd Zalec in Merx Celje, ki medsebojno sodelujeta že vse preteklo leto. Kljub temu dokaj uspešnemu sodelovanju pa je ostalo nekaj nerazrešenih problemov, katere je potrebno rešiti skladno z interesi obeh SOZD.

Zaradi tega so se dne 11. 2. 1981 sestali odgovorni delavci SOZD Hmezd Zalec in SOZD Merx Celje. Na tem razgovoru so bila opredeljena stališča o nadaljnjem medsebojnem povezovanju in sodelovanju ter podana izhodišča za razrešitev neresenih problemov.

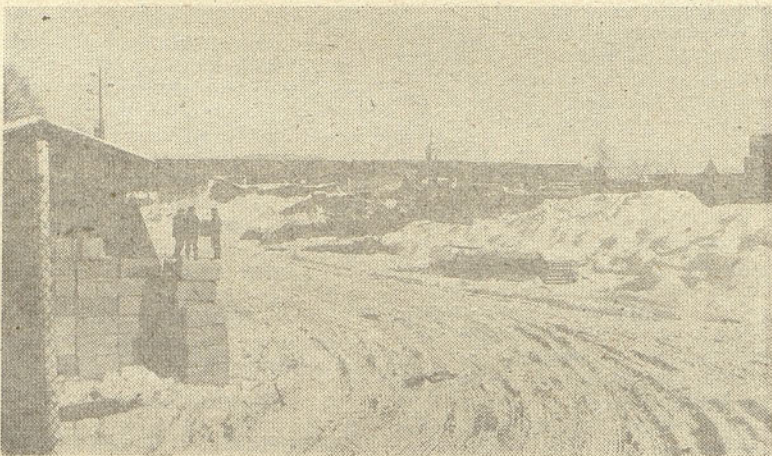
Dogovorjeno je, da SOZD Merx in SOZD Hmezd tesno poslovno sodelujeta in usklajujeta med seboj politiko nadaljnjega razvoja primarne kmetijske proizvodnje, živinoreje, pridelave in

predelave hrane, medsebojnega sovlaganja ter razvoja trgovske dejavnosti.

Oblikovano je stališče o skupnem nastopu in naporih za izgradnjo regijske mlekarne, katere je pomembna za nadaljnjo oskrbo celjske regije. V ta namen so delavci v SOZD Merx pripravljeni povečati sovlagateljski delež. Na področju prevzema mleka in distribucije mlečnih izdelkov je potrebno rešiti nekatere operativne probleme s ciljem, da se poveča odkup mleka in zagotovi dovoljna izbira in količina mlečnih izdelkov.

Na področju vzreje živine, klanja in predelave, je več neresenih problemov glede delitve dela in odgovornosti za preskrbo prebivalstva celjske regije.

Analizirano je bilo tako na tem področju v preteklem obdobju, sedanje stanje in spreje-

Kljub snegu in mrazu so zemeljska in pripravna dela za gradnjo skladišča TOZD Notranja trgovina v polnem teku

ti zaključki za danaljnje delo pri razreševanju odprtih problemov. Nadaljnji razvoj te dejavnosti mora biti medsebojno usklajen in mora zagotoviti vsem trem klavnicam nadaljnji razvoj na osnovi delitve dela. Usmeritev tega razvoja mora potekati v tem smislu, da se zagotovi racionalno poslovanje in dovoljna oskrba potrošnikov te regije. Predvideno je, da se za klanje usposobi CMI, za predelavo pa klavnica v Šentjurju in Laškem. Potrebno je opredeliti blagovne tokove in operacionalizirati prodajo mesa in mesnih izdelkov.

Razvoj primarne kmetijske proizvodnje regije zahteva medsebojno usklajevanje glede potreb in možnosti pridelave. V nadaljnjem razvoju te dejavnosti, ki je najpomembnejša za zvečanje proizvodnje hrane, bo usklajitev razvojno investicijskih programov, kakor tudi skupnih naložb, zelo pomembno področje sodelovanja. Pri tem gre za programe naložb na področju druž-

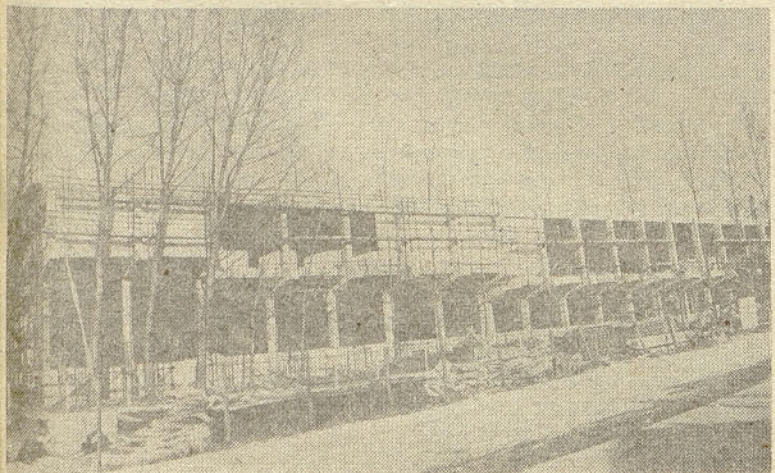
bene proizvodnje, kakor tudi za naložbe kooperacijske proizvodnje pri združenih kmetijskih proizvajalcih.

Pri razgovorih je bilo opredeljeno stališče obsega v skupnem nastopu izven regije z namenom zagotovitve potrebnih proizvodov za oskrbo potrošnikov, pri tem pa izkoristiti vse možnosti za doseg optimalnih pogojev dobav iz drugih republik.

Nakazane so možnosti skupnega nastopa v zunanjetrgovinskem in deviznem poslovanju, ki lahko zagotovi boljše učinke in da boljše rezultate, kot če asociaciji nastopata ločeno.

Vse te dogovorjene smernice nadaljnjega povezovanja in sodelovanja je potrebno konkretizirati in določene odločitve sprejeti usklajeno na organih upravljanja na osnovi priprave Samoupravnega sporazuma o dolgoročnem medsebojnem sodelovanju.

Franc Mežnar, mgr. oec.

Nov trakt Celjske mesne industrije

Prva seja NOVOIZVOLJENEGA DELAVSKEGA SVETA SOZD Hmeza je bila 27. 1. Volitve so bile v decembru 1980 z izjemo Kmetijstva Ilirska Bistrica, kjer so bile 30. 1. in Čebelarstva zadruga, kjer so bile volitve ob priključitvi v SOZD v letu 1980. Seje se je udeležilo skupaj 39 delegatov.

Za predsednika delavskega sveta SOZD Hmeza je bil ponovno izvoljen tov. Jože Brežnik, dipl. ing. agr., delegat iz DO Kmetijstvo Žalec, za namestnico predsednika pa tov. Jožica Pirnat, delegatka iz DO Notranja trgovina.

SKLEPI

Na osnovi predlogov delovnih organizacij — članic SOZD je imenoval člane

— poslovnega odbora, ki šteje 15 članov in prav toliko namestnikov; za predsednika je bila imenovana tov. Janja Košar iz DO Celjska mesna industrija, za namestnika pa tov. Jože Četina iz delovne skupnosti skupne službe SOZD;

— odbora za koordinacijo zunanjetrgovinskega in deviznega poslovanja, ki šteje 14 članov in namestnikov; za predsednika odbora je bil imenovan tov. Franc Mežnar iz delovne skupnosti Skupne službe SOZD, namestnika pa tov. Ludvik Semprimožnik iz DO KZ Savinjska dolina;

— komisije za izvajanje samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih TO v sestavi SOZD Hmeza in DSSS SOZD Hmeza, ki jo sestavlja 9 članov. Za predsednika je bil imenovan tov. Franc

Verstovšek iz DO Kmetijstvo Žalec, za namestnika pa tov. Marjeta Grobler iz DO Celjska mesna industrija;

— komisije za obveščanje, v kateri je 15 članov. Za predsednico je bila imenovana tov. Metka Vočko iz DO Gostinstvo-turizem, za namestnico pa tov. Minka Žilnik iz DO Kmetijstvo Žalec.

Mandatna doba članov odborov in komisij je dve leti.

Sprejel je ugotovitveni sklep o izvršenih referendurnih za sprejem samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za razporejanje dohodka in čistega dohodka, delitev sredstev za osebne dohode in skupno porabo ter za povračila stroškov pri opravljanju določenih del, ki stopi v veljavo z dnem sprejetja v posamezni organizaciji, uporablja pa se od prvega dne naslednjega meseca po njegovem sprejetju, to je od 1. 1. 1981 dalje.

Obravnaval je zunanjetrgovinsko dejavnost TOZD Tovarna krmil in sprejel konkretne zadolžitve v zvezi z opravljanjem teh del.

Ekonomsko-organizacijski oddelk Skupnih služb SOZD je zadolžil za izdelavo ustreznega samoupravnega akta, ki bo sistemsko urejal združevanje sredstev za solidarno pokrivanje izdatkov iz sklada skupne porabe (regres za letni dopust, jubilejne nagrade) tistim DO, TOZD, TZO, ki ob zaključnem računu po delitvi ne morejo formirati sredstev za sklad skupne porabe. Prav tako pripravi konkreten predlog združevanja za letošnje leto z razdelilnikom po posameznih DO.

NOVOIZVOLJENI POSLOVNI ODBOR se je sestel na 1. seji, dne 13. februarja. Od skupaj 15 članov, se je seje udeležilo 12.

SKLEPI

Sprejel je predlog gospodarskega plana SOZD Hmeza za leto 1981, ki bo posredovan v potrditev delavskemu svetu SOZD skupaj s predlogom, da se tudi za leto 1981 sprejmejo v Hmezu »Izhodišča stabilizacijskega obnašanja« zaradi dejstva, da nas resolucija o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije v letu 1981 in družbeni dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1981 zavezuje za stabilizacijsko obnašanje. Prav tako je potrebno ob izdelavi zaključnega računa za leto 1980 izdelati strokovni preračun celotnega plana in po potrebi izvršiti uskladitve s prej omenjenima dokumentoma. Kjer plan ne zagotavlja normalnega naraščanja obsega fizične proizvodnje in ni usklajen z resolucijo in družbenim dogovorom, bo potrebno spremeniti osnove za nagrajevanje. Poslovni organi DO in TOZD so zadolženi za razdelavo nalog, predvsem da po-

Zimska sezona izobraževanja je uspešno končana

stavijo osnove za doseganje fizičnega plana, za povečanje izvoza in samooskrbe in da zagotovijo ostale pogoje za doseg planiranih ciljev.

Sprejel je predlog plana porabe sredstev za stanovanjsko izgradnjo v letu 1981 v višini 24.085.000 din in odobril nakup 5 stanovanj v družbeno usmerjeni stanovanjski gradnji v Žalcu.

Potrdil je obračun letovanja v sezoni 1980 v počitniških domovih Hmeza v Crikvenici in Barbatu, odobril knjiženje razlik, nastalih pri vplačani turistični taksi v dobro skupnega sklada skupne porabe in potrdil zapisnike o popisu osnovnih sredstev in drobnega inventarja v obeh počitniških domovih.

Sprejel je predlog združevanja sredstev v skupni sklad skupne porabe za leto 1981 v skupnem znesku 1.070.000 din za naslednje namene:

— za financiranje izgradnje in vzdrževanje skupnih počitniških domov in objektov družbenega standarda (med ostalim se predvideva nabava dveh kamp prikolic), financiranje rekreacije in športne dejavnosti, za delo družbenopolitičnih organizacij in organizacijo srečanja delavcev SOZD in praznovanje 20-letnice obstoja Hmeza.

TO je predlagal, da v svojih skladih skupne porabe rezervirajo določena sredstva za združevanje, ekonomsko-organizacijski oddelk Skupnih služb SOZD pa pripravi razdelilnik in ga posreduje vsem TO.

Odobril je prenos leposlovnih knjig iz združenih sredstev sklada skupne porabe na delovno skupnost skupnih služb SOZD.

Podobno kot delavski svet SOZD je poslovni odbor zadolžil EO, da izdela variantne rešitve združevanja sredstev za solidarnostno pokrivanje regresa za letni dopust tistim DO/TOZD, ki bodo poslovno leto 1980 zaključili z izgubo in ne bodo mogle formirati sklada skupne porabe.

Odobril je štipendijo Srečka Sertlu za šolanje na Rudarskošolskem centru v Velenju.

Obravnaval je problematiko oskrbe z umetnimi gnojili in zadolžil poslovne organe SOZD za ustrezno ukrepanje, da se zagotovi nemotena in pravočasna oskrba z umetnimi gnojili za vse OZD primarne kmetijske proizvodnje SOZD Hmeza, ker je od tega odvisna realizacija planirane primarne kmetijske proizvodnje.

J. Ojdan

SOZD HMEZAD ŽALEC
DSSS

Disciplinska komisija

ODLOČBA

Disciplinska komisija je v skladu z določili zakona o združenem delu in zakona o delovnih razmerjih SRS in na podlagi 76. in 77. člena statuta delovne skupnosti skupne službe SOZD Hmeza ter določil Pravilnika o delovnih razmerjih DSSS, dne 26. 1. 1981 ugotovila, da je

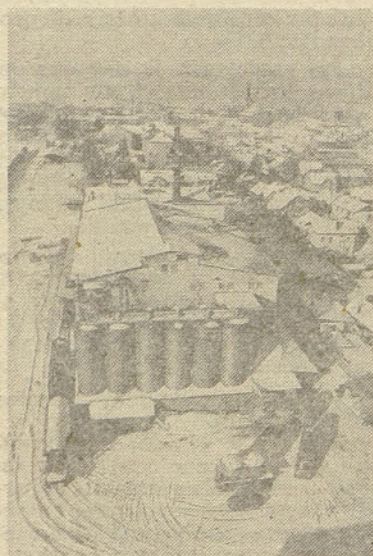
Slobodanka Jošt, rojena 3. 12. 1957 v Požarevcu, stanujoča Žalec, Ulica talcev 1, zaposlena na delu in nalogah zajemanje in verifikiranje podatkov v RC DSSS SOZD Hmeza Žalec,

kršila delovne obveznosti,

ker je dne 24. 11. 1980 in 6. 12. 1981 neopravičeno izostala z dela dne 26. 11. 1980 prišla na delo ob 6,15, 4. 12. 1980 ob 9. uri, 6. 12. 1980 ob 7. uri, 16. 12. 1980 ob 7,30, 25. 12. 1980 ob 7. uri, 26. 12. 1980 ob 6,15, 30. 12. 1980 ob 6,10 in 1. 1. 1981 ob 6,30, kršila delovne obveznosti po členu 149 točka 1 in točka 6 Pravilnika o delovnih razmerjih DSSS SOZD Hmeza Žalec in ji zato disciplinska komisija reka

javni opomin.

Ukrep se objavi v naslednji številki internega glasila Hmeljar na oglasni deski RC DSSS SOZD Hmeza Žalec.

Mešalnica krmil

Popis prebivalstva gospodinjstev in stanovanj

OD 1. DO 10. APRILA 1981 BO NA OZEMLJU SFRJ POPIS PREBIVALSTVA, GOSPODINJSTEV IN STANOVANJ PO STANJU NA DAN 31. MARCA 1981 OB 24. URI.

Iz popisa bodo razvidni podatki o skupnem številu prebivalstva, spolu, narodnosti, šolski izobrazbi, zaposlitvi ter drugi podatki, ki prikazujejo stanje prebivalstva in značilnosti razvoja.

Gospodinjstva bodo popisana kot posebne enote popisa, pri njih bodo zbrani podatki o številu članov družine, o posesti ali uporabi stanovanja in o počitniških hišah.

Zbrani bodo tudi podatki o velikosti in uporabi zemljišč, številu glav živine ter kmetijskih strojih, ugotovilo se bo število stanovanj in osnovni podatki o velikosti in sestavi stanovanj. Podatki se bodo zbirali tudi za nenaseljena stanovanja, začasna stanovanja in stanovanja, ki se uporabljajo v poslovne namene.

V skladu z določili zakona o popisu prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v SR Sloveniji (Ur. list SRS 25/80) so državljani dolžni dati na vsa vprašanja iz popisnih obrazcev pravilne in popolne odgovore. Podatke o odsotnih članih gospodinjstva bodo dajali tisti člani gospodinjstva, ki so jim podatki o odsotnih najbolj znani, podatke o otrokih do 15. leta starosti pa eden od roditeljev ali skrbnik.

Popisovalci, inštruktorji in kontrolorji, ki bodo opravljali popis, morajo varovati kot uradno tajnost vse podatke, ki se nanašajo na osebne, družinske in premoženjske razmere posameznikov.

Dolžnost slehernega prebivalca je, da zagotovi, da bo od 1. do 10. aprila 1981 stalno nekdo izmed odraslih članov gospodinjstva doma, da bo lahko popisovalcu posredoval podatke.

Za popis so pomembni podatki:

1. obrazec DEMSO 4 (enotna matična številka občana), ki ga bo posredovala matična služba po pošti, če pa ga do 15. marca 1981 ne boste prejeli, ga osebno dvignite na matičnem uradu občine še pred popisom prebivalstva;

2. vsi zaposleni v družbenem sektorju bodo do 27. marca 1981 v svojih organizacijah prejeli poseben popisni list P-I/B, ki bo vseboval podatke o organizaciji, kjer je delavec zaposlen, šolski izobrazbi, poklicu in stopnji strokovne usposobljenosti;

3. lastniki počitniških hišic, vikendov, zidanic, lovskih in ribiških koč ter občasnih naseljenih stanovanjskih hiš in stanovanj bodo v prihodnjih dneh dobili posebne pomožne popisne obrazce, ki jih morajo izpolnjene vrniti občinskimi popisnimi komisijam;

4. popis bo zajel tudi občane, ki so na začasnem delu v tujini in njihove družinske člane;

5. zaradi hitrejšega poteka popisa stanovanj naj vsi imetniki stanovanjske pravice pripravijo podatke o površini stanovanjskih prostorov;

6. kmetovalci naj za popis pripravijo poleg naštetih še podatke o skupnih površinah zemljišč v lasti članov gospodinjstva, ločeno za obdelovalno zemljišče in pašnike, o površinah zemljišč, ki jih ima kmetija v najemu ali jih oddaja v najem, o številu govedu, konj, prašičev, ovac, perutnine in vseh vrst čebelnih družin, o številu in konjski moči traktorjev in kombajnov.

Podatek, da živi danes v SFRJ 22.107.000 prebivalcev, od tega v Sloveniji 1.814.000 prebivalcev bo tako preverjen.

Nuša Rojc

Še nekaj o osebnih dohodkih

V prejšnji številki Hmeljarja smo pisali o stopnjah prispevkov iz osebnega dohodka. Žal smo upoštevali samo stopnje prispevkov, ki jih je prinesel Uradni list SRS št. 32 z dne 24. 12. 1980. Poleg tam naštetih prispevkov in davkov pa bomo morali vsi delavci plačevati še prispevek za solidarnost s Črno goru v višini 0,80 %. Ta prispevek je torej treba upoštevati pri izračunu skupne stopnje prispevkov in davkov iz OD.

Kot zanimivost naj še zapišemo, da so TOZD znova preverile višino vrednosti točke. Večina je ugotovila, da lahko ostane vrednost točke glede na dosežene poslovne rezultate v letu 1980 in glede na planirane za leto 1981 enaka kot v decembru. Ker pa je del prispevkov iz OD prešlo v breme dohodka TOZD (za zdravstveno varstvo), so se neto OD delavcev pri teh TOZD dvignili za okoli 7 %.

T. G.

Javni razpis

ZA DODELITEV DRUŽBENIH STANOVANJ IN POSOJIL ZA STANOVANJSKO IZGRADNJO

Odbor za stanovanjske zadeve SOZD Hmezad na osnovi 25. člena Samoupravnega sporazuma o združevanju in uporabi sredstev za stanovanjsko gradnjo in določitvi skupnih osnov za pridobitev stanovanjske pravice in posojil za izgradnjo ali nakup zasebnih stanovanj objavlja

JAVNI RAZPIS

za dodelitev družbenih stanovanj oziroma posojil za individualno stanovanjsko gradnjo ali nakup stanovanja.

Javni razpis zajema 13 stanovanj, ki so v gradnji oziroma bodo kupljena v skladu s planom porabe sredstev za stanovanjsko izgradnjo v letu 1981 iz sredstev, ki se bodo zbrala do konca leta 1981:

V ŽALCU, SOSESKA LOŽNICA

3 enosobna stanovanja	po 44,69 m ² ,
2 dvosobni stanovanji	po 55,89 m ² ;

V CELJU, V LAMELI 7, NOVA VAS III

1 enosobno stanovanje	po 41,47 m ² ;
V LAMELI 1, OTOK III-S	
2 enoinpolsobni stanovanji	po 55,40 m ² ,
1 dvosobno stanovanje	po 64,04 m ² ;

V KOZJEM

1 dvosobno stanovanje	po 59,79 m ² ;
-----------------------	---------------------------

V SMARJU PRI JELŠAH

1 dvosobno stanovanje	po 68,60 m ² in
2 dvosobni stanovanji	po 57,82 m ² ;

ter vsa starejša stanovanja, last udeleženk samoupravnega sporazuma o združevanju in uporabi sredstev za stanovanjsko gradnjo, ki se bodo sprostila do konca leta 1981.

Za individualno gradnjo je po planu porabe sredstev za stanovanjsko izgradnjo v letu 1981 namenjeno 5.625.000 din iz sredstev, ki se bodo predvidoma zbrala do konca leta 1981.

Javnega razpisa se lahko udeležijo vsi delavci organizacij združenega dela SOZD Hmezad Žalec — podpisnic Samoupravnega sporazuma o združevanju in uporabi sredstev za stanovanjsko gradnjo.

Prijave za dodelitev družbenih stanovanj oziroma posojil za zahtevano dokumentacijo vložite pri referentu za kadrovske zadeve TOZD oziroma DO V ROKU 30 DNI OD DNEVA OBJAVE V GLASILU HMEJAR, NAJPOZNEJE PA 31. 3. 1981.

Vloga za dodelitev stanovanj oziroma posojil za izgradnjo ali nakup stanovanj mora vsebovati:

1. prošnjo za dodelitev stanovanja oziroma posojila;
2. pravilno izpolnjen vprašalnik o stanovanjskih in drugih razmerah delavca-prosilca;
3. potrdilo TOZD o višini povprečnega osebnega dohodka delavca v preteklem letu;
4. potrdilo OZD o višini povprečnega osebnega dohodka članov gospodinjske skupnosti v preteklem letu;
5. izjavo o zagotovitvi sredstev lastne udeležbe;
6. izjavo o sofinanciranju druge OZD, če je to primer;
7. potrdilo o skupni delovni dobi in delovni dobi v OZD Hmezad, ki ga izda referent za kadrovske posle TOZD;
8. udeleženec NOB — potrdilo o udeležbi v NOB, ki ga izda referent za kadrovske posle TOZD na podlagi uradnega vpisa v delovni knjigi;
9. izjavo o drugih dohodkih prosilca oziroma člana gospodinjske skupnosti.

Vloga za posojilo za stanovanjsko izgradnjo mora vsebovati še naslednje:

1. zemljiškoknjižni izpisek gradbenega zemljišča;
2. dokaz, da je lastnik stanovanja ali stanovanjske hiše (v primeru razširitve in obnove);
3. gradbeno dovoljenje ali potrdilo o gradbeni prijavi;
4. predračun stroškov gradnje.

Obrazce prošnje, vprašalnika, potrdil o OD, izjavo o lastni udeležbi, potrdila o delovni dobi, izjavo o drugih dohodkih dobite pri referentih za kadrovske posle DO oziroma TOZD.

Vse interesente opozarjamo, da vlog, ki ne bodo vsebovale vseh zahtevanih podatkov in zahtevanih potrdil, ne bomo obravnavali, prav tako tudi ne vlog, ki bodo prispele po objavljenem roku.

Odbor za stanovanjske zadeve
SOZD Hmezad Žalec

Težave »Virštanjčana«

Vino iz šmarsko-virštanskega področja je šlo leta 1980 v vinsko kroniko kot prelahko in prekislo, letina pa kot nadpovprečno rodna.

Na območju Buč in Virštanja je poleg izredno slabega vremena za trto še večkrat klestila toča. Zaradi tega se je trgategav zavlekla v november in sta jo tu in tam celo onemogočila prvi sneg in nizke temperature.

Vinogradniki smo upali, še na kakšne stopnje sladkorja. Ta se je na prisojnih legah dvignila na 12 stopinj, na slabših legah pa je bilo še precej nedozorelega grozdja.

Lani je prvič polno rodilo okoli 100 ha vinogradov. Zato smo pričakovali 800 do 1.000 ton grozdja kot tržni višek.

Z bližajočo trgatvijo se je stopnjevala naša skrb, ker že zaradi znanih dejstev odkupovalci grozdja iz drugih področij in vinskih kleti za odkup grozdja pri nas niso kazali zanimanja, kar se je odražalo v nizki odkupni ceni in pomanjkanju embalaže.

Odkup grozdja se je začel po 20. oktobru po 10 do 13 din za kg pod težkimi pogoji in s številnimi nevšečnostmi. Kleti niso bile sposobne prevzeti grozdja zaradi nezadostnih kapacitet v predelavi, prevzem pa so zavirali tudi z raznimi izgovori.

Kljub temu, da je bila lani ponudba grozdja dokaj visoka, smo ga prodali nekaj manj kot 200 ton.

Takšen odnos do vinogradnikov ni pravilen in je za nas bil težka preizkušnja, saj so tistim, ki so obnavljali vinograde, povedali, da naj ne skrbijo za sode, ker bodo prodali kar grozdje.

Nikjer ni bilo rečeno, da grozdja ne bodo odkupovali v slabših letinah za kvaliteto. Številni vinogradniki so bili prepuščeni svoji iznajdljivosti pri iskanju sodov. Sedaj pa ne vedo, kam in komu bi vino prodali. V isti sapi, ko nam

niso hoteli odkupiti grozdja, so uvozili na naše območje okoli 500 ton grozdja z juga.

Ob lanski, za vinogradnike nič rožnati situaciji, ob novih načrtih za nove vinograde in ob skorajšnji polni rodnosti novih 200 ha vinogradov vidimo vinogradniki šmarsko-virštanskega rajona edini izhod v lastni kleti. O kleti govorimo vse vprek že nekaj let, zadeva okrog nje pa je vedno bolj vroča.

Krajani Lesičnega, Virštanja, Podčetrtka, Buč, Polja ob Sotli, Bistrice ob Sotli, Osredka, Podsrede in Kozjega so se že pogovarjali o primerni lokaciji za novo klet. Izbrali so Imeno in prostor nad železniško postajo. To lokacijo je odobrila lokacijska komisija že 1958. leta. Takrat je bila težnja po lastni kleti zelo glasna. Saj so od takrat že načrti in tehnična dokumentacija. Prostor za klet je izbran dobro in približno v sredini področja.

Naša pospešena obnova vinogradov bo pravilno vrednotena, ko bomo imeli lastno klet, do takrat pa bomo surovinska baza za druge vinske kleti.

Ponudba grozdja se bo iz leta v leto večala in vinogradniki smo resno zaskrbljeni in terjamo ureditev odkupa tudi v takšnih letih, kot je bilo lansko, ko niso kljub dogovoru odkupili grozdja, ampak smo vino morali temeljito šolati vsak po svoje doma, pa še v kljub temu ni doseglo predpisane stopnje alkohola.

Želimo, da bi bilo kmalu konec naših težav v skupno korist in korist našega tako pitnega in iskanega Virštanjčana.

inž. Franc Valenčak, Vy

Zgodnja zima je onemogočila skoraj vsa dela na poljih. Zato je še povsod polno koruznice, ki jo moramo pospraviti ali porati ob prvem lepem vremenu. Nekateri so jo že razrezali kar s silažnim kombajnom

Prežvekovalci in njihove značilnosti

Bodočnost v proizvodnji mesa in mleka (beljakovin živalskega izvora) so prežvekovalci in to predvsem domače govedo. Ti človeku niso tekmeči, ker lahko uživajo tisto kar on in druge živali ne morejo ali slabo prebavijo in izkoristijo — to je voluminozna krma. Neorganski dušik izrabijo mnogo bolje kot drugi prežvekovalci. Hrano jemljejo pohlepno in jo vskladišči v predželodcih. To hrano občasno vračajo nazaj v usta, kjer jo dodobra prežvečijo. Po tej značilnosti so dobili svoje ime — prežvekovalci.

Zaradi udomačitve in intenzivne reje, je dobro spoznati in poznati nekaj osnov fiziologije prebave pri prežvekovalcih. (Fiziologija je veda, ki obravnava zakonitost pojavov in procesov v telesu.) Ta spoznanja nam lahko pomagajo pri umnejšem izkoriščanju krme in

obenem pomagajo preprečiti ali vsaj omiliti bolezenska dogajanja v predželodcih.

Prežvekovalci imajo posebno obliko in zgradbo želodca. Ta organ se spreminja in razvija od prvega dne življenja. Predželodci po rojstvu rastejo hitreje kot pravi želodec — sirišnik. Svojo končno obliko in velikost doseže šele, ko so živali stare okrog leta in pol. Želodec je torej sestavljen iz treh predželodcev (vamp, kapica, prebiralnik) in pravega želodca (sirišnika). V notranjosti predželodcev je posebna sluznica, ki ne izloča prebavnih sokov. Nalogo začetne prebave prevzamejo mali organizmi (mikroorganizmi), ki prebivajo v predželodcih. Novorojena teleta imajo dvakrat večji sirišnik (pravi želodec) kot vamp in kapico (dva od treh predželodcev) skupaj. Takrat pijejo le mleko, ki

se pravilno prebavlja in izkorišča le v sirišniku. Pri štirih mesecih starosti je ravno obratno in je sirišnik dvakrat manjši. Do tega pride zaradi tega, ker se takrat teleta krmijo predvsem ali v večjem obsegu z voluminozno krmo. Ko živali dozori, lahko znaša prostornina vseh delov želodca tudi do 230 litrov. Od tega odpade na vamp 80%, na kapico 5%, na prebiralnik 7% in na sirišnik le 8%. Zakaj taka razlika v velikosti? Živali uživajo večinoma voluminozno krmo, močna krmila itd., mleka ne več. Zato so najbolj obremenjeni predželodci in manj sirišnik.

Vamp je najbolj prostoren in ima močno mišično steno, ki je dobro oskrbovana s krvjo in limfo (so-krvico). Posebne gube v njegovi notranjosti oblikujejo ti, požiralnikov ali želodčni žleb, ki omogoča pretok mleka iz požiralnika naravnost v sirišnik.

Kapica je znotraj sataste oblike.

Prebiralnik ima v notranjosti li-ste različnih dolžin.

Sirišnik je pravi želodec in je v notranjosti pokrit s sluznico, ki je močno nagubana in izloča lastne prebavne sokove.

Ce živali krmimo s travo, senom in silažo, se ta razporedi v vse želodčne votline. V zgornjem delu vampa so plini, pod njimi nepopolno zdravljeni rastlinski deli. V kapici je vsebina redkejša in tekoča. V prebiralniku je krma dobro zdrobljena in bolj suha.

Ce govedo žre travo, žveči naglo in površno. Ko je sito, navadno v vampu ni proste tekočine. Čim dlje je minilo od zadnjega obroka, bolj je vsebina redka. Predželodci se nikoli povsem ne izpraznijo. V času stradanja postane vsebina bolj redka. Vso tekočino v tem času predstavlja slina, ki jo prežvekovalci izločajo trajno.

Procesi, ki zajamejo hrano v predželodcih so: prepojitev z vo-

(Nadaljevanje na 9. strani)

Kvaliteta osnovne krme in zimsko krmljenje krav

Krma se med seboj najbolje razlikuje glede na hranilne snovi, ki jih vsebuje. Količina hranilnih snovi je odvisna od vrste krme, starosti ob spravilu (mlada, ostarela trava), načinu spravila, gnojenja, konserveriranja, itd. Telo izkoristi samo prebavljive hranilne snovi, neprebavljive pa izloči z blatom. Dobro je prebavljiva krma, ki vsebuje veliko škroba ali beljakovin in malo surovih vlaken. S starostjo rastlin se povečuje surova vlakna in lignin. Zato se ostarela krma slabo prebavi, dalj časa zadržuje v vampu in živali jo premalo pojedjo. Iz nje dobijo malo hranilnih snovi za proizvodnjo.

Za lažje razumevanje pogledimo prebavljivost organske snovi v nekaterih vrstah krme za prežvekovalce:

Vrsta krme	Prebavljivost v %
Sojine tropine, koruza	90
Krušna žita, pesa, krompir	85
Ječmen, zelo mlada paša	80
Kakovostna zelena krma, kakovostna koruzna silaža	70
Prav dobro seno, koruzna silaža srednje kakovosti	65
Srednje dobro seno, sončnične tropine z luskami	60
Slabše seno, koruzna slama	55
Ovsena slama, ječmenova slama	50

Potrebe posameznih kategorij govedi po prebavljivosti organske snovi v obroku so sledeče:

Kategorija živali	Prebavljivost organske snovi v %
Tele ob odstavitvi	85—90
Krava s 30 kg mleka	80
Krava z 20 kg mleka	74
Mlado pitano govedo	65—70
Krava z 10 kg mleka	66
Plemenske telice	58—62
Vzdrževalna krma za govedo	50

(Nadaljevanje z 8. strani)

do, raztapljanje, mešanje, drobljenje, fermentiranje, protozoarna in bakterijska aktivnost (delo malih očem nevidnih organizmov, ki živijo v prebavilih) in vsrkavanje. Na razne spremembe v predželodcih najbolj vpliva njihovo gibanje. Gibi so vsklajeni, potekajo po določenem vrstnem redu in se ponavljajo. V polnem obsegu se pojavijo pri odraslih živalih, ki se hranijo z voluminozno krmo (seno, trava...). Groba krma ali znižanje sladkorja v krvi pospeši delo predželodcev, zato morajo dobiti krmo v taki obliki vsak dan! Kisla vsebina bodisi slabi ali poveča njihovo gibanje. Kemijski in toplotni dražljaji v črevesju lahko prekinajo gibanje predželodcev. V času, ko se predželodci gibajo, se iz njih iztisakajo plini skozi prednje prebavne poti (požiralnik). Temu pravimo riganje, ki je izredno važno za zdravo prebavo in vsrkavanje hranilnih snovi. Od tega je odvisno življenje prežvekovalca. Riganje ni hotno in ga povzroča čisto dražljaji, ki delujejo na točno določeno mesto v vampu. Govedo rigne enkrat do dvakrat v minuti po 2 do 6 litrov plina.

Zelodčni žleb, ki smo ga prej omenili, se pod vplivom grobe krme, ki draži posebna mesta na sluznici, zapre in groba vsebina ne gre v prebiralnik in sirišnik. V času sesanja je ta žleb oblikovan in je neposredna zveza med požiralnikom in sirišnikom. Sesanje ima pri oblikovanju žleba določeno vlogo. Pri pitju mleka iz posode se žleb ne oblikuje popolnoma in del mleka zaide v vamp, kamor ne sodi (o posledicah bomo pisali prihodnjič). Delno vpliva na sprožitev tega refleksa tudi ogrelost zaužite tekočine.

Iz kapice se vsebina preliva v prebiralnik, ki jo ožme in se po drugem pritoku vsebine odplakne naprej v sirišnik. V prebiralniku se vsrka dosti tekočine, kar pomaga k boljši prebavi v sirišniku,

ker je želodčni sok manj razredčen. Da se vsebina pretaka v prebiralnik, morata biti vamp in kapica napolnjena do določene višine. To omogoča pogosto jemanje krme, pitje vode in neprekinjeno izločanje sline. Če je v vampu sočna krma, se hitro odplavi naprej. Po obroku sena je prežvekovanje že daljše. Potrebno je več sline. Voluminozna krma je zato bolj razredčena za pravilno delovanje predželodcev in pravilno prebavo. Vlaknina vzbuja izločanje sline, gibanje predželodcev, prežvekovanje, riganje in je občasno sito za precejanje ustreznih delcev krme, ki nadaljujejo pot po prebavni poti. Ko žival gladije, se vsebina v začetku normalno odplavlja, ob pomanjkanju grobe krmne gmoče dotekanje sline vse bolj razredčuje preostanek grobih delcev. S tem na določena mesta v predželodcih ne pridejo dražljaji in njihovi gibli vse bolj pojemajo in slabijo. S prenehanjem gibov, preneha prelivanje vsebine v ostale dele prebavil. Žival pogine od lakote!

Za prehod skozi vamp rabi obrok navadne voluminozne krme približno 60 ur, zrnata krma lahko ostane celo 7 dni! V prebiralniku le 8 ur.

Požiralnik je mišična cev, ki ima tri zožitve. Na teh se zelo pogosto zaustavijo večji tučki. Trdi delci — tučki najčesteje padejo v kapico. Poškodujejo lahko sluznico in pride do vnetja. Ostri predmeti lahko prebijajo steno kapice, ki se močno krči, in prodrejo do srca, kar je za žival pogubno!

Za začetek tolklo. V naslednji številki bomo nadaljevali s samim potekom prebave. Spoznali se bomo s prežvekovanjem, mikrobiološkimi in kemičnimi procesi. V grobih obrisih se bomo pozabavali s prebavo sladkorja (celuloze), metabolizmom dušika (tudi uree) in še s čim.

Dušan Vedenik

Iz navedenega sledi, da moramo pokladanje krme, uskladiti z ozirom na kvaliteto s proizvodnjo krav in razvojem živali. Zato ob spravilu krmo skladiščimo po kvaliteti. Krave z veliko mleka, odstavljeni teleta in mlada živina do leta starosti dobi najkvalitetnejšo pridelano krmo, ki jo dopolnimo s koncentratom in tako dosežemo potrebno prebavljivost obroka.

Posamezne sestavine v krmi določimo s kemično analizo in z njo dobimo količino surovih beljakovin, ogljikovih hidratov, masti in surovih vlaken. S posebnimi poizkusi na živalih je ugotovljeno koliko posameznih hranilnih snovi — to je surovih beljakovin, ogljikovih hidratov, masti in surovih vlaken se prebavi in koliko se jih neprebavljen izloči v blatu. Tako se iz ugotovljenih rezultatov kemične analize vzorca krme s pomočjo podatkov o prebavljivosti, izračuna količina prebavljivih surovih beljakovin v tej krmi in škrobno vrednost. Učinek vseh hranilnih snovi v posamezni krmi, kako krma zaleže, oziroma kakšno prirejo z njo dosežemo, je izražena z istim merilom, to je s škrobno vrednostjo. Škrobna vrednost izražena v odstotkih pove količim delom čistega škroba je enakovredno 100 delov določene krme. Škrobno vrednost izražamo v procentih, dekagramih, gramih in kilogramih. Če škrobno vrednost delimo s prebavljivimi beljakovinami, dobimo beljakovinsko razmerje v posamezni krmi ali obroku. Če je v krmi proti škrobni vrednosti veliko prebavljivih beljakovin, govorimo o ozkem razmerju kot je v oljnih tropinah, mladi travi, deteljah lucerni, itd., če pa jih je malo imamo široko beljakovinsko razmerje kot je v koruzni silaži, suhih pesnih rezancih, koruzi, ječmenu.

S poizkusi je ugotovljeno koliko prebavljivih surovih beljakovin, rudnin, vitaminov in škrobne vrednosti žival rabi za vzdrževanje, prirast žive teže in proizvodnjo enega litra mleka.

Ker imamo znane potrebe živali za določeno proizvodnjo in prebavljive hranilne vrednosti krme, lahko izračunamo obrok za krave, plemenske telice, mlado pitano govedo in vse ostale kategorije in vrste živali.

V KZ Savinjska dolina je bilo v novembru in januarju odvzetih 62 vzorcev krme kooperantov, da bi ugotovili kvaliteto pridelane krme. Rezultati vzorcev so navedeni po lastnikih, da ostali kooperanti lahko primerjajo svojo krmo z analizirano. Zaradi visoke cene analiz ni mogoče vzeti vzorcev pri vseh tržnih proizvajalcih. Pri primerjanju ostale krme z analizirano je potrebno upoštevati sledeče glavne dejavnike, ki vplivajo na hranilne snovi v krmi in s tem na kvaliteto:

1. pri senu in otavi: čas košnje (zgodaj, pozno košeno), sestav trav, trajanje sušenja, sušeno na tleh, na dosuševalni, itd.;
2. pri travni silaži: čas košnje, ovelost trave, sestav trav, stlačnost, trajanje siliranja;
3. pri koruzni silaži: sorta (razred 3, 4 ali celo 5), gostota rastlin na m², velikost storžev, zrelost ob siliranju, trajanje siliranja, stlačnost.

GLEJ ANALIZE NA 10. STRANI

RAZLAGA ANALIZ

Odstotek suhe snovi pri koruznih silažah znaša v povprečju 28 %, kar kaže, da je večina silaž bila silirana v vošчени zrelosti. Nekateri kooperanti so obtrgali nekaj storžev v silažni koruzi, zato imajo nižjo škrobno vrednost. V bodoče ne bi smeli delno obtrgati storžev v koruzi za siliranje. Za pridelovanje zrnja je potrebno sejati določeno površino zgodnejše sorte, ki redno dozori in ni nevarnosti, da plesni v koruznjaku. Kislini sestav silaž je zadovoljiv. Maslene kisline, ki je prisotna v slabi silaži, ni v nobenem vzorcu. Odnos med mlečno in očetno kislino je zelo različen in je nazorno razviden iz analiz. Dobra silaža vsebuje največ mlečne kisline in znatno manj očetne kisline, tako imata koruzni silaži pod zaporedno številko 2 in 3 zelo ugodno razmerje med navedenima kislinama. Koruzna silaža vsebuje manj prebavljivih surovih beljakovin, fosforja in vitaminov kot seno in travna silaža. Pri krmljenju velikih količin koruzne silaže je potrebno dodajati rudninsko vitaminske mešanice in obrok izravnati s prebavljivimi surovimi beljakovinami, s sončničnimi tropinami ali super koncentratom ali s benuralom S. V povprečju je kvaliteta silaž prav dobra, vendar so med njimi velike razlike med suho snovjo, škrobno vrednostjo in kislinsko sestavo. Cilj je pridelati koruzno silažo s suho snovjo 28 do 32 %, škrobno vrednostjo 18 do 21 % in ugodno kislinsko sestavo.

Tudi tretji odkos trave (tretja) se da sama uspešno silirati, če je trava pravilno ovenela in dobro stlačena, dokaz silaža pod številko 29. Vse tri trave silaže so silirane v različnih prostorih in so uspele in sicer:

- št. 29 — pod šupo, tretji odkos (tretja) stlačena s traktorjem in pokrita s folijo;
- št. 30 — v stolpnem silosu, prvi odkos, zrezana in stlačena;
- št. 31 — na prostem, prvi odkos, stlačena s traktorjem, pokrita s folijo.

Navedene 3 silaže so bile krmljene v zimskem času.

Povprečna hranilna vrednost sena je nižja od običajne vrednosti kmečkega sena, kar je v zvezi s slabim vremenom spomladi. Nekateri vzorci imajo zelo nizko vrednost samo 25 % škrobne vrednosti. Pridelati bi morali seno s 5,5 % prebavljivimi surovimi beljakovinami in 33 % škrobno vrednostjo. Nasprotno pa je otava zelo kvalitetna z visoko škrobno vrednostjo 37 % in 38 % ter ustreznimi prebavljivimi surovimi beljakovinami 6 do 8 %.

(Nadaljevanje na 10. in 11. strani)

HRANILNA VREDNOST SILAŽE IN MRVE (SENA IN OTAVE)

Oznaka silaže	Lastnik vzorca	Suha snov	Prebavljive surove beljakovine ‰	Škrobna vrednost ‰	Kalcij g/kg	Fosfor g/kg	pH	Kislina			Surova vlakna v ‰
								očetna	maščena	mlečna v ‰	
1. Koruzna silaža s travo	Turk F., Trnava 16	27,5	1,3	16,4	1,0	0,7	4,2	0,84	0	1,11	19,6
2. Koruzna silaža	Rožič Jože, Zakl 10	27,8	1,3	17,4	0,9	0,6	4,1	0,59	0	1,99	18,5
3. Koruzna silaža	Tekavec Ivan, Gomilsko 24	27,5	1,5	16,1	0,8	0,6	3,9	0,30	0	0,96	21,2
4. Koruzna silaža s travo	Škodnik F., Orla vas	29,5	1,8	19,3	1,3	0,7	3,53	Niso določene			20,7
5. Koruzna silaža	Ribič I., Zg. Roje	25,0	1,1	14,9	0,7	0,5	3,8	1,14	0	1,28	20,9
6. Koruzna silaža	Povše I., Podlog	29,5	1,4	17,9	0,8	0,6	4,2	0,82	0	0,96	18,8
7. Koruzna silaža	Črepinšek J., Zg. Grušovlje	29,4	1,4	17,8	0,8	0,6	4,1	0,45	0	1,09	19,1
8. Koruzna silaža	Kunst Franc, Sp. Grušovlje	22,5	1,1	14,2	0,8	0,5	3,38	Niso določene			22,65
9. Koruzna silaža s travo	Turnšek K., Podvrh	27,1	1,3	16,0	0,7	0,6	4,5	0,21	0	0,56	19,4
10. Koruzna silaža	Rojnik I., Glinje	27,8	1,3	17,1	0,7	0,5	3,8	1,33	0	1,13	18,2
11. Koruzna silaža	Gmajner M., Topovlje	27,1	1,2	16,0	0,6	0,5	3,9	0,45	0	0,88	20,6
12. Koruzna silaža	Mošnik A., Pondor	28,6	1,3	16,2	1,0	0,5	3,9	0,80	0	1,40	23,3
13. Koruzna silaža s travo	Lesjak M., Ojstriška vas	30,5	1,4	16,9	1,2	0,6	4,1	1,74	0	0,86	24,6
14. Koruzna silaža	Žagar Z., Dobriša vas	34,5	1,5	21,5	1,1	0,8	4,0	1,09	0	1,16	16,5
sorta iz 3. razreda											
15. Koruzna silaža	Žagar Z., Dobriša vas	27,0	1,2	18,0	0,7	0,5	3,45	Niso določene			19,27
sorta iz 5. razreda											
16. Koruzna silaža	Drev J., Drešinja vas	30,6	1,4	19,1	0,7	0,8	3,95	0,64	0	1,25	15,8
17. Koruzna silaža	Srtenčar V., Levec	25,1	1,2	14,5	0,5	0,38	3,48	Niso določene			22,06
18. Koruzna silaža	Kuder I., Levec	33,1	1,4	22,4	1,09	0,55	3,52	Niso določene			18,52
19. Koruzna silaža	Pintar S., Dobriša vas	24,96	1,1	16,5	0,68	0,61	3,49	Niso določene			19,65
20. Koruzna silaža s travo	Grobelnik F., Gotovlje	26,57	1,3	17,0	0,62	0,62	3,78	0,68	0	1,6	18,6
21. Koruzna silaža	Bizjak I., Gotovlje	28,8	1,4	17,7	0,6	0,6	3,95	0,39	0	1,66	17,6
22. Koruzna silaža z ohrovtom	Uršič A., Dolenja vas	26,12	1,2	15,9	2,2	0,6	3,75	0,53	0	1,46	21,0
23. Koruzna silaža s travo	Kukovnik I., Kapla vas	27,8	1,3	15,9	1,2	0,7	3,9	0,55	0	0,74	19,9
24. Koruzna silaža	Grenko F., Kapla vas	26,2	1,1	15,8	0,8	0,6	3,9	0,87	0	1,23	19,9
25. Koruzna silaža	Krajnc M., Kapla	23,98	1,0	19,19	0,45	0,4	3,35	Niso določene			21,36
26. Koruzna silaža	Šporin J., Prekopa	29,62	1,6	19,5	0,93	0,63	3,49	Niso določene			22,31
27. Koruzna silaža s travo	Cizej L., Podvin	27,82	1,5	18,2	0,85	0,66	3,51	Niso določene			21,43
28. Koruzna silaža s travo	Zagoričnik V., Podvin	26,34	1,4	16,6	1,02	0,60	3,40	Niso določene			22,77
29. Travná silaža iz 3. odkosa	Turnšek K., Podvrh	34,2	3,0	15,7	4,1	1,6	4,6	0,45	0	0,39	21,0
30. Travná silaža iz 1. odkosa	Pistotnik S., Ločica	32,5	2,1	14,3	1,8	1,1	4,1	0,75	0	1,85	29,6
31. Travná silaža iz 1. odkosa	Brišnik Ivan, Prekopa	28,9	2,0	14,7	2,0	1,0	4,1	0,54	0	1,42	26,4
32. Seno	Jezernik A., Založe	86,3	3,7	22,9	5,7	2,2	Se ne določa				30,9
33. Otava	Zagoričnik V., Podvin	86,6	7,3	32,6	5,9	2,9	Se ne določa				27,3
34. Seno	Škodnik F., Orla vas	86,2	3,7	22,1	4,6	2,1	Se ne določa				31,9
35. Seno	Turk F., Trnava	85,0	4,2	30,3	5,3	2,2	Se ne določa				26,6
36. Seno	Rožič J., Zakl	88,2	5,0	33,5	5,2	2,7	Se ne določa				26,4
37. Seno	Tekavec I., Gomilsko	84,5	5,5	32,6	6,2	2,8	Se ne določa				25,1
38. Otava	Ribič I., Zg. Roje	87,9	8,1	37,2	12,8	3,0	Se ne določa				24,1
39. Seno	Povše I., Podlog	85,4	4,2	26,7	4,6	2,1	Se ne določa				28,2
40. Seno	Črepinšek J., Zg. Grušovlje	86,4	5,1	24,6	4,1	2,1	Se ne določa				30,2
41. Seno	Kunst F., Sp. Grušovlje	88,3	5,2	31,6	6,5	2,99	Se ne določa				27,4
42. Seno	Turnšek K., Podvrh	88,1	4,5	30,6	4,5	2,3	Se ne določa				27,6
43. Seno	Rojnik I., Glinje	85,4	4,4	21,6	6,5	2,5	Se ne določa				31,6
44. Otava	Gmajnar M., Topovlje	87,7	6,2	36,8	8,0	2,7	Se ne določa				25,1
45. Otava	Laznik I., Podvrh	83,9	7,6	38,0	11,9	2,1	Se ne določa				21,9
46. Otava	Pistotnik S., Ločica	86,7	6,3	36,9	7,2	2,7	Se ne določa				24,1
47. Seno	Kladnik A., Čepļe	85,9	3,0	24,8	5,6	2,1	Se ne določa				29,7
48. Otava	Brišnik I., Prekopa	89,2	6,0	30,0	6,2	3,0	Se ne določa				28,6
49. Otava	Šporin J., Prekopa	89,0	5,35	26,3	3,23	2,42	Se ne določa				29,34
50. Seno	Verdev F., Loke	87,3	4,4	27,6	6,7	1,9	Se ne določa				29,4
51. Seno	Mošnik A., Pondor	83,9	3,4	25,2	5,2	1,4	Se ne določa				29,2
52. Otava	Lesjak M., Ojstriška vas	86,4	8,1	37,3	9,1	2,4	Se ne določa				24,0
53. Otava	Žagar Z., Dobriša vas	85,2	6,2	36,6	8,4	2,4	Se ne določa				22,2
54. Otava	Drev J., Drešinja vas	86,1	6,4	38,7	9,2	2,2	Se ne določa				20,5
55. Otava	Strenčar V., Levec	86,4	6,0	39,9	10,7	2,8	Se ne določa				22,1
56. Seno	Grobelnik F., Gotovlje	88,6	3,3	25,5	4,6	1,9	Se ne določa				30,6
57. Seno	Ograjenšek B., Podkraj	86,5	4,5	24,4	5,7	2,9	Se ne določa				30,2
58. Otava	Ograjenšek B., Podkraj	85,8	4,3	36,4	7,6	2,6	Se ne določa				24,5
59. Otava	Bizjak I., Gotovlje	86,9	6,4	38,3	7,0	2,2	Se ne določa				24,2
60. Seno	Uršič A., Dolenja vas	87,6	4,3	32,5	4,2	2,2	Se ne določa				26,6
61. Seno	Kukovnik I., Kapla vas	84,6	4,6	25,8	6,5	2,6	Se ne določa				28,9
62. Seno	Grenko F., Kapla vas	85,6	4,9	27,0	4,7	2,6	Se ne določa				28,7

(Nadaljevanje z 10. strani)

Iz analiz je razvidno, da smo pridelali dobro otavo, dobro koruzno in travno silažo ter slabo seno. Ker nam vreme spomladi često preprečuje pravočasno košnjo za sušenje in s tem pridelovanje dobrega sena, bomo primorani delno ali v celoti silirati prvi odkos s površin, ki so dostopne za kmetijsko mehanizacijo. Z mehanizacijo se lahko v par dneh posilira ves planiran prvi odkos za travno silažo. Prav tako s travno silažo dobimo s površine več hranilnih snovi kot s senom, ker so pri siliranju manjše izgube kot pri sušenju. Sušili bi drugi odkos — otavo, ko je ugodno vreme. Ob siliranju koruzne silaže lahko med njo mešamo ovelo travo, ovelo lucerno, ovelo deteljo itd. Tako v jeseni konzerviramo vso zeleno maso, ki je ne pokrmimo za klajo.

Osnovna krma se v obroku zelo spreminja. Zadnjih deset let je silaža zelo izpodrinila seno. Naslednja tabela nazorno kaže, kako se je v Holandiji v osmih letih spremenila osnovna krma v obroku, tako, da je seno zmanjšalo iz 70 na 25%. Razpored voluminozne krme v zimskem obroku v Holandiji v % suhe snovi:

Osnovna krma	leto 1970	leto 1978
Seno	70	25
Tarvna silaža	28	55
Koruzna silaža	2	20
Skupno	100	100

Ugotovili smo vrednost osnovne krme, zato izračunajmo koliko hranilnih snovi dobi krava z osnovno krmo:

OBROK I

Osnovna krma	kg	Suha snov kg	Prebavljive surove beljakovine g	Škrobna vrednost g
Seno	3	2,58	135	900
Otava	3	2,58	210	1.110
Koruzna silaža	20	5,60	240	3.600
		10,76	585	5.610
Vzdrževalna krma			—300	—3.000
			285	2.610
Zadostuje za kg mleka			5	9,8
Dopolnimo K-super	3	2,58	+ 600	+ 1.740
			885	4.350
Zadostuje za kg mleka			15,2	15,8

Osnovni obrok 3 kg sena, 3 kg otave in 20 kg koruzne silaže je enostranski. Za proizvodnjo ostane prebavljivih surovih beljakovin za 5 kg mleka in škrobnih vrednosti (energije) za 9,8 kg. Ta obrok dopolnimo s krmo, ki je bogata na beljakovinah. To so sončnične tropine ali super koncentrat. V našem primeru smo ga dopolnili s 3 kg K-super in dobili hranilne snovi za proizvodnjo 15,2 in 15,8 kg mleka. Ko obrok izravnamo po prebavljivih surovih beljakovinah in škrobnih vrednosti (energiji) kravam, ki imajo nad 16 kg mleka, damo 0,40 kg koncentrata K I za vsak kilogram mleka nad navedeno količino. Zaradi enostavnosti pri obroku niso napisane vrednosti za rudnine in vitamine. Če obrok dopolnimo s super koncentratom krava za proizvodnjo 16 kg mleka dobi dovolj rudnin in vitaminov.

OBROK II

Osnovna krma	kg	Prebavljive surove beljakovine g	Škrobne vrednosti g
Otave	4		
Koruzne silaže	15		
Travne silaže	15		
zadostuje za proizvodnjo kg mleka		10,5	12,9
Dopolnimo s 7,5 dkg benurala S		1,5	—
Obrok smo približno izravnali		12,0	12,9

Obrok lahko namesto benurala S izravnamo s 1 kg sončničnih tropin in dobimo hranilnih snovi za 14 l mleka. Če pa obrok izravnamo z 1,5 kg K super, dobimo hranilnih snovi za proizvodnjo 15,5 kg mleka. Ko dopolnujemo obrok s sončničnimi tropinami ali benuralom S, dodajamo bovisal ali vita redin.

Če primerjamo obrok I in II, ugotovimo, da v obroku I dobimo premalo hranilnih snovi z osnovno krmo, zato za 15,5 kg mleka moramo dodati 3 kg K-super, kar je negospodarno. V obroku II za proizvodnjo 15,5 kg dodamo samo 1,5 kg K-super. Iz navedenega sledi, kako važna je za proizvodnjo kvalitetna osnovna krma.

Jože Šalamun, dipl. ing. agr.

HMEZAD DO CELJSKE MLEKARNE CELJE

razpisuje

LICITACIJO

rabljenih osnovnih sredstev:

- luknjač IBM 029,
- verificirko IBM 059.

Licitacija bo 13. 3. 1981 ob 8. uri v SOZD Hmezad DSSS — Računalniški center Žalec, Hmeljar-ska 7.

Izključna cena je 100.000 din.

Pred pričetkom licitacije morajo udeleženci plačati varščino v višini 10% izključne cene. V izključni ceni je všteti prometni davek.

STROJNA REZ HMELJA LETOS HITREJE

TEHNIČNA IZBOLJŠAVA

V letu 1980 je vodja naše mehanične delavnice Stane Hribernik preuredil motor »Tomos« črpalke za pogon (električnega) kotnega brusilnega stroja za brušenje diskov rezalnika hmelja.

Že več let smo razmišljali v lastni (tudi v kooperacijski) kmetijski proizvodnji o brusilniku diskov rezalnika hmelja, ki ne bi bil vezan na električni priključek. Z električnim kotnim brusilnim strojem smo izgubljali preveč časa. Traktor z rezalnikom je moral na brušenje na več ali manj oddaljen objekt, kjer je bil električni priključek. Tako smo v tej delovni konici rezi hmelja, izgubili za vsak hektar približno 45 minut dragocenega delovnega časa.

Inovator je uporabil motor »Tomos« črpalke in odsluženi kotni brusilni stroj in tako dobil motorni brusilni stroj. Strošek preureditve je malenkosten ca. 1.000 din.

Pripominjamo, da se lahko po končani rezi »Tomos« črpalka kot tudi električni brusilni stroj ponovno sestavi. V času rezi pa običajno »Tomos« črpalke ne rabimo.

Priporočamo vsem hmeljarskim enotam, da si preuredijo električne brusilne stroje za brušenje diskov. S tem bomo zmanjšali delovno konico rezi hmelja in zboljšali kvaliteto rezi.

Tehnično izboljšavo je inovator predložil komisiji za inovacije pri SOZD Hmezad. Komisija je inovacijo opredelila kot tehnično izboljšavo in mu odmerila po pravilniku primerno odškodnino.

Delavska sveta TOZD Kmetijstva Latkova vas in Petrovče sta tehnično izboljšavo oz. predlog odškodnine potrdila. Inovatorju je bila odškodnina izplačana.

Čestitamo!

MORDA INATE TUDI VI KAKŠEN KORISTEN PREDLOG
ALI TEHNIČNO IZBOLJŠAVO?!

TOZD Kmetijstvo Latkova vas

Vso zimo se hmeljarji pripravljajo za gradnjo novih žičnic. Na Polzeli pripravljajo sidra.

POKUŠNJA ZELJA

Pospesevalci poljedelske proizvodnje KZ Savinjska dolina so s sodelovanjem dipl. inž. Mihaele Černe s Kmetijskega inštituta Slovenije priredili v gostilni Pri šeneškem borštu na Polzeli degustacijo 11 sort zelja in 5 sort brstičnega ohrovtu.

Poleg predstavnikov Živilske industrije ETA Kamnik in Kisarne

Merx iz Šempetra so se pokušnje udeležili tudi številni pridelovalci zelja.

Vsako sorto zelja so ocenjevali trikrat: kislo surovo, kuhano in podmeteno, ohrovt pa vložen v kozarce pri ETI.

Rezultate pokušnje berite v prihodnjem Hmeljarju.

Vy

Kuharski tečaji po TZO so dolgoletna tradicija in koristna šola za življenje predvsem za kmečka dekleta in tudi fante. Ta tečaj je tako kot mnoge uspešno vodila neutrudljiva tovarišica Šepčeva. Mlade zadružnice in zadrugniki s Polzele — na fotografiji — so na zaključni slavnostni večerji 7. februarja dokazali z za oko in želodec prijetnimi izdelki, da skupen trud ni bil zaman.

Foto: Jože Bizjak

Perutninska industrija v Nigeriji

Nigerija je najbolj naseljena država v Afriki. Na njenem ozemlju, velikem 924.000 km (tri in polkrat večja od Jugoslavije), živi več kot 80 milijonov ljudi. Prebivalstvo je sestavljeno iz več kot 250 različnih plemen. Najbolj pomembna in najbolj vplivna so plemena Haussa, Yorubas in Ibos. Množičnost plemen je vzrok mnogim problemom nigerijske federativne republike, ki je sestavljena iz 19 republik. Od neodvisnosti v letu 1963 je več državljanov vojno oviralo deželo v razvoju, čeprav je v primerjavi z ostalimi državami na kontinentu bogata država, ker ima na jugu zaloge surove nafte, ki prinašajo inozemski denar. Vendar miselnost Nigerijcev skoraj ne dohiteva hitrega razvoja.

Priredil inž. Milan Fužir

V nasprotju z relativnim »bogastvom« nigerijsko ljudstvo trpi zaradi neustrezne dohane beljakovin. Zadnjih deset let se je uporabnost živalskih proizvodov v celoti le malo povečala.

Večje povečanje ne moremo pričakovati pred letom 1985. Zadnjih deset let se je v območju živalske proizvodnje perutninarska industrija razvila najhitreje. Dejstvo je, da lahko perutninarska proizvodnja pripomore s proteini. Vendar razvoj ni tako hiter kot v mnogih deželah v razvoju.

Kampanja »Preskrba hrane narodu«, ki se je začela maja 1976, ni prinesla takšnih rezultatov kot so pričakovali. Cilj kratkoročnega napredka perutninarske industrije s konstrukcijo državnih valilnic za boljše preskrbo z enodnevnimi piščanci ni uspel popolnoma.

Vsa perutnina v Nigeriji je bila ocenjena na 83 milijonov v letu 1971, v letu 1978 pa na 90 milijonov. Od tega števila je približno samo šest milijonov kokoši bilo v trgovinskih nesnih farmah. Podrobnosti o številu perutninskih farm niso znane. Tendenca rjavih jajc je znatna, 70 % nesnih kokoši nese rjava jajca.

Proizvodnja jajc v letu 1975 je bila ocenjena na 107.000 ton. V primerjavi z obdobjem 1961/65 se je proizvodnja povečala za 30 %. Proizvodnja perutninskega mesa v letu 1975 je ocenjena na 55.000 ton. Tudi ta proizvodnja se je v primerjavi z letom 1961/65 povečala za 30 %. To pa ne more prikriti dejstva, da je bilo v letu 1977 doseženega le 15 % planiranega.

Trenutno ni komercialne vzgoje perutnine, zato ker ni niti klavnic niti trgovinske organizacije.

Trenutna situacija nigerijske perutninarske industrije je še vedno v povojih. V skladu s planom nigerijske vlade bo 50 milijonov nesnic in 90 milijonov brojlerjev letno opazno izboljšalo preskrbo.

OBLIKE DELA V PERUTNINARSTVU

Več kot 90 % nigerijske perutnine vzrejajo manjši privatniki. Praktično ima vsaka družina nekaj piščancev. Celo nomadi Fulanis imajo piščance na svojih potovanjih. Le-ti vzdržujejo perutnino za lastne potrebe z mesom in jajci. To je v praksi vsekakor samo v področjih, ki so oddaljena od trgov. V področjih blizu trgov prodajajo perutnino in jajca in le malo jih uporabljajo za lasino uporabo.

Vzdržujejo številne lokalne valilnice. Rezultat tega je, da je vzreja nezadovoljiva, ker pitanje ni usklajeno. Čutiti je pomanjkanje učinkovitih sredstev in posvetovanj.

Privatne farme podpira država, a nimajo dovolj sredstev. Nekatere okrožne vlade so se odločile planirati skupaj s federalno vlado. Predvsem male perutninske farme potrebujejo primerno krmo. Državne perutninske farme oskrbujejo industrijo po ugodnih cenah z enodnevnimi piščanci in tudi z mladimi nesnicami.

Pionir teh perutninskih farm je začel v državi Oyo že leta 1946. Privatne valilnice niso sposobne zadostiti potrebe, zato je z enodnevnimi piščanci »črni trg«.

(Nadaljevanje prihodnjič)

GOSTINSTVO, TURIZEM

Razmišljanje ob zaključku 2. leta

Drugo leto poteka, odkar smo se v Hmezadu odločili za samoupravno preobrazbo in organizirali v delih delovnega procesa, kjer so bili za to dani pogoji, temeljne organizacije združenega dela.

Tako smo tudi delavci TOZD Gostinstvo-Celje smelo stopili na pot uresničevanja Zakona o združenem delu in smo organizirali TOZD Samopostrežno restavracijo Celje in TOZD Hotel Prebold, v aprilu 1979 pa se je priključila k naši delovni organizaciji še TOZD Hmeljar Zalec.

Ko se zaključuje poslovno leto in ko ugotavljamo in analiziramo rezultate poslovanja, se vprašujemo, ali je takšna oblika organiziranosti najprimernejša, ali se morda nismo preveč smelo odločili za tako odgovorne naloge, ki jih prevzema in nosi vsaka temeljna organizacija, in ali smo bili dovolj dobro pripravljeni?

Vprašujemo se, ali ne bi drugačna organizacijska oblika pripomogla k hitrejši rešitvi problemov poslovanja hotela Prebold?

Ugotavljamo in analiziramo vzroke negativnega poslovanja, vendar ne moremo mimo dejstva, da je hotel obremenjen s kratkoročnimi krediti in visokimi obrestmi, ki brez dvoma povzročajo velike težave.

Res je, da smo se v samoupravnem sporazumu o združitvi v delovno organizacijo dogovorili za skupne osnovne cilje:

- skupno oblikovanje poslovnih in razvojnih politike,
- da bomo sprejemali skupni razvojni program,

- združevali sredstva za izvajanje investicijskih naložb,

- skupno prevzemali jamstvo in rizike in tako zagotavljali večjo ekonomsko varnost posameznim temeljnim organizacijam in vsem zaposlenim.

Za uresničevanje vseh teh skupnih ciljev se moramo zavzemati, še zlasti sedaj v obdobju, ko sprejemamo samoupravne sporazume o temeljnih srednjeročnega razvoja delovne organizacije Gostinstvo-turizem in SOZD Hmezad in moramo konkretno opredeliti združevanje sredstev za investicijske naložbe tako v okviru DO in SOZD kot tudi opredeliti prevzemanje jamstva in rizika. Metka Vočko

Urednik: V dolgi delovni dobi pri Slovani se vam je nabralo veliko doživetij. Povejte nam jih, prosim, nekaj zanimivih.

Franc Presekar, računovodja.

Današnja dela, ki jih v računovodstvu ni malo, več ali manj poznate. Jaz bi se povrnil dokaj daleč nazaj, tja v 1957. leto, ko sem prišel v podjetje. Takrat sem bil za vse sam. Vodil sem prijave, odjave, vsa administrativna in še kurirska dela. Med tem časom se je izmenjalo 6 direktorjev. Ko sem prišel k hiši, nas je bilo le pet. Takrat je edina lokalni avtobus vozil Albin Planinc zjutraj v Celje in popoldne nazaj. Da sem prišel hitreje, sem se tiste čase, ki se jih spominjam z veseljem, mnogokrat popejval v Zalec in tudi v Celje kar s kolesom.

Po 1957. letu je stekel avtobusni promet skozi Vransko. Imeli smo več privatnih sob, kot jih imamo sedaj. Povedati moram, da nikoli nismo poslovali z izgubo. Sedaj v glavni sezoni pelje skozi Vransko skoraj 200 avtobusov. Zato moramo gostom postreči hitro, okusno in prijazno, da se oglase pri nas tudi drugič.

Sem domačin. Do vselitve v lastno hišo sem se selil sedemkrat. Imam očeta, ki je star 86 let in tudi že vnučka. Teče mi že 33. leto službovanja in bi rad dočkal pokojnino.

Pri Slovani smo homogen in deloven kolektiv, ki o vseh problemih razpravljamo sproti. Upam, da bo tako tudi v prihodnje.

Tudi midva se bova srečevala češče?

Urednik: Tako je. Hvala za bežen razgovor!

Spori iz delovnih razmerij

OSEBNI DOHODKI

Iz statističnega pregleda je razvidno, da so najštevilnejši spori v zvezi z delitvijo OD in drugimi denarnimi zahtevki delavcev do temeljnih organizacij oz. temeljnih organizacij do delavcev. Sem spadajo spori, ki se nanašajo na osnove in merila za delitev OD, izplačila po zaključnem računu, nadomestila za nadurno delo, za nočno delo oz. delo na dan počitka ter na druga nadomestila OD, na dodatke za ločeno življenje, potne, selitvene stroške, terenske dodatke in dnevnice, jubilejne nagrade, odpravnine, regrese, odškodnine zaradi nesreč pri delu ter na zahtevke temeljnih organizacij, ki izvirajo iz štipendijskih pogodb, iz škode, ki so jo povzročili delavci pri delu v temeljni organizaciji in podobno.

V nekaterih primerih so delavci napadli samoupravne splošne akte o delitvi OD zaradi njihovih določb, ki veljajo za nazaj, pri čemer so se predlagatelji sklicevali na ustavno določbo, ki prepoveduje retroaktivno veljavo predpisov. Sodišča združenega dela so dosledno zastopala stališča, ki ga je sprejela tudi skupna seja delegatov najvišjih sodišč združenega dela. Po tem stališču samoupravni splošni akti ne spadajo med akte, za katere velja ustavna prepoved retroaktivnosti (zakoni, drugi predpisi ali splošni akti družbenopolitičnih skupnosti). S tem pa ni rečeno, da daje ustava samoupravnim subjektom možnost neomejenega uveljavljanja aktov z učinkom za nazaj, imajo pa samoupravni splošni akti lahko retroaktivno veljavo, če to dopušča narava odnosov, ki se urejajo, če ne posegajo v pravice in obveznosti tretjih oseb in ne v pravice delavcev, pridobljene na podlagi do tedaj veljavnih splošnih aktov. Upošteva se to stališče so sodišča odrekala retroaktivno veljavnost samoupravnim splošnim aktom, ki so za nazaj določala nižje osebne dohodke posameznim kategorijam delavcem zaradi prevrednotenja njihovih delovnih mest, priznavala pa so retroaktivnost v primerih, ko je bila delavcem v korist.

Na prakso sodišč združenega dela so vplivale odločbe ustanovnih sodišč, ki so večkrat izrekla, da ni v skladu z ustavnim načelom o nagrajevanju o rezultatih dela določba samoupravnega splošnega akta, po kateri se odbijajo točke od vrednosti delovnega mesta zaradi neustrezne strokovne izobrazbe ali manjkajočih delovnih izkušenj, ne da bi obstajala merila za ugotavljanje uspešnosti delavčevega dela. Isto velja za določbe samoupravnih splošnih aktov, po katerih se ocenjuje vrednost delovnih mest izključno po izobrazbi in se ne upoštevajo rezultati delavčevega

dela ter za druge primere avtomatičnega odbijanja osebnih dohodkov ne glede na rezultate delavčevega dela. V številnih sporih so delavci uveljavili razliko med dejansko prejetimi osebnimi dohodki in osebnimi dohodki, ki bi jih dosegli, če ne bi bilo protustavne določbe samoupravnega splošnega akta, torej neutemeljenih odbitkov. Take zahtevke so uveljavljali za nazaj upoštevaje triletni zastaralni rok. Sodna praksa je zavzela stališče, da so takšni zahtevki sicer utemeljeni, toda ne za nazaj, marveč od takrat, ko je delavec zahteval spremembo posamičnega akta o določitvi OD. Po našem stališču razlika za nazaj pred tem časom delavcu ne pripada. Pravna podlaga za določitev OD je namreč posamična odločba. Če je ta odločba postala dokončna, torej če delavec ni uveljavljal sodnega varstva zoper tako odločbo, je naknadno ni več mogoče spodbiti. Izjemoma je to možno le tedaj, kadar so izpolnjeni pogoji iz 415. člena Ustave SRS, tj. tedaj, če ustavno sodišče razveljavi samoupravni splošni akt, na podlagi katerega je bila dokončna posamična odločba izdana. V tem primeru je možno zahtevati spremembo posamičnega akta v 6 mesecih od dneva objave odločbe ustavnega sodišča v Uradnem listu, če od vročitve takega individualnega akta do vložitve pobude oziroma do dneva, ko je ustavno sodišče samo načelo postopek, ni preteklo več kot leto dni.

Večkrat so sodišča tudi izrekla, da v primeru, če je zahteva potrebne strokovne izobrazbe v samoupravnem splošnem aktu alternativno določena, ne more imeti delavec manjšega OD zato, ker izpolnjuje le pogoj nižje izobrazbe, njegovo delo je popolnoma enako delu delavca z višjo izobrazbo. V takih primerih delavci niso bili nagrajevani po rezultatih svojega dela, marveč le po stopnji izobrazbe, ne glede na to, kakšno delo je delavec opravljal. Lahko se sicer predpostavlja, da bi delavci z višjo izobrazbo bolj in uspešneje opravljali svoje naloge, vendar v obravnavanih primerih ni bilo nikjer organizirano ugotavljanje rezultatov dela delavcev z različno stopnjo izobrazbe na enakih delovnih mestih.

Sodišče je nadalje izreklo, da ima delavec, ki dalj časa nadomešča začasno odsotnega delavca na odgovornejšem delovnem mestu, pravico do višjega OD, čeprav nadomeščanje spada med njegove delovne naloge.

Včasih temeljne organizacije ugovarjajo, da sodišče posega v njihovo pristojnost, ko ugotovi delavčevemu zahtevku. V konkretnem primeru je prvostopno sodišče spremenilo sklep pristojnega

samoupravnega organa o razporeditvi in določitvi točk za obračun OD, temeljna organizacija pa je odrekala sodišču pravico, da o tem odloči. Pritožbeno sodišče je izreklo, da sodišče sicer res nima pravice in pooblastila s svojo odločbo nadomeščati voljo delavcev v zadevah, ki jih po ustavi in zakonu urejajo delavci sami s samoupravnimi splošnimi akti, razen v primerih iz 34. člena zakona o sodiščih združenega dela, toda sodišče ima pravico in dolžnost presoati, ali je sklep, s katerim se odloča o konkretni delavčevi pravici ali obveznosti v skladu s samoupravnim splošnim aktom. V konkretnem primeru je analitična ocena delovnega mesta, ki določa različno število točk za posamezne zahteve, bila sestavni del samoupravnega sporazuma in je torej stvar delavcev samih, da določijo, za katere zahteve se priznajo točke in koliko točk, sodni kontroli pa je podvržena konkretizacija analitične ocene na posamezni primer. Delavec ima pravico zahtevati od sodišča presojo, ali mu je bilo priznано toliko točk, kolikor je predvideno v samoupravnem sporazumu in sodišče ima pravico in dolžnost, da delavcu prizna isto število točk, ki mu po samoupravnem sporazumu pripada, če tega ne stori samoupravni organ. To ne pomeni, da sodišča nadomeščajo voljo delavcev, ampak nasprotno, da zagotavljajo izvrševanje volje delavcev v primerih, ko organi v temeljni organizaciji ne spoštujejo lastnih samoupravnih splošnih aktov.

Poseben problem je bilo nekaj časa nagrajevanje trgovskih potnikov. Odnosi med temi delavci in organizacijami so urejeni tako, da je status teh delavcev bolj podoben klasični delovni pogodbi kot medsebojnemu razmerju delavcev v združenem delu. Njihov osebni dohodek je velikokrat odvisen samo od opravljenega prometa, od katerega dobivajo provizijo, ta pa je včasih bistveno večja kot bi bil normalen dohodek, dosežen po ustavnih načelih, izjemoma pa tudi nižja od zajamčenega osebnega dohodka. Sodišča so zavzela v teh sporih stališče, da morajo biti osebni dohodki trgovskih potnikov urejeni v samoupravnih aktih temeljnih organizacij in ne s posebnimi pogodbami, ki jih običajno sklepajo individualni poslovojni organi.

Sodišče tudi ni uporabilo določbe samoupravnega splošnega akta, po kateri se delavcu, ki je imenovan za vršilca dolžnosti, odbija določen odstotek osebnega dohodka, dokler opravlja to delo kot vršilec dolžnosti.

Podobno stališče je bilo zavzeto pri nagrajevanju pripravnikov, tam kjer s samoupravnimi akti pripravništvo ni urejeno in pripravnik opravlja samostojno delo, dobiva pa nižji osebni dohodek.

Pogosto prihaja do nesoglasij v tistih organizacijah, kjer so skušali z določili samoupravnih splošnih aktov ocenjevati konkretne ljudi, ne da bi pri tem upoštevali, da gre v splošnih aktih za splošna merila, ki tvorijo osnovo za konkretno merjenje delovnega uspeha. Sodišča tudi ugotavljajo, da imajo nekatere temeljne organizacije nepravilen odnos do delavcev, ki z inovacijo, racionalizacijo ali drugo ob-

liko ustvarjalnosti prispevajo k povečanju dohodka temeljne organizacije. Spori te vrste so sicer redki, iz obstoječih sporov pa se vidi, da se temeljne organizacije branijo izplačevati celo tiste nizke zneske, ki delavcem po samoupravnih splošnih aktih o nagrajevanju izumov, tehničnih izboljšav oz. koristnih predlogov pripadajo.

Nekaj sporov je bilo v zvezi z odpravninami, v glavnem zaradi neskladnosti določb samoupravnih splošnih aktov temeljnih organizacij z določbami o odpravnini v panožnih samoupravnih sporazumih. Ti so večkrat predvidevali višjo odpravnino (dva povprečna OD delavca) kot panožni samoupravni sporazumi (dva povprečna OD na zaposlenega v SRS v preteklem letu). V primeru spora je obveljala določba panožnega samoupravnega sporazuma.

V sporu, ali pripada odpravnina delavcu tudi v primeru invalidske upokojitve, je sodišče odločilo v korist delavca.

V sporih zaradi jubilejnih nagrad je bilo zavzeto stališče, da ima pravico do te nagrade tudi delavec, ki je po upokojitvi ostal v delovnem razmerju, če v samoupravnem aktu ni drugače določeno. V več primerih je bilo odločeno, da ima delavec pravico zahtevati izplačilo jubilejne nagrade, če mu taka nagrada pripada po samoupravnem splošnem aktu, čeprav temeljna organizacija nima sredstev za taka izplačila.

V zvezi z vštetjem beneficirane dobe v čas, po katerem se pridobi pravica do jubilejne nagrade, je bilo zavzeto stališče, da se v ta čas šteje samo dejanska delovna doba, ne pa tudi beneficirana, če ni samoupravni sporazum drugače določil. V konkretnem primeru je delavec zahteval dodatek za nedeljsko delo, temeljna organizacija pa mu ga ni hotela izplačati, ker je delavcu vedno zagotavljala tedenski počitek na kak drug dan v tednu in ima v svojem samoupravnem aktu določbo da nedeljski dodatek pripada samo tistemu delavcu, ki dela v nedeljo, pa tisti teden nima drugega prostega dneva. Zahtevku je bilo ugodeno, kajti delavcu mora biti zagotovljen nepretrgan tedenski počitek najmanj 24 ur, tudi če mora delati v nedeljo in temeljna organizacija stori prekršek, če mu tega počitka ne zagotovi. Dodatek za nedeljsko delo in pravica do tedenskega počitka se torej ne izključujeta, ampak ima delavec pravico do dodatka, hkrati pa pravico do tedenskega počitka po zakonu.

V zvezi z delavčevimi zahtevki, da se mu plača delo v podaljšanem delovnem času, je sodišče odločilo, da delavec ne more zahtevati plačila za delo, ki ga samovoljno opravi v podaljšanem delovnem času. Delavec je v konkretnem primeru sicer delal dalj kot poln deloven čas, vendar brez odobrenja in znanja organov temeljne organizacije, ki so po samoupravnem splošnem aktu pristojni odločati o uvedbi nadurnega dela.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Strategija in strukture

Izraza strategija in taktika, ki ju uporabljamo v povezanosti s politiko OZD, sta izposojena iz vojaškega izrazoslovja, strategija pa tudi iz teorije iger. Po vojaško strategijo opredeljujemo kot splošno angažiranje oboroženih sil na celotnem bojišču za dosegajo bojnega cilja, ki je določen s politiko, pa tudi kot operacije na pomembnih delih bojišča. Pripadajo ji velike operacije, pohodi ali posamezne odločilne etape vojne. Strategija vsebuje načela za upravljanje z vojno silo za dosegajo bojnega cilja. Taktika sta pripravljane in vodenje bitk, bojov in borbe ter z njimi povezane dejavnosti, kot gibanje, počitek itd., ob ustreznih organizaciji. Ta se nanaša na informacije, poveljevanje, moralo, oskrbo, zaščito in zdravstveno skrb. Taktika je pravzaprav konkretizacija strategije.

Pojem strategije je bil prenesen na poslovno področje pravzaprav z razvojem teorije iger v letu 1948. Ta teorija omogoča razumevanje konfliktnih stanj, ne glede na to, ali gre za vojno, politiko ali poslovanje. Zamisel strategije je po tem pojmovanju v ukrepih ali vrsti ukrepov, ki jih začne neko podjetje (OZD) v zvezi z neko odločitvijo ali problemom. To je »čista strategija«. Obstaja pa še pojem »velike ali mešane strategije«, ki je statistično odločitveno pravilo, s katerim je mogoče odločiti o uporabi konkretne čiste strategije za konkretno situacijo.

Ameriški avtorji so začeli vnašati v strokovno literaturo zamisel o strategiji, nekateri v skladu z zamisljo teorije iger in največkrat za tržna razmerja (proizvod — tržišče), drugi pa v vojaškem pomenu kot široko, vse obsegajočo zamisel o poslovanju podjetja. Naša raba izraza strategija razširja svoj pomen še dalje, tako da vključuje izbiro ciljev kot tudi planov za dosegajo cilja. Za nas je strategija splet širokih ciljev, namenov ali ciljev in glavnih politik (smernic) ter planov za dosegajo teh ciljev.

Strategija je odvisna od vrednotenja tistih, ki odločajo, pa tudi od institucionaliziranja podjetja (OZD) ter odgovornosti nasprotni javnosti in družbi. Pomembno vprašanje je, kdo odloča. Odločanje more biti zgoščeno v eni osebi, lahko pa so odločitve tudi skupinske ali kolektivne. V naših razmerah so vse temeljne politične odločitve praviloma skupinske (sprejemajo jih organi upravljanja) oziroma kolektivne, če gre za neposredno odločanje, vse to pa budi budi večji interes za izvajanje.

Izvedene odločitve so lahko tudi stvar posameznih vodilnih delavcev. Odločitve so praviloma posledica človekovega ustvarjalnega razmišljanja in so zato često obravnavane z osebno motivacijo. Proces ustvarjalnega razmišljanja je vedno stvar domišljije in življenja, zato tudi odločanje poteka na temelju intuicije, ki sama po sebi, vsaj za večje odločitve, ne zadostuje, temveč je tedaj treba uporabiti znanstveno raziskovanje z izbiro optimalne rešitve.

Strukture podjetja (OZD) so raznovrstne kombinacije sestavin, ki povezane tvorijo organsko celoto in so medsebojno odvisne. Ločimo splošni strukturi, organizacijsko in socialno, funkcijske, kadrovske,

finančno, proizvodno in prodajno strukturo, ter izvedene strukture, kot npr. tehnično raziskovalno — razvojno, tržno razvojno, investicijsko strukturo ipd.

Organizacijska struktura bi morala zagotavljati delovni okvir upravljalno izvršilni in izvajalni dejavnosti. Toda do resničnega delovanja pride šele s kadrovske oživitvijo. S kadrovske strukture razumemo izobrazbene oziroma kvalifikacijske, izkustvene in starostne karakteristike. Problem je seveda dvojen; pravilna opredelitev organizacijske strukture in pridobitev ustreznih ljudi. »Pravega človeka na pravo mesto« zveni že kot obrabljena fraza, kljub temu pa ta misel ne sme izgubljati svojega pomena. Cilji se namreč spreminjajo v času, tako tudi strategija. Kakor je treba planirati cilje in strategije, tako je potrebno planirati tudi organizacijske strukture. Glede tega obstaja velika prednost v tem, da je sicer neusklajene strategije in strukture mogoče v bodočnosti uskladiti. Planiranje organizigramov, povezano s cilji in rastjo podjetja (OZD) v prihodnjih letih, omogoča tudi planirano pripravljanje kadrov za te naloge, posebnost s študijem. V resnici pa se često dogaja nasprotno: neki obstoječi kadri postavljajo sebi prilagojene organizacijske strukture — »okenca« organizigramov, iz tega pa se šele potem porajajo strategije in na koncu cilj. Do optimalnosti je daleč in prikrita ostaja, dokler gre za silo dobro.

Socialna struktura vpliva na obnašanje ljudi v procesih. Često oblikuje neformalno organizacijsko strukturo, ki ob neusklajenosti s formalno deluje motilno. Gre za tako imenovano klimo, problem odnosov (jaz, mi, vi, moj naš, ...).

Finančne strukture pogosto doseganje finančnih ciljev. Podobno velja tudi za druge funkcijske strukture, ki omogočajo doseganje funkcijskih ciljev. Tako npr. proizvodno tržna struktura pomeni ustrezno povezanost proizvodnega programa za potrebe tržišča, sestavo prodajnih poti, kupcev, tržišča ipd., strukturo nabavnih potreb, nabavnih poti itd.

Vseh teh struktur seveda ne smemo gledati statično. Z delovanjem se namreč spreminjajo in so lahko pri tem podrejene ciljem, se jim izmikajo ali pa nanje celo motilno delujejo.

Takšna opredelitev strategije in struktur nazadnje ni nič drugega kot sistem. Podjetje (OZD) namreč obravnavamo kot sistem z določenimi notranjimi strukturami, ki deluje v nekem družbenem in tržnem okolju in ima zavestno opredeljene cilje, kateri se konkretizirajo s strategijo.

Zoran Kriker

STAVBNO POHIŠTVO
OKNA IN VRATA
vseh vrst
lahko kupite
v Kmetijski preskrbi Vransko
Telefon: 724-008

CEMENT
STALNO NA ZALOGI
v Kmetijski preskrbi Polzela
Telefon: 720-051

PRVIČ NA JUŽNI POLOBLI

Konec novembra in v začetku decembra preteklega leta sem bil na 14-dnevnem potovanju v Afriki. Cilj mojega potovanja so bila predavanja na izobraževalnih seminarjih o planiranju v Somaliji in Tanzaniji. Seminarje je organiziral Mednarodni center za upravljanje podjetij v družbeni lasti v deželah v razvoju iz Ljubljane. Seminarju so prisostvovali vodstveni in strokovni delavci iz državnih podjetij v omenjenih deželah.

Dipl. inž. Polde Škatar z udeleženci seminarja v Somaliji

SOMALIJA

Na pot sem krenil v hladnem in meglenem sobotnem jutru 22. novembra. Na Brniku se mi je priključil kolega Rudi iz Ljubljane. Z njim sva potovala skupaj. Po nekajurnem postanku v Beogradu sva odpotovala v Rim in še isti dan zvečer s somalskim letalom nadaljevala pot proti Afriki. Bil je okrog polnoči, ko je letalo pristalo na Kairskem letališču v Egiptu. Tu smo se oskrbeli z gorivom in po slabi uri že nadaljevali pot proti Mogadišu, glavnemu mestu Somalije. Ze dobro uro pred pristankom se je zdanilo. Pogled skozi okno. Pod nami se je razprostirala puščava, ki so jo na posameznih mestih prekinjali manjši zeleni otočki. Se malo in prikazala se je peščena obala Indijskega oceana. Ob 6. uri zjutraj smo pristali na letališču v Mogadišu. Se v letalu so objavili, da je temperatura +27°C — kar dovolj za zgodnje jutranje ure. Kmalu sva bila skozi carino in se ogledovala, če naju kdo čaka, a ni bilo nikogar. Ker sva prispela sem že drugič, si nisva delala preveč preglastic, najela sva taksi in se odpeljala do hotela. Sobe so bile rezervirane, vendar v moji sobi klima naprava ni delala, temperatura v sobi pa je bila čistih 30°C. To je bila le prehuda sprememba in se cel dan nisem mogel razhladiti. Naslednji dan sem dobil hlajeno sobo.

Kmalu po prihodu sva navezala stike, tako s Somalci kot z jugoslovansko ambasado. Naslednji dan se je seminar že pričel. Dnevi so hitro minevali in dan pred 29. novembrom je Rudi že odpotoval naprej v Tanzanijo, jaz sem ostal sam v Somaliji še 2 dni. Tako sem prav na dan republike ves dopoldan sam predaval. Z udeleženci

seminarja smo se dobro razumeli, v glavnem odmoru smo skupno pili čaj. Čeprav je bil program kar natrpan, sva našla čas za kopanje v topli vodi Indijskega oceana.

Cutil sem se nekako utesnjene, ko sem ostal sam v daljnji deželi ob spominu, da doma vsi praznujejo. Popoldne je prišlo vabilo iz našega poslaštva, da naj se zvečer udeležim sprejema, ki ga prireja veleposlanik v čast dneva republike za vse Jugoslovane, ki

živijo v Somaliji. Zbralo se nas je 14, skupaj z osebjem poslaštva. Bilo je zelo prijetno, ura je kazala že čez polnoč, ko nas je šofer razvozil na »domove«.

ETIOPIJA

Naslednji dan sem odpotoval iz Somalije. Ker nisem imel direktne zveze za Tanzanijo, sem moral dva dni ostati v glavnem mestu Etiopije Addis Abebi. Ker sta državi med seboj sprti, sem imel malo pomislekov, da mi bodo delali težave ob vstopu, vendar so bile skrbi odveč.

Mesto Addis Abeba leži blizu 3000 m visoko in skoro na ekvatorju. Klima je izredno ugodna s sorazmerno hladnimi nočmi in prijetno toplim dnevom. Tu je večna pomlad. Parki v mestu so porasli z orjaškimi 5 in več metrov visokimi kaktusi, ficusi, oleandri, palmami in drugim eksotičnim rastlinjem.

Tudi samo mesto je naredilo name globok vtis. Sam center daje videz evropskega mesta, stranske ulice pa so prepolne majhnih trgovin, kjer trgovci ponujajo razne izdelke domače izdelave. V razgledovanju vsega tega mi je čas hitro minil.

TANZANIJA

Po carskem pregledu ob odhodu iz Etiopije, ki je tu sorazmerno strog, sem že bil na poti za Tanzanijo. Ob prehodu ekvatorja je pilot letala kratko sporočil »preleteli smo ekvator« in že smo bili na južni polobli. Prvi postanek letala v Tanzaniji je bil na letališču »Kilimandjaro« ob vznožju 6.000 m visokega najvišjega vrha Afrike z istim imenom.

(Nadaljevanje na 15. strani)

V. mladinski kviz

Koordinacijska konferenca OO ZSMS SOZD HMEZAD Žalec je priredila 31. januarja 5. mladinski kviz, ki je bil posvečen 20-letnici Hmezada.

Na kvizu je sodelovalo osem ekip:

- Termoelektrarna Šoštanj,
- JLA,
- Tovarna krmil,
- Vrtnarstvo,
- Celjska mesna industrija,
- aktiv mladih zadružnikov,
- Hmezad export — import in
- Strojna.

Vprašanja so obsegala naslednja področja: Hmezad, 40-letnica vstaje slovenskega naroda, glasba in

šport. Ekipa so bile zelo dobro pripravljene in precej izenačene v znanju. Ker je tekmovalo veliko ekip, so bili tudi kriteriji pri ocenjevanju njihovega znanja precej strogi. Tako je po prvem kolu odpadlo kar pet ekip, ki pa so imele enako število doseženih točk. V drugem krogu vprašanj je nato odpadla še ena ekipa, v tretjem pa se je odločilo, kdo bo zmagovalec.

Prvo mesto je dosegla ekipa JLA, drugo aktiv mladih zadružnikov KZ Savinjska dolina in tretje ekipa Vrtnarstva.

Po končanem tekmovanju so bile podeljene praktične nagrade zmagovalcem in priznanja ostalim sodelujočim ekipam.

Rezultati kviza:

Ekipa	Tema I			Tema II			Tema III			Skupaj točk	Mesto
	I	II	III	I	II	III	I	II	III		
TES	5	3	5	—	—	—	—	—	—	13	
JLA	5	5	5	5	5	3	5	5	5	43	I
TK	3	5	5	—	—	—	—	—	—	13	
VT	5	5	5	5	0	5	—	—	—	25	III
CMJ	5	3	5	—	—	—	—	—	—	13	
AMZ	5	5	5	5	3	5	5	0	0	33	II
HMex	5	3	5	—	—	—	—	—	—	13	
ST	5	3	5	—	—	—	—	—	—	13	

Marija Vrečar

Kviz je popestril prirejen odlomek iz Desetega brata, ki so ga odigrali kulturniki Celjske mesne industrije

(Nadaljevanje s 14. strani)

Se dobro uro vožnje in pristali smo v Dar es Salaamu, glavnem mestu Tanzanije. Po prijetni klimi v Etiopiji je prihod v vroče pristanjsko mesto z visoko vlago bila zopet velika sprememba. Po vtisu, ki ga človek dobi v nekaj dneh, je Tanzanija dosti naprednejša od dežel, ki sem jih obiskal prej.

Tu sem se zopet našel z Rudim. On je že pričel s seminarjem in sva ga skupno nadaljevala. Tudi tu so bili domačini z nama zelo prijazni. Ob koncu seminarja so nam pokazali še predilnico in tkalnico za bombažne tkanine. Delali so izključno domači delavci, temperatura pa je bila v posameznih oddelkih gotovo blizu 40°C. Ko smo prišli ven, bi bili lahko srajce oželi.

Se isti dan sva odpotovala nazaj proti domovini polna vtisov ter doživetij in z zadoščenjem, da smo s tem morda le dali sicer majhen prispevek za njihov hitrejši razvoj

Polde Skafar, dipl. ing. agr.

SRBIJA

NEOBDELANA POLJA

Letno ne obdelajo povprečno 70.000 ha zemlje na malih parcelah. Družbeni proizvod na prebivalca je 2.300 dolarjev. Mladi množično zapuščajo male neperspektivne kmetije. Družba si močno prizadeva spremeniti razmere v kmetijstvu.

Vy

Februarski sneg

SUŠEC

Ce sušec grmi, dobra letina sledi.

Ce breskve pred Gregorijem (12. III.) cveto, trije eno pojedjo.

Okrog Rupreta (27. III.) lepo, s pridom se suši seno.

Vremenotvorni dnevi, ko se vreme v marcu najpogosteje spreminja, so 4., 8., 11., 16., 20., 24. in zlasti 27. Zadnji datum mnogokrat prinaša tudi še sneg.

Na delo, naj mraz je naj vroče, truditi se vsak je dolžan.

Kdor delati more — pa noče, zanj krop je predobro neslan.

Z Lakmayerjevega čebelnjaka

ZIMA

Bilo je nešteto zvezd

in bilo je snega do kolen.

Bi je potok zamrznjen ob cesti in javna svetilka ob njem.

Usta so dala poljub

in roke tople objem.

Rumeno klasje bili so lasje.

Imela sva tisoče diamanтов

v rahlo padajočih snežinkah.

Kmalu bo zima,

prav kmalu.

A vem —

nikoli več ne pride zima,

ko bilo je snega do kolen.

Gita

BLAGOVNICA NA POLZELI

Lepo, prostorno, dobro založeno in prepotrebno blagovnico na Polzeli je Savinjski magazin iz Žalca izročil namenu 20. februarja.

Vy

DOM KRAJANOV

Na Gomilskem že s pridom koristijo lep in funkcionalen dom krajanov, ki ima poleg prostorov za družbenopolitične organizacije še telovadnico in gledališki oder.

Vy

Past mačem

Ferdu Levarju v spomin

Vsi, ki smo ga poznali, smo ob vesti, da ga je smrt v 59. letu starosti iztrgala iz naših vrst, obstali in onemeli. Doletela nas je velika izguba.

Izgubili smo dobrega sodelavca in vestnega živinorejca. Ferdotova življenjska pot je bila že od rane mladosti, ki jo je preživel v Smartnem ob Dreti, nenehno povezana z živinorejo in in zato ni čudno, da si je to delo tudi izbral za svoj poklic. Svoj poklic je opravljal pri nas z ljubeznijo od 1957. leta, ko je prišel v Novi kloster. Spoštovali smo ga sodelavci in številni kmetje Grušovci in okolice farme Podlog.

Leta 1976 je Ferdo za svoje delo prejel medaljo za delo, toda skromen, kakor je bil, ni nikoli hotel v ospredje. Vedno je bil prisoten tudi v družbeno-političnem življenju. Bil je član številnih komisij, vedno in povsod je zastopal interese delavcev v živinoreji.

Njegovi cilji so bili preprosti in jasni, doseči uspehe v živinoreji in zagotoviti svoji družini materialno trdnost. Tem ciljem je ostal zvest do konca. Na poti do njih ni nikoli štedil ne sebe ne svojega že načetega zdravja.

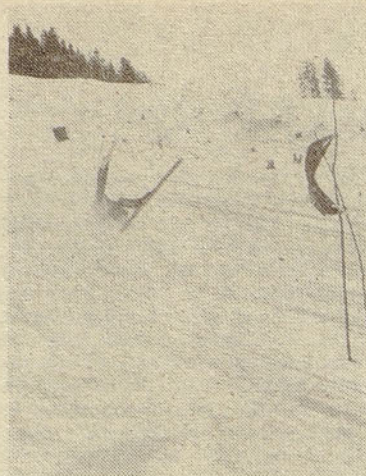
Vsem nam, ki smo ga poznali, je v edino tolažbo, da je bil do zadnje minute zadovoljen med nami, saj je odšel od nas dobesedno med delom. Omahnil je na farmi Podlog, ki jo je tudi sam gradil in dograjeval. Ferda ni več, njegovo delo nas zavezuje.

Izvršni odbor OOS Govedoreja

Tekmovanje SOZD Hmezd v veleslalomu

Pred startom na starih stanih na Golteh

Dvestopetdesetinka sekunde

V polni vožnji

FOTOAMATERJI

V uredništvu Hmeljarja smo se že pogovarjali z nekaterimi ljubitelji lepe fotografije. Naša želja je spoznati se med sabo in dogovoriti o razstavi fotografij v avli DSSS v Žalcu ali v Savinovem salonu in o nadaljnjem sodelovanju. Zglasite se kmalu v uredništvu ali pokličite! Vabljeni prav vsi!

Urednik

Tekmovalci, občinstvo, kritiki in ocenjevalci

Sama

Ostala si sama s svežnjem, v rokah.
Življenja novega te ni bilo strah.
Solza z očesa je sama kanila;
Hčerka tvoja se ni prebudila.
V sladkih je sanjah mirno zaspala,
Kot da očeta ne bi nikdar poznala.

Pojdi, si rekla, ne vračaj se k nama,
za hčerkico svojo skrbela bom sama
Ne skrbi za naju, pojdi drugam,
kjer boš spet srečen in kjer boš le sam.
Saj medve bili sva ovira velika.
Vem, da skušnjava te vedno bolj mika.

V življenju ti novem sreče želim,
čeprav zaradi tebe še vedno trpim.
Poskušala najti poti bom spet svoje,
pri tem pa nikdar ne bom motila tvoje.
Tudi zame se zvezda bo sreče prižgala,
ko bom na tebe povsem pozabila.

S. K.

Veleslalom je bil na smučišču Stari stani na Golteh 13. februarja popoldne v sončnem, a vetrovnem in hladnem vremenu.

Prijavljenih je bilo 141 tekmovalcev, dodatno prijavljenih 7 in več odsotnih. Štartalo je 128 tekmovalcev.

UVRSTITVE

Tekmovalke:

1. Šporin Jana KZ SD 30,48
2. Orač Eva DSSS 32,49
3. Blagotinšek Zofija KZ SD 33,30
4. Turk Nuša NT 33,45
5. Kroflič Marija NT 33,58
6. Rojc Nuša DSSS 34,11
7. Napotnik Terezija STR 37,33
8. Dolar Marjana KZ SD 43,11
9. Brinar Andreja KZ SD 58,94
10. Kveder Iva DSSS 1:10,41

Ekipno: KZ SD, DSSS, NT.

Veterani:

1. Marovt Stane KZ 29,71
2. Korenjak Tone KZ 32,36
3. Uratnik Edo KZ SD 32,44
4. Bobovnik Mišo EI 32,84
5. Mežnar Franc DSSS 37,30
6. Pšaker Ciril NT 42,58

Starejši člani:

1. Golčman Jože CMI 28,37
2. Ajdič Tone DSSS 29,27
3. Šketa Janez KZ 29,53

Mlajši člani:

1. Presekar Franc NT 37,05
2. Tržan Jože SM 37,15
3. Kramžar Borut EI 38,48
4. Jačar Janez NT 38,61
5. Škoberne Boris CMI 38,76
6. Oblak Branko KZ SD 39,76
7. Pavlič Branko STR 40,08
8. Presečnik Miro NT 40,09
9. Potočnik Janko NT 40,47
10. Povše Ivan KZ SD 41,01
11. Žagar Vojko DSSS 41,02
12. Stepišnik Tomaž NT 41,07
13. Gosak Ljubo NT 41,36
14. Krajnik Edi NT 41,59
15. Zilnik Marjan NT 41,64
16. Košenina Slavko DSSS 41,70
17. Novak Jurij KZ 41,80
18. Sikošek Srečko CMI 41,90
19. Cetina Vinko KZ SD 42,03
20. Vedenik Emil KZ SD 42,03
21. Slapnik Marjan ML 42,25
22. Jurak Jože NT 42,30
23. Vinder Boris STR 42,39
24. Sopotnik Bogdan KZ 42,58
25. Holer Branko ML 42,91

Mlajši člani:

1. Presekar Franc NT 37,05
2. Tržan Jože SM 37,15
3. Kramžar Borut EI 38,48
4. Jačar Janez NT 38,61
5. Škoberne Boris CMI 38,76
6. Oblak Branko KZ SD 39,76
7. Pavlič Branko STR 40,08
8. Presečnik Miro NT 40,09
9. Potočnik Janko NT 40,47
10. Povše Ivan KZ SD 41,01
11. Žagar Vojko DSSS 41,02
12. Stepišnik Tomaž NT 41,07
13. Gosak Ljubo NT 41,36
14. Krajnik Edi NT 41,59
15. Zilnik Marjan NT 41,64
16. Košenina Slavko DSSS 41,70
17. Novak Jurij KZ 41,80
18. Sikošek Srečko CMI 41,90
19. Cetina Vinko KZ SD 42,03
20. Vedenik Emil KZ SD 42,03
21. Slapnik Marjan ML 42,25
22. Jurak Jože NT 42,30
23. Vinder Boris STR 42,39
24. Sopotnik Bogdan KZ 42,58
25. Holer Branko ML 42,91

29,97	26. Dovečar Albin STR	42,98
31,38	27. Jager Alojz NT	43,06
32,61	28. Berger Milan ML	43,06
40,00	29. Hlade Jože NT	43,14
43,16	30. Salobir Alojz STR	43,66
43,37	31. Zurej Ivan ML	44,25
	32. Fonda Andrej NT	44,81
	33. Uratnik Edo KZ SD	45,16
	34. Sketa Albin NT	45,27
	35. Fonda Tone KZ	45,54
	36. Bizjak Ivan KZ SD	45,80
	37. Jutršek Ciril CMI	45,98
	38. Rojnik KZ SD	46,05
	39. Jeram Milan ML	46,05
	40. Sopotnik Franc KZ SD	46,33
	41. Turnšek Zvone NT	47,05
	42. Krulec Cvetko CMI	47,07
	43. Mak Janez STR	47,54
	44. Zidar Jože NT	51,34
	45. Bevc Jože NT	52,48
	46. Hribovšek Franc ML	55,55
	47. Uplaznik Janez DSSS	56,21
	48. Hrustelj Janez CMI	58,94
	49. Miklavc Dušan GT	59,87
	Ekipno: NT, CMI, KZ SD, STR, DSSS, KZ, ML.	

Ekipno je zmagala ekipa Notranje trgovine, pred delovno skupnostjo skupne službe, tretja je bila ekipa Kmetijstva Zalec.

Tekmovalci, ki niso uvrščeni, so ali odstopili ali pa so bili diskvalificirani.

Sportno društvo Hmezd
Franc Mežnar

Kač Miljeva, dipl. inž.

Škropilni program hmelja za leto 1981

Ko letos sestavljamo škropilni program za hmeljišča, nas vodita predvsem dve misli. Zaradi zmanjšane uvoza bodo verjetno tudi letos motnje v trgovini s kemičnimi sredstvi za varstvo rastlin. Najbrže ne bodo na voljo vsa sredstva, ki imajo v Jugoslaviji dovoljenje za promet. Pa tudi sredstva, ki jih bodo tovarne dale na tržišče ne bo moč dobiti v trgovini v vsakem času. Zato moramo skrbeti za to, da bomo, tisto količino pesticidov, ki jo v sezoni navadno porabimo, imeli pravočasno nabavljeno. Ne zanašajmo se na to, da si bomo poleti, ko bo čas za škropljenje, sredstva nabavili. Zato vam med pripravki, ki jih priporočamo za posamezne bolezni in škodljivce navajamo več sredstev kot navadno, da se boste lahko odločili za drug pripravek, če planiranega ne boste dobili. Druga bolj razveseljiva novica pa je, da bosta na tržišču oba sistemična pripravka, ki sta se v hmelju obnesla, to je ridomil in aliette. In da bomo lahko predvsem proti primarni okužbi, ki dela hmeljarjem pri zatiranju peronosporne preglavice, uporabili sistemične pripravke, ki so pokazali izredno učinkovitost.

Zaradi uporabe sistemskih sredstev proti peronospori se škropilni program v hmeljiščih bistveno spremeni. Sistemski sredstva kažejo namreč dolgotrajnejše delovanje, kot pa preventivni fungicidi. Zato smo v letošnjem škropilnem programu za hmeljišča predvideli tri vrste škropljenj:

1. S klasičnimi preventivnimi pripravki proti peronospori kot vedno doslej.

2. Program v katerem smo predvideli za tretiranje proti primarni okužbi s peronosporo sistemične pripravke, ostali program pa izvedemo kot običajno. Ta način nam lahko prihrane 2—3 škropljenja letno.

3. Škropilni program, v katerem smo predvideli sistemične pripravke proti primarni in proti sekundarni okužbi, kar nam lahko zmanjša število škropljenj za polovico in več.

Najbolj priporočamo drugi program škropljenja, to je uporabo sistemičnega pripravka proti primarni okužbi, sicer pa škropljenje s klasičnimi sredstvi. Ta način škropljenja bo verjetno najbolj ekonomičen in nas bo hkrati varoval pred preveliko uporabo sistemskih pripravkov, ki lahko pripelje do pojave odpornosti glivice proti novim pripravkom.

Proti peronospori v hmeljiščih priporočamo od organskih pripravkov antracol, faltan, orthocid (zlasti po toči) in mycodifol ter bakrene pripravke. V letošnjem letu smo prav tako kot lani napisali med pripravke proti peronospori tudi sredstva na osnovi mancozeba, dihtane M-45, ziman, dihtane plavi; če bi nam zmanjkalo prej omenjenih organskih fungicidov. Sredstev na osnovi cineba (cineb S-65, radocineb) v hmeljiščih ne bomo uporabljali, čeprav imajo dobro delovanje proti peronospori; pospešujejo pa razvoj oidija in botritisa in so kratkotrajni. Tudi v letošnjem letu kaže, da bo na voljo

več mešanih pripravkov na osnovi bakra in organskih sredstev, kot so npr. bakreni dithane, bakreni antracol, bakreni faltan, ki so za hmeljišča primerna. Upamo, da bosta na voljo mycodifol 80 in mycodifol tečni, ter bakrena sredstva, kot so cuprablau Z in ostali bakreni pripravki.

Pri sortah, ki so občutljive na pepelovko (atlas, apolon, ahil, neoplanta) uporabljamo proti peronospori škropiva, ki do neke mere

delujejo tudi proti pepelovkam. To so predvsem faltan, bakreni faltan in mycodifol. Proti pepelovkam se sicer borimo z močljivim žveplom — cosanom, če pa bi se plesen — kar je nevarno posebno v letih, ki so za razvoj plesni ugodna — kljub temu pojavila na hmelju, bomo uporabili bayleton, ki kaže zelo dobro in sistemsko delovanje proti pepelasti plesni.

(Nadaljevanje na 5. strani)

AKARICIDI proti rdečemu pajku

As.	Pripravevk	As.	%	Cena/kg	Cena/100 l
1. brompropilat	NEORON 500	50	0,1	429	43
2. ciheksatin	PLICTRAN 25 WP	25	0,1	338	34
3. dicofol	KELTHANE E	20	0,25	82	21
4. dinobuton	ACREX EC-30	30	0,25	276	69
5. fenbutatin-oksidi	TORQUE 50 WP	50	0,06	722	43
6. klorpropilat	ROSPIN 25	25	0,1	227	23
7. propargit	OMITE 57-E	57	0,15	268	40
8. tetradifon	THEDION V-18	8	0,2	76	15

INSEKTICIDI proti listnim ušem

1.	dekamitrin	DECIS E 25	25	0,07		
2.	endosulfan	THIODAN	35	0,25	134	34
3.	fenvalerat	SUMICIDIN	20	0,05		
4.	klorpirifos	DURBAN E-48	48	0,15	224	34
5.	metidation	ULTRACID EC 40	40	0,1	335	34
6.	metomil	LANNATE 25	25	0,2	330	66
7.	ometoat	FOLIMAT	50	0,15	319	48

FUNGICIDI proti peronospori

1.	bakrov hidroksid + cink	CUPRABLAU Z	35+2	0,3	52	16
2.	bakrov oksiklorid	BAKRENO APNO 50	450	0,5	75	38
3.	bakrov oksiklorid	BAKROCID S-50	50	0,5	71	36
4.	bakrov oksiklorid + cink	BAKRENO APNO S.	33+9	0,3	70	21
5.	fentinacetat	BRESTAN CONC. BETAFFEN S-60	60	0,1	440	44
6.	fentinacetat + maneb	BRESTAN 60	60+20	0,1	451	45
7.	folpet	FOLPET WP-50	50	0,2	109	22
		ORTHOFALTAN S-50	50	0,2	108	22
		ORTHOFALTAN S-80	80	0,15	153	23
8.	folpet + bakrov oksiklorid	BAKRENI FALTAN	30+15	0,25	102	26
9.	kaptafol + folpet	MYCODIFOL TEK. MYCODIFOL S-80	8+32	0,4	159	64
			24+56	0,2	184	37
10.	kaptan	CAPTAN WP-50	50	0,3	108	32
		ORTHOCID S-50	50	0,25	104	26
		ORTHOCID S-83	83	0,15	160	24
11.	mankozeb	DITHANE M-45	80	0,2	103	21
		DITHANE PLAVI	60	0,3	98	29
		MANKOZEB	80	0,2	102	20
12.	propineb	ANTRACOL	70	0,2	103	21
13.	propineb + bakrov oksiklorid	BAKRENI ANTRACOL	45+17,5	0,3	93	28

FUNGICIDI proti pepelovki

1.	triadimefon	BAYLETON WP-5	5	0,12	505	60
		BAYLETON WP-25	25	0,03	1142	34
2.	žepeni pripravki	COSAN	80	0,6	26	16
		MICROLUS	80	0,6	22	13

SKROPLJENJE	ROK	BOLEZEN, ŠKODLJIVEC	KLASICNO SKROPLJENJE	%	SISTEMICNI PRIPRAVKI PROTI PRIMARNI OKUŽBI	%	SISTEMICNI PRIPRAVKI PROTI PRIMARNI IN SEKUNDARNI OKUŽBI	%	OPOMBA
1. Škropljenje proti kuštravcem	april po rezi	peronospora	BRESTAN 60 MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI CUPRABLAU Z BAK. KREC SUPER BAKROCID 50	0,1 0,2 0,3 0,3 0,3 0,5	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Za škropljenje s sistemskimi sredstvi potrebujemo 1 dcl brozge na rastlino.
2. Škropljenje proti kuštravcem	maj 1. dekada	peronospora	ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI	0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,2 0,3					Če so v hmeljišču bolhači, dodamo škropivu GARDONO 0,2 %.
1. Škropljenje stranskih poganjkov	junij 1. dekada	peronospora	ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI	0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,15 0,25					Proti peronospori lahko primo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
2. Škropljenje stranskih poganjkov	junij 2. dekada	peronospora	ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI	0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,15 0,25	ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI	0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,15 0,25	ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI	0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,15 0,25	Proti ušem škropimo z normalno količino vode.
		listna uš hm. pršica	FOLIMAT ORTHENE LANNATE 25 WP	0,1 0,1 0,2	ORTHENE FOLIMAT LANNATE 25 WP	0,1 0,1 0,2	FOLIMAT ORTHENE LANNATE 25 WP	0,1 0,1 0,2	
1. Škropljenje v cvet	julij 2. dekada spodnje mladičice cveto	peronospora	CUPRABLAU Z BAK. KREC SUPER BAKROCID 50 MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE	0,3 0,3 0,5 0,15 0,25 0,25 0,3 0,4	CUPRABLAU Z BAKROCID 50 BAK. KREC SUPER MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE	0,3 0,5 0,3 0,15 0,25 0,25 0,3 0,4	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,25 0,35 0,2	Če škropimo z aliettom dodamo brozgi 0,15 % cuprablau ali 0,1 % phaltan.
		listna uš	ULTRACID + TEDION LANNATE 25 WP DURSBAN + TEDION	0,1 0,15 0,2 0,15 0,15	ULTRACID + TEDION LANNATE 25 WP DURSBAN TEDION	0,1 0,15 0,2 0,15 0,15			
2. Škropljenje v cvet	julij 3. dekada polni cvet	peronospora	CUPRABLAU Z BAK. KREC SUPER BAKROCID 50 MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE	0,3 0,3 0,5 0,15 0,25 0,25 0,3 0,4	CUPRABLAU Z BAK. KREC SUPER BAKROCID 50 MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE	0,3 0,3 0,5 0,15 0,25 0,25 0,3 0,4			
APOLON									
1. Škropljenje proti kuštravcem	april po rezi	peronospora	BRESTAN 60 MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI CUPRABLAU Z BAK. KREC SUPER BAKROCID 50	0,1 0,2 0,3 0,3 0,3 0,5	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Za škropljenje s sistemskimi sredstvi potrebujemo 1 dcl brozge na rastlino.

ŠKROPLJENJE	ROK	BOLEZEN, SKODLJIVEC	KLASIČNO ŠKROPLJENJE	%	SISTEMIČNI PRIPRAVKI PROTI PRIMARNI OKUŽBI	%	SISTEMIČNI PRIPRAVKI PROTI PRIMARNI IN SEKUNDARNI OKUŽBI	%	OPOMBA	
2. Škropljenje proti kuštravcem	maj 1. dekada	peronospora	ORTHO-PHALTAN	0,2					Če so v hmeljišču bolhači, dodamo škropivu GARDONO 0,2 %.	
			ANTRACOL	0,2						
			BAKRENI FALTAN	0,25						
			BAKRENI ANTRACOL	0,3						
			BAKRENI DITHANE	0,4						
		pepelovka	MYCODIFOL 80	0,2						
			MYCODIFOL TEČNI	0,3						
			COSAN	0,4						
			ORTHO-PHALTAN	0,2						
			ANTRACOL	0,2						
1. Škrop. stranskih poganjkov	junij 1. dekada	peronospora	BAKRENI FALTAN	0,25					Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.	
			BAKRENI ANTRACOL	0,3						
			BAKRENI DITHANE	0,4						
			MYCODIFOL 80	0,15						
			MYCODIFOL TEČNI	0,25						
		pepelovka	COSAN	0,3						
			ORTHO-PHALTAN	0,2						
			ANTRACOL	0,2						
			BAKRENI FALTAN	0,25						
			BAKRENI ANTRACOL	0,3						
2. Škrop. stranskih poganjkov	junij 2. dekada	peronospora	BAKRENI DITHANE	0,4					Proti ušem in pršici škropimo z normalno količino vode.	
			MYCODIFOL 80	0,15						
			MYCODIFOL TEČNI	0,25						
			COSAN	0,2						
			FOLIMAT	0,1						
		listna uš	ORTHENE	0,1						
			LANNATE 25 WP	0,2						
			ORTHO-PHALTAN	0,2						
			ANTRACOL	0,2						
			BAKRENI FALTAN	0,25						
1. Škropljenje v cvet	julij 2. dekada	peronospora	BAKRENI ANTRACOL	0,3					Če škropimo z aliettom dodajmo brozgi 0,15 % cuprablau ali 0,1 % phaltan. Proti pepelovki, hmeljevi pršici in listnim ušem škropimo z normalno količino vode. Če se pojavi pepelovka pa škropimo nasad z BAYLETONOM 0,1 %.	
			BAKRENI DITHANE	0,4						
			COSAN	0,2						
			ULTRACID + TEDION	0,1						
			LANNATE 25 WP	0,15						
		pepelovka	DURSABAN + TEDION	0,15						
			CUPRABLAU Z	0,3						
			BAK. KREC SUPER	0,3						
			BAKROCID 50	0,5						
			MYCODIFOL 80	0,15						
2. Škropljenje v cvet	julij 3. dekada	pepelovka	MYCODIFOL TEČNI	0,25						
			BAKRENI FALTAN	0,25						
			BAKRENI ANTRACOL	0,3						
			BAKRENI DITHANE	0,4						
			COSAN	0,2						
		listna uš	ULTRACID + TEDION	0,1						
			LANNATE 25 WP	0,15						
			DURSABAN + TEDION	0,2						
			CUPRABLAU Z	0,3						
			BAK. KREC SUPER	0,3						
	polni cvet	peronospora	BAKROCID 50	0,5						
			MYCODIFOL 80	0,15						
			MYCODIFOL TEČNI	0,25						
			BAKRENI FALTAN	0,25						
			BAKRENI ANTRACOL	0,3						
		peronospora	BAKRENI DITHANE	0,4						
			COSAN	0,2						
			CUPRABLAU Z	0,3						
			BAK. KREC SUPER	0,3						
			BAKROCID 50	0,5						

SKROPLJENJE	ROK	BOLEZEN, ŠKODLJIVEC	KLASIČNO SKROPLJENJE	%	SISTEMIČNI PRIPRAVKI PROTI PRIMARNI OKUŽBI	%	SISTEMIČNI PRIPRAVKI PROTI PRIMARNI IN SEKUNDARNI OKUŽBI	%	O P O M B A
1. Škropljenje proti kuštravcem	april po rezi	peronospora	BRESTAN 60 MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI CUPRABLAU Z BAK. KREC SUPER BAKROCID 50	0,1 0,2 0,3 0,3 0,3 0,5	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Za škropljenje s sistemskimi sredstvi potrebujemo 1 dcl brozge na rastlino.
2. Škropljenje proti kuštravcem	maj 1. dekada mladice	peronospora	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,2 0,3 0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,4	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,2 0,3 0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,4	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Če so v hmeljišču bolhači, dodamo škropivu GARDONO 0,2 %.
3. Škropljenje proti kuštravcem	maj 2. dekada napeljavne mladice	peronospora	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,3	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
4. Škropljenje proti kuštravcem	maj 3. dekada	peronospora	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
1. Skrop. stranskih poganjkov	junij	peronospora	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,3	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Proti peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.
2. Skrop. stranskih poganjkov	1. dekada junij 2. dekada	peronospora	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,25 0,3 0,4 0,3	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Za škropljenje s sis. sredstvi potrebujemo 1 dcl brozge na rastlino.
3. Skrop. stranskih poganjkov	junij 3. dekada	peronospora	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	MYCODIFOL 80 MYCODIFOL TEČNI ORTHO-PHALTAN ANTRACOL BAKRENI FALTAN BAKRENI ANTRACOL BAKRENI DITHANE COSAN	0,15 0,25 0,2 0,2 0,15 0,3 0,4 0,2	ALIETTE MIKAL RIDOMIL PLUS	0,7 1 1	Prot peronospori lahko pršimo z zmanjšano količino vode in ustrezno zvečano koncentracijo.

MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,25
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

1. Škropljenje v cvet

julij
2. dekada

peronospora

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,25
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

2. Škropljenje v cvet

julij
3. dekada
polni cvet

peronospora

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI FALTAN 0,25
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

3. Škropljenje v cvet

avgust
1. dekada
odcvitanje

peronospora

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI FALTAN 0,25
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

Škropljenje v storžke

avgust
2. dekada

peronospora

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,3
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

Škropljenje v storžke

avgust
2. dekada

peronospora

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,3
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

pepelovka

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,25
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

ALLETTE
MIKAL
RIDOMIL PLUS0,7
1
1

Za škropljenje s sis. sredstvi
potrebujemo 1 dcl brozge na
rastlino.
Proti pepelovki, hmeljevim
listnim ušem škropimo
z normalno količino vode.
Če se pojavi pepelovka,
poškropimo nasad z
BAYLETONOM 0,1 %.

BAYLETON

0,1

COSAN

0,2

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,3
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

COSAN

0,2

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,3
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

COSAN

0,2

CUPRABLAU Z 0,3
BAK. KREČ SUPER 0,3
BAKROCID 50 0,5
MYCODIFOL 80 0,15
MYCODIFOL TEČNI 0,25
BAKRENI FALTAN 0,25
BAKRENI ANTRACOL 0,3
BAKRENI DITHANE 0,4
COSAN 0,2

(Nadaljevanje s 1. strani)

Proti listnim ušem bodo letos na voljo ista sredstva kot lani: folimat, lannate, ultracid in dursban. V prodaji ne bo orthena, za katerega pa mislimo, da je še tu in tam na zalogi. Dursban in ultracid bomo pri uporabi mešali s tedionom ali rospinom, da bomo preprečili prekomerni razvoj rdečega pajka.

Od sredstev, ki smo jih preizkušali v lanskem letu so pokazali dovolj dobro delovanje proti hmeljevi listni uši še nekateri piretroidi, predvsem sumicidin, nekoliko slabši decis. Razen tega kaže zadovoljivo delovanje tudi thiodan. Novi pripravek, ki je še pod šifro, soroden furadanu je pokazal zelo dobro delovanje, vendar ga v letu 1981 še ne bo v prodaji. Piretroidi so pokazali dobro delovanje proti ušem, vendar je njihova cena zelo visoka, in je tudi vprašanje, koliko jih bo na razpolago. Vedno bolj naraščajoča odpornost uši proti insekticidom na eni strani, na drugi strani pa otežkočena nabava sredstev, nas silita, da razvoj hmeljeve listne uši v vsakem hmeljišču posebej pazljivo zasledujemo, da si izberemo pravi rok škropljenja in da škropljenje zelo skrbno izvedemo, in po škropljenju prekontroliramo delovanje škropiva, če hočemo, da bomo lahko s sredstvi, ki so nam na voljo, uspešno zatrti tega nevarnega škodljivca.

O herbicidih bomo pisali prihodnjič.

Kako bomo pripravili škropilnice za zalivanje s sistemičnimi fungicidi

Z novimi sistemičnimi fungicidi (ridomil, aliette, mikal) zalivamo hmelj s pomočjo nizkotlačnih škropilnic, ki jih uporabljamo tudi za škropljenje z defolianti ali za prva škropljenja proti primarni okužbi (npr. TFM 400 SA).

Po tehnoloških navodilih je potrebno uporabiti 0,1 l škropiva na vsako rastlino. Koncentracija pa se razna po vrsti sredstva (npr. za aliette 0,7 %, ridomil 0,8 %, ridomil + 0,10 %, mikal 1,0 %). Iz tega izračunane količine sredstev in škropiva na hektar za različne razdalje sajenja hmelja so prikazane v tabeli 1.

Iz pregleda vidimo, da so glede na razdaljo sajenja lahko velike razlike v porabi količine škropiva oziroma sredstva na hektar, zato je važno, da naravnamo škropilnice tako, da bomo res porabili potrebno količino škropiva.

To je pomembno tudi zaradi izredno velikih cen sistemičnih fungicidov. Vsako povečanje porabe nad potrebno količino znatno povečuje stroške, z zmanjševanjem pa tvegamo, da bo učinek tretiranja zadovoljiv.

Za natančno porabo sredstva je pomembno, da nastavimo škropilnico na *pravi pretok* in da vozimo s *pravi hitrostjo* glede na število sadik na hektar.

Kakšen mora biti pretok škropilnice (kapacitete), izračunamo takole:

$$\text{Pretok (l/min)} = \frac{\text{Količ. škrop. (l/ha)} \times \text{štev. vrst} \times \text{medvrst. razd. (m)} \times \text{hitrost (km/h)}}{600}$$

V prejšnji tabeli smo ugotovili, da je pri razdalji sajenja 2,4 × 1,3 potrebno poškropiti 320 l škropiva na hektar in če v enem prehodu tretiramo 2 vrsti (vozimo v vsako 2. vrsto) in vozimo s hitrostjo 4,2 km/h je potreben pretok:

$$\frac{320 \times 2 \times 2,4 \times 4,2}{600} = 10,75 \text{ l/min}$$

Kar pomeni pri 2 šobah 5,3 l/min oziroma pri 4 šobah 2,7 l/min na šobo.

Če je razdalja sajenja 2,8 × 0,65 m moramo naravnati škropilnico tako, da bomo porabili 550 l škropiva na hektar. Če vozimo v tem primeru z isto hitrostjo moramo naravnati pretok na:

$$\frac{550 \times 2 \times 2,8 \times 4,2}{600} = 21,55 \text{ l/min}$$

oziroma na eno šobo, če imamo nameščene 2 šobi 10,78 l/min, oziroma 5,39 l/min, če imamo nameščene 4 šobe (na vsaki strani po 2). Iz navedenih primerov vidimo, da navodilo ne more veljati za vse primere, ampak moramo naravnati škropilnico za vsak primer posebej.

V praksi se bomo dostikrat srečali z naslednjim primerom. Na razpolago imamo le šobe z določenim pretokom, ki ga s pritiskom ne moremo bistveno spreminjati, ker mora biti le-ta čim nižji. V tem primeru moramo pretoku prilagajati hitrost, da bi dosegli pravilno količino sredstva na hektar. Hitrost izračunamo takole:

$$\text{Hitrost (km/h)} = \frac{600 \times \text{pretok (l/min)}}{\text{Količ. škrop. (l/ha)} \times \text{štev. vrst} \times \text{medvrst. razd. (m)}}$$

ali neposredno iz osnovnih podatkov:

$$\text{Hitrost} = \frac{0,06 \times \text{štev. šob.} \times \text{kapac. šobe (l/min)} \times \text{razd. med sadikami v vrsti (m)}}{\text{Količ. škrop. na rastl. (l/min)} \times \text{štev. vrst}}$$

Npr. Imamo šobe, ki dajejo 5 l/min. To smo ugotovili s preizkusom, kajti dejanski pretok šobe je lahko zaradi obrabe šobe večji kot po šobnem diagramu. V hmeljišču z razdaljo sajenja 2,8 × 0,65 m moramo po tabeli uporabiti 550 l škropiva na hektar. Na vsaki strani sta nameščeni po 2 šobi.

V tem primeru je celoten pretok 4 × 4,8 = 19,2 l/min. Hitrost pa izračunamo:

$$\text{Hitrost km/h} = \frac{550 \times 2 \times 2,8}{600 \times 19,2} = 3,74 \text{ km/h}$$

ali iz osnovnih podatkov, če je poraba škropiva 0,01 l/sadiko, če v enem prehodu tretiramo

Dnevni delovni čas
Dnevni odmor
Pripravljalno-zaključni čas
Oddaljenost od dvorišča
Hitrost pri prevozu dvorišče—parcela
Dodatni čas za zastoje
Zmogljivost za nalivanje
Velikost sode škropilnice
Hitrost na poti izvor vode—parcela
Čas za obračanje

ramo 2 vrsti imamo nameščene 4 šobe s pretokom 4,8 l/min in šobo (velikost 2,0 mm) in če je razdalja med sadikami v vrsti 0,65 m:

$$\text{Hitr. km/h} = \frac{0,06 \times 4 \times 4,8 \times 0,65}{0,1 \times 2} = 3,74 \text{ km/h}$$

Kot izhodiščna nastavitve škropilnice, ki jo je potrebno pred pričetkom dela še preizkusiti, najprej na dvorišču potem pa še v začetku dela v hmeljišču, lahko služijo izračunani primeri v tabeli 2. V tabeli 2 so izračunani tudi modelni delovni normativi, ki so izdelani s pomočjo matematičnega modela za naslednje pogoje:

= 8 ur
= 30 min/dan
= 30 min/dan
= 800 m
= 10 km/h
= 20 % na glavni in pomožni čas
= 250 l/min
= 400 l
= 10 km/h
= 7,8 min/ha (čas za 1 obračanje = 0,8 m/min, del. širina = 4,8 m, dolžina parcele 300 m)

TABELA 1

Količina sredstev in škropiva na ha pri različnih razdaljah sajenja

Pri razdalji sajenja	Štev. sadik na ha	Litrov na ha	Kg sredstva na ha			
			Aliette 0,7 g/rast.	Ridomil 0,8 g/rast.	Ridomil + 1,0 g/rast.	Mikal 1,0 g/rast.
2,4 × 1,3	3205	320	2,24	2,56	3,21	3,21
1,05	3968	397	2,78	3,17	3,97	3,97
0,8	5208	521	3,64	4,17	5,21	5,21
0,65	6410	641	4,49	5,13	6,41	6,41
2,8 × 1,3	2747	275	1,92	2,20	2,75	2,75
1,05	3401	340	2,38	2,72	3,40	3,40
0,8	4464	446	3,13	3,57	4,46	4,46
0,65	5495	550	3,85	4,40	5,49	5,49

Tabela 2

Variante nastavitve škropilnice za zalivanje (škropljenje) s sistemičnimi fungicidi in okvirni delovni normativi

Razdalja med sad. v vrsti	Št. šob	Velikost šob Ø v mm	Pretok na šobo	V l/min skupaj	Potrebna hitr. v km/h	Porab. kol. škrop. l/h pri medvrst. razd.	Modelni delovni normativ ha/h pri medvrstni razdalji					
							2,4 m		2,8 m			
							in oddaljenost vode m		400	800	1200	
1,3	2	1,6	2,8	5,6	2,18	320	275	0,63	0,59	0,56	0,72	0,69
	4	1,6	2,8	11,2	4,38			1,09	0,99	0,91	1,24	1,13
	2	2,0	4,8	9,6	3,74			0,97	0,89	0,83	1,11	1,02
	4	2,0	4,8	19,2	6,04			1,50	1,32	1,18	1,70	1,50
1,05	2	3,0	9,0	18,0	7,02	397	340	0,90	0,82	0,75	1,03	0,94
	4	1,6	2,8	11,2	3,53			0,80	0,74	0,68	0,92	0,85
	2	2,0	4,8	9,6	3,02			1,31	1,14	1,01	1,49	1,30
	4	2,0	4,8	19,2	6,04			1,27	1,10	0,98	1,43	1,26
0,8	2	3,0	9,0	18,0	5,67	521	446	0,71	0,64	0,59	0,81	0,74
	4	1,6	2,8	11,2	2,69			1,04	0,90	0,80	1,19	1,04
	2	2,0	4,8	9,6	3,02			1,00	0,87	0,77	1,14	1,00
	4	2,0	4,8	19,2	6,04			1,27	1,10	0,98	1,43	1,26
0,65	2	4,0	12,0	24,0	3,77	641	550	0,87	0,75	0,66	0,99	0,86
	4	2,0	4,8	9,6	3,02			0,83	0,72	0,64	0,95	0,83
	2	3,0	9,0	18,0	3,51			1,27	1,03	0,87	1,44	1,18
	4	3,0	9,0	36,0	7,02							

Izračunani delovni normativi lahko služijo le kot orientacija. Veljajo le v pogojih, ki so zgoraj opisani. Navedene vrednosti so v model vključene kot konstante. Varirali smo le količino škropiva (l/ha), hitrost pri škropljenju (km/h), delovno širino (medvrstno razdaljo) in oddaljenost izvora vode (m). Iz velikih razlik delovnih normativov vidimo, da ne moremo za vse primere uporabljati enak delovni normativ, ampak moramo upoštevati vsaj najvažnejše parametre, ki lahko bistveno vplivajo na delovni čas.

Marta Dolinar, dipl. biolog

UDK 631.819:582.288:632.934

Izkušnje pri zatiranju hmeljne peronospore s sistemskimi fungicidi v letu 1980

Kljub dolgoletnim izkušnjam pri zatiranju hmeljne peronospore, še niso rešeni problemi, ki bi nam omogočili usmerjeno varstvo hmelja pred peronosporo in uspešno preprečevanje primarno okuženih poganjkov — kuštravcev. Sekundarno okužbo preprečujemo uspešno s protektivnimi fungicidi, so pa škropljenja preštevila in neusmerjena.

Z intenziviranjem proizvodnje hmelja narašča iz leta v leto število sistematično obolelih korenin in s tem primarno okuženih poganjkov. Bazalni kuštravci so včasih tako številni, da nimamo kaj napeljati na oporo. Terminalni in lateralni kuštravci se pojavijo, ko je hmelj od 1 do 4 metre visok. Oboleli poganjki zakrne in dajejo slab pridelek. V nekaterih nasadih je tudi do 25 odstotkov obolelih trt, kar se močno pozna pri pridelku. Rastline z obolelo koreniko dajejo do 30 odstotkov nižji pridelek. Ker lahko odmro, narašča tudi število praznih mest v nasadih.

Da bi rešili problem primarne okužbe, že tretje leto preizkušamo sistemske fungicide proti plesnivkam; ridomil 25 WP (metilalaksil) in alietta (efosil).

V letu 1978 smo oba pripravka preizkušali po navodilu proizvajalcev, to je z zalivanjem.

Ugotovili smo, da bi bilo primerneje za hmeljarje, če bi spremenili način aplikacije, če bi škropili, namesto zalivali. Leta 1979 smo preizkušali škropljenje v vrsti in zalivanje ter ugotovili, da je pri ridomilu vseeno, če škropimo ali zalivamo, pri aliettu pa smo dosegli boljši uspeh, če smo z njim škropili v vrsti, oziroma v traku. Ugotovili smo, da lahko z ridomilom tretiramo še do časa, ko so poganjki približno 30 cm visoki, z aliettom pa le, ko so 1 do 3 cm visoki.

1. PREIZKUŠANJE ODMERKA PRI SISTEMSKIH FUNGICIDIH

V letu 1980 smo želeli še preveriti porabo pripravkov na rastlino. Pri aliettu zasledimo podatke o porabi od 0,3 g do 2 g na rastlino. Da bi razčistili kako je s tem, smo izbrali doze od 0,3 g do 1,5 g na rastlino v enem ali dveh obrokih. V enem obroku smo tretirali, ko so bili poganjki 1 do 3 cm, v dveh pa prvič, ko so bili 1 do 3 cm in drugič 30 do 40 cm visoki. Ridomil 25 WP smo preizkušali v dveh odmerkih 0,5 g in 0,8 g ter 1 dcl brozge na rastlino. Z ridomilom 25 WP smo tretirali, ko so bili poganjki 1 do 3 cm visoki.

Delovanje ridomila 25 WP in alietta je signifikantno boljše do standardnega pripravka. Ridomil 25 WP, v odmerku 0,8 g na rastlino je boljši od alietta, v vseh preizkušanih dozah. V nižji dozi je bil enako dober, kot alietta v najvišjem odmerku in bi ga kazalo uporabljati pri gostem sajenju hmelja. Poraba alietta, nižja od 0,7 g na rastlino je neprimerna, zadovoljuje pa v odmerku 0,7 g na rastlino. Delovanje pri enem gramu ni bilo signifikantno boljše. Bilo pa je boljše v dozi 1,5 g na rastlino. Za alietta je vseeno ali ga dajemo v enem, ali dveh obrokih.

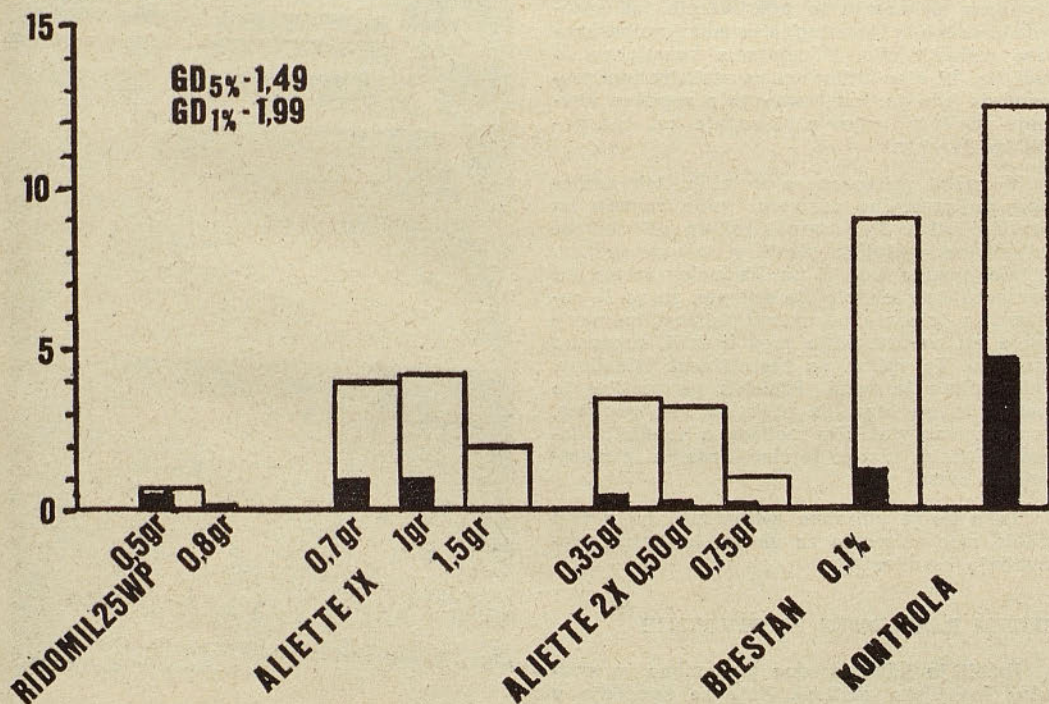
2. ENOLETNO TRETIRANJE S SISTEMSKIMI PRIPRAVKI IN POJAV OBOLELIH POGANJKOV V NASLEDNJEM LETU

Želeli bi ugotoviti, kako se eno, dvo in večletno tretiranje s sistemskimi fungicidi odraža na pojav kuštravcev v naslednjem letu. Poraba ridomila 25 WP je bila 0,8 g, alietta pa 0,7 g na rastlino v enem obroku, ko so bili poganjki 1 do 3 cm visoki.

(Nadaljevanje na 2. strani)

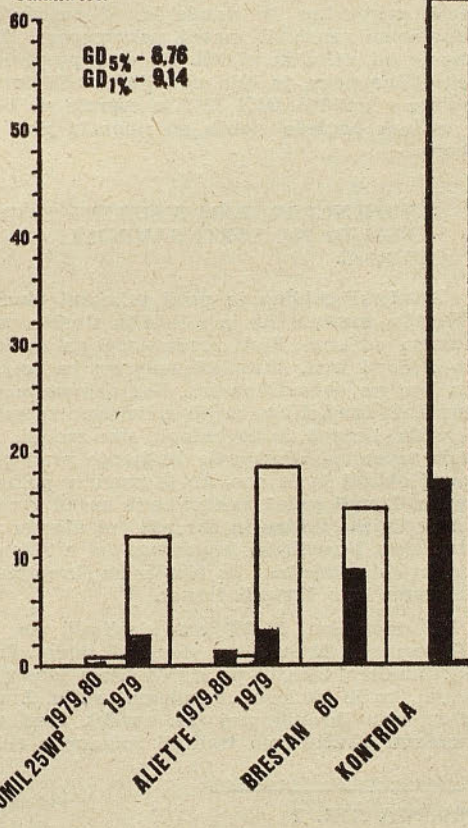
GRAF. 1
RAZLIČNE DOZE SISTEMSKIH FUNGICIDOV

št.k. na 15 r.

GRAF 2
TRETIRANJE S SISTEMSKIMI FUNGICIDI IN POJAV KUŠTRAVCEV V NASLEDNJEM LETU

št.k. na 15r.

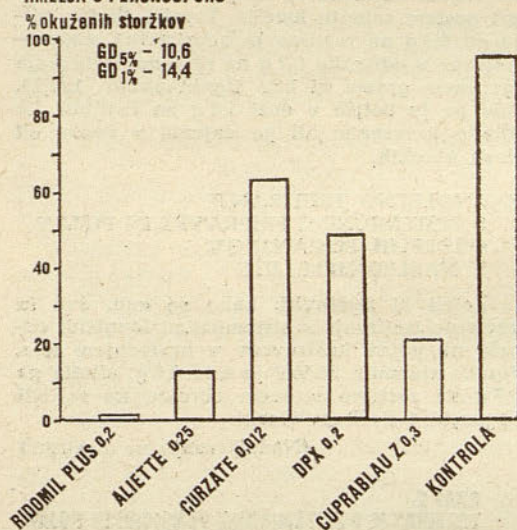
(Nadaljevanje s 1. strani)

Število kuštravcev, kjer smo tretirali v letu 1979 in jih ugotavljali v letu 1980, je bilo pri obeh pripravkih signifikantno manjše, kot na kontroli. Pri ridomilu 25 WP signifikantno manjše kot pri standardnem pripravku brestana 60, kjer smo tretirali dve leti zapored. Pri aliettu je bilo število kuštravcev signifikantno večje, kot pri ridomilu 25 WP. Pri enoletni uporabi sistemskih fungicidov se močno zmanjša primarna okužba. Menimo, da v razmerah Slovenije v hmeljiščih ne bo potrebno vsako leto uporabljati sistemske fungicide proti primarni okužbi, kar je pomembno, da odložimo pojav resistance.

3. PREIZKUŠANJE RAZLIČNIH SISTEMSKIH PRIPRAVKOV PROTI SEKUNDARNI OKUŽBI S HMELJNO PERONOSPORO

V letu 1980 smo imeli na voljo poleg ridomila plus in alietta, še DPX 3217 in curzate (cimoksalin), ki smo jih preizkusili proti sekundarni okužbi. V hmeljišču, ki smo si ga izbrali je bil močan infekcijski pritisk. Ko smo poskus tretirali, je bilo obolelo 0,3 odstotka storžkov s peronosporo. S sistemskimi fungicidi smo tretirali enkrat, s curzatom in standardnim pripravkom cuprablauom Z pa dvakrat, v razmaku 14 dni.

GRAF 3
SISTEMSKI FUNGICIDI PROTI SEKUNDARNI OKUŽBI
HMELJA S PERONOSPORO

Ridomil plus je bil boljši od vseh preizkušenih pripravkov in standarda. V nasadu je popolnoma zaustavil razvoj peronospore. Aliette je bil nekoliko slabši. Ko smo pregledali nekrotične pege, je bilo na njih opaziti konidiofore s konidiji. DPX 3217 in curzate sta bila v vsakem pogledu slabša od ridomila plus in alietta.

4. ŠKROPILNI PROGRAM S SISTEMSKIMI FUNGICIDI NA SORTI SAVINJSKI GOLDING

Savnijski golding je proti primarni okužbi občutljiv, medtem, ko je v liste in storžke razmeroma odporen. Proti peronospori ga tretiramo 5 do 6 krat, škropilni program pa je sestavljen na osnovi fenofaz. Ker delovanje sistemskih fungicidov, ki jih apliciramo spomladi v tla, traja 8 do 10 tednov, smo menili, da bi za to sorto zadostovalo tretiranje proti primarni okužbi in še eno, ko je hmelj v polnem cvetju. Izbrali smo 1 hektar velik nasad v centru Savinjske doline in škropili del nasada po klasičnem škropilnem programu, del z ridomilom in del z aliettom. Po klasičnem škropilnem programu smo škropili 6 krat.

Z ridomilom 25 WP smo tretirali, ko so bili poganjki 20 do 30 cm visoki (7. maja). Proti sekundarni okužbi pa z ridomilom plus (29. julija), ko je bil hmelj v polnem cvetju. Z aliettom smo škropili prej (24. aprila). Proti sekundarni okužbi smo tretirali sočasno z rido-

milom plus. Aliettu smo dodali 0,1 odstotni cuprablau Z.

Pri klasičnem škropilnem programu smo ugotovili nekaj kuštravcev, na 100 rastlin, pri aliettu dosti manj, pri ridomilu pa ni bilo vso vegetacijsko dobo sledu o peronospori. Ob obiranju pri nobenem postopku nismo našli s peronosporo obolenih storžkov.

5. ZAKLJUČKI

Delovanje ridomila 25 WP in alietta je proti primarni okužbi hmelja s peronosporo boljše od standardnega pripravka brestana 60. Z obema pripravkoma je vsaj začasno rešen problem primarne okužbe s peronosporo v hmeljarstvu.

Ridomil 25 WP v odmerku 0,8 g na rastlino je boljši od alietta v vseh preizkušenih dozah. Kljub temu je aliette zanimiv zaradi po-

polnoma drugačnega kemičnega sestava in načina delovanja.

Aliette daje zadovoljive rezultate v odmerku 0,7 g na rastlino, boljše pa v odmerku 1,5 g. Delovanje ni toliko boljše, da bi bilo ekonomsko upravičeno. Dajemo ga lahko v enem obroku, ko so poganjki 1 do 3 cm višoki.

Proti sekundarni okužbi lahko uporabljamo oba pripravka, boljše rezidualno in kurativno delovanje kaže ridomil plus, kot aliette. Curzate in DPX 3217 kažeta kratko rezidualno delovanje in sta oba slabša od ridomila in alietta.

Pri sorti savinjski golding zadostuje proti peronospori dvojno škropljenje, bodisi z aliettom ali ridomilom. Prvo proti primarni okužbi in drugo, ko je hmelj v polnem cvetju.

Dr. Tone Wagner

PROBLEMI SODOBNE UPORABE TAL V HMELJIŠČIH

Hmeljišča so kategorija orne zemlje, ki jih v kolobarju izločimo za daljšo dobo. V nekaterih primerih nastopa kot monokultura oziroma s kratkim presledkom 1—2 let z vmesnim gojenjem drugih rastlin, ki jih gojimo za melioracijo tal.

Hmeljišča obdelujemo enostransko in intenzivno. Tla so podvržena enostranski obdelavi, ki je pogosto z ozirom na talne lastnosti preintenzivna, ročnega dela je vedno manj, intenzivno se uporabljajo gnojila, pa tudi pesticidi.

STROJ (obdelava in transport) in uporaba sintetičnih kemičnih sredstev so značilnost sodobnih postopkov pridelovanja hmelja. V zadnjih letih pa je pomembno tudi uvajanje v proizvodnjo bioloških inovacij. Gojimo nove kulture z večjim genetskim potencialom (tako za pridelek in kvaliteto) in z večjo prilagodljivostjo na neugodne vremenske in talne razmere, tj. z večjo stabilnostjo pridelka.

TLA

Pri nas je vedno več primerov velike variabilnosti v količini pridelka. Mnogo je hmeljišč, ki dajejo nižje pridelke, ki niso na najprimernejših tleh. Maksimalni pridelki so preko 35 q hmelja/ha, a povprečje se giblje okoli 12 q/ha, povprečje nekaterih večjih kompleksov pa je tudi nižje. Ti kompleksi so nastali z združevanjem primernih in neprimernih tal, omogočajo sodobno tehnologijo in maksimalno uporabo mehanizacije. V celotnem kompleksu so tudi tla, ki niso primerna za maksimalno proizvodnjo hmelja, kar onemogoča uspešno uvajanje novih faktorjev proizvodnje kot npr. novih kultivarjev.

V večini primerov so v takih tleh neurejene vodno-zračne razmere: voda zastaja na površini ali v tleh zaradi reliefa ali zbitosti tal ali pa gostejših plasti v talnem profilu. Ostale napake tal, ki pa jih poleg izbire tal povzroča tudi tehnologija gojenja, pa so še neprimerna tekstura, struktura, kislost, pomanjkanje ali nesorazmerje med hranili, organska snov itd. To vpliva na nestabilnost pridelkov, vpliv klime je večji. Pridelek po rastlini je manjši, mimo tega, da običajno več gnojimo, več vlagamo v zaščito rastline, a kondicija nasada je slaba, mnogo je slabih rastlin in manjkajočih mest.

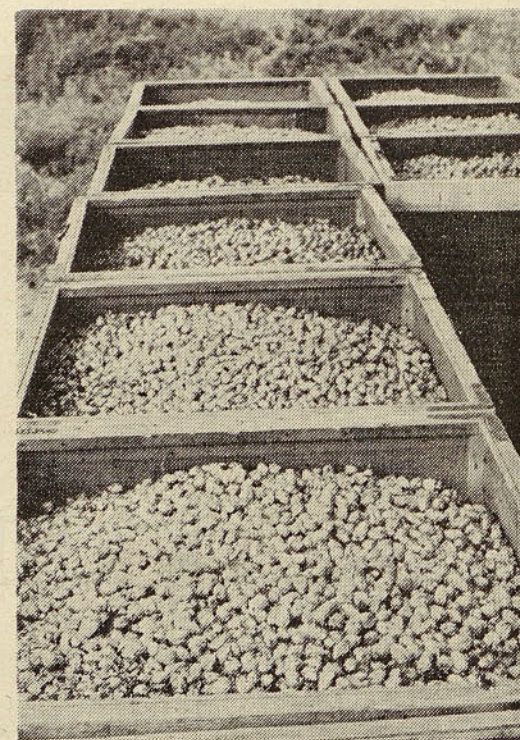
Taka tla je potrebno meliorirati, saj v tem stanju niso primerna za visoko in stalno proizvodnjo hmelja.

SISTEM RASTLINSKE PROIZVODNJE

Hmelj je tržno izredno pomembna in zanimiva kmetijska rastlina. Zato se povečuje v zadnjih letih koncentracija hmeljišč na obratih,

ponekod zavzema že vsa primerna zemljišča in njegovo gojenje prehaja v monokulturo, kjer se vključuje druge rastline le kot meliorativke. Taka intenzivnost tudi ločuje rastlinsko in živalsko proizvodnjo, odpade proizvodnja krmnih rastlin, ločijo se hmeljske in nehmeljske površine po načinu koriščenja. V živinoreji se osamosvoji tudi po površinah, ki jih koristi, a na vseh njivah se širijo hmeljišča. Pojavlja se problem pomanjkanja hlevskega gnoja, kar lahko vpliva na zmanjšanje organske snovi v tleh.

Tolerantnost hmelja na monokulturo v naših ekoloških pogojih je znana le izkustveno. Predno se je proizvodnja hmelja intenzivirala, so hmelj gojili le na najboljših njivskih tleh in med generacijami hmeljnih nasadov je bil 6 letni kolobar. Mnogo je vplivala na saditev tudi konjunktura gojenja tj. tržna situacija, ki je zelo nihala in je direktno vplivala na širjenje oziroma krčenje nasadov. Današnja tržna situacija pospešuje širjenje nasadov. Poleg tega še nismo dosegli površin, ki jih lahko imamo po dogovoru v mednarodni organizaciji hmeljarjev. Zato je hmeljarstvo v intenzivnem

Pridelek — odraz pridelovalnih okoliščin

gojenju povečalo svojo koncentracijo v kmetijskem prostoru in se razširilo tudi na tla, ki niso za hmelj primerna. V monokulturi se pojavljajo izrazite delovne konice in specifični pleveli. Seveda, v kolikor se pojavljajo bolezni, ki so specifične za hmelj kot npr. viroze in verticilij, ki pomanjšujejo občutno pridelek ali celo spravljajo v nevarnost gojenje, je monokultura lahko usodna za gospodarsko panogo kot celoto. Predvsem dolgoletno gojenje iste sorte hmelja je lahko rizično v monokulturi. Vsekakor, da novo vzgojene sorte lažje prenesejo take situacije, saj so tudi vzgojene vsaj pri nas na večji pridelek in so tudi bolj prilagodljive na neugodne ekološke razmere. Premalo še vemo, katere rastline specifično ugodno delujejo na dobro uspevanje hmeljne generacije, ki jim sledi. Vsekakor bi morali v našem meljarstvu več pozornosti posvetiti problemu sistema rastlinske proizvodnje in vključiti v obdobje, ko naj se tla odpodijo za naslednjo generacijo hmelja, ne le znane ali meliorativne rastline, temveč predvsem take, ki bodo tudi dale slične gospodarske efekte in izkoristile investicije npr. sušilnice, mehanizacijo, ki so prisotne v proizvodnji hmelja. Izboljšati morajo plodnost tal. Take so mnoge zdravilne rastline, katerih intenzivno pridelovanje zahteva znanje, ki ga ima danes v rasliniski proizvodnji meljar.

NAPAKE PRI OBDELAVI IN GNOJENJU

Hmeljišča več let enako obdelujemo. Lahko vidimo, da je vsaj v zadnjih letih pritisk strojev v hmeljiščih vse večji, pogosto tudi ob nepravem času. Tudi uporaba gnojil je visoka, pa se tudi še povečuje, kar kaže poleg neekonomične rabe že tudi svoje negativne posledice. Zato se povečuje zbitost tal, poveča se izpiranje hranil, poslabša se oskrba z organsko maso v tleh, pa tudi preti nevarnost, da se zastruplja talna voda zaradi preobilne uporabe gnojil.

ZBITOST TAL

se poveča posebno v tleh, kjer je precej glin, pa tudi tam, kjer je struktura tal slaba. Poveča se zadrževanje vode, korenine se ne širijo in slabša je njihova aktivnost. Posebno je škodljivo, če obdelujemo tla, ki so vlažna preko poljske kapacitete. V hmeljiščih je posebno velik pritisk na tla jeseni ob obiranju,

če nastopi vlažno vreme in temu se običajno ne moremo izogniti.

Zbitost tal v ornem sloju nastopa, če obdelujemo prevlažna tla. To ovira tudi rast korenin, saj je to posledica tudi nepravilne in pogoste poletne obdelave tal.

KISLOST TAL IN IZPIRANJE HRANIL

V hmeljiščih prevladujejo nevtralna in slabo kislila tla. Vendar se pojavlja tudi povečana kislost tal, ki negativno deluje na sprejemanje hranil, delovanje mikroorganizmov, poslabšanje strukture itd.

Izpiranje hranil je pomembno zlasti pri dušiku in kalciju. Duših se izgublja s procesom denitrifikacije (10–15 %), z izhlapevanjem s površine tal, če dušično gnojilo ne zaorjemo in to je večje kot denitrifikacija, a največje je izpiranje nitratov, ki nastopa, če luksuzno gnojimo z dušikom. Tudi sam proces nitrifikacije organskih gnojil proizvaja nitrate, ki so lahko pristopni rastlini, a se tudi izpirajo.

ZMANJŠANJE ORGANSKE SNOVI

V hmeljiščih so tla slabo oskrbljena s humusom in tudi humusni sloj je plitev. Z obdelavo in gnojenjem se zmanjšuje količina organskih snovi. To vpliva na slabšo strukturo, slabše vodnozračne razmere v tleh. Pogosto tudi malo gnojimo s hlevskim gnojem in malo uporabljamo sideracijo.

REŠEVANJE PROBLEMOM

Današnja proizvodnja hmelja je zasnovana na:

- kultivarjih, ki imajo veliko rodnost,
- mehanizaciji,
- gnojenju in pravilni oskrbi rastline,
- varstvu pred boleznimi in škodljivci.

Da bomo lahko uspešno uporabili te elemente sodobne hmeljske proizvodnje, moramo:

— urediti zemljišče, pri pripravi nasada tla podrahljati in zravnat relief za uporabo strojev (rezalnik, površinski stroji) in enakomerno vlažnost tal. To omogoča enak razvoj vsaki rastlini, pa tudi enakomerno delovanje mehanizacije;

— Izboljšati sistem rastlinske proizvodnje, kjer je možno, misliti moramo, da najdemo rastline za izboljšanje tal med generacijami

hmelja. Za to uporabljamo rastline, ki omogočajo pravočasno in dobro pripravljeno zemljo in žičnic in dajejo ekvivalentno tržno vrednost kot hmelj;

— stalno oskrbovati tla z organsko maso: hlevski gnoj, zeleno gnojenje;

— apniti kislila tla enakomerno in s sipkimi apnenčastimi substrati;

— načrtno gnojiti na osnovi potreb rastline in statusa hranil v tleh. Povečati količino hranil v tleh. Z dušičnimi gnojili gnojimo z ozirom na potrebo rastline in razvojne faze. Zato je potrebna stalna kontrola plodnosti tal.

— preprečevati zbitost tal z načrtno in pravilno izbiro primernejše mehanizacije. Mokra tla ne smemo tlačiti — vendar je to praktično nemogoče posebno v času obiranja. Zato pa moramo z drugimi postopki te škodljive posledice preprečiti ali vsaj omiliti. Zemljišča za nov nasad moramo pripraviti že poleti, sejati rastline za podor, ki zaščitijo tla v času obiranja, apnenje, gnojenje s hlevskim gnojem, ki omogoča boljše strukturo. Seveda je osnova, da so tla ugodnih vodno-zračnih lastnosti in dobro prekoreninjena. Tla moramo podrahljavati in izven vegetacije uporabljati orodja širokega obsega;

— čuvati okolje. Hmeljarska tehnologija mora biti taka, da ne onesnažuje okolja. Na žalost hmeljarstvo lahko pušča za seboj vse tri vrste odpadkov: trdne, tekoče in plinaste. Zato moramo tehnologijo organizirati v zaključnem krogu. Odpadki v trdni formi nastajajo pri površnem izvajanju tehnologije kot ostanki vrvice, ostanki trt ob obiranju. Tudi neurejena hmeljišča, gospodarska središča, okolica obilnih strojev, sušilnice so vir trdnih odpadkov. V tekoči formi lahko onesnažujejo okolje z nepravilno vskladiščenim hlevskim gnojem, kjer odteka gnojnica, premočno gnojenje z dušičnimi gnojili brez ozira na odzem. Nekoliko to omilimo z zelenim gnojenjem. Načrtna uporaba zaščitnih sredstev in posredno gojenje sort, ki so bolj odporne za bolezni in škodljivce, zmanjšujeta občasno pretirano uporabo zaščitnih sredstev. Odpadki plinske forme pa so vedno bolj izraziti zaradi anaerobnega razpada hmeljevine, ki jo razvažamo pol dozorelo s kompostnih kupov. Tako se smrad širi v stanovanjska naselja in neugodno vpliva tudi na počutje ostalih koristnikov prostora. Zato moramo posebno pri intenzivni proizvodnji hmelja skrbeti za čisto okolje.

Dr. Tone Wagner

Janko PETRIČEK, dipl. ing. kem.

Varčevanje z energijo pri sušenju hmelja

(Nadaljevanje)

Za izparjenje oziroma izhlapevanje 350.000 gramov vode iz hmelja rabimo $350.000 : 13 = 26.924$ gr zraka. Ker ustreza pri relativni vlagi 50 % in temperaturi 20 °C 1,19 kg zraka prostornini 1 m³ zraka, sledi iz tega, da rabimo za izhlapevanje 350.000 gramov vode 22.626 m³ zraka.

Množina toplotne energije, ki je potrebna za izparjenje omenjene količine vode (to je 350.000 gr) znaša (po Molierem — ix diagramu) 9 K Cal za 1 m³ suhega zraka pri čemer seveda upoštevamo razliko v toplotni vsebnosti zmesi vodna para — zrak med zunanjim zrakom in zrakom po ogrevanju v zračnem ogrevalcu.

Prekomerna uporaba toplotne energije je v veliki meri odvisna od tega, kako dolgo ostaja hmelj, ki je že dosegel pravilno stopnjo osušenosti še nadalje v suhi etaži. Kot smo že omenili, so toplotne izgube samo zaradi predolgo časa trajajočega sušenja na 1 sušilni komori dnevno okrog 600.000 K Cal — to izgubo pa lahko izrazimo tudi kot izgubo preračunano v električno energijo in sicer je:

$$860 \text{ K Cal} = 1 \text{ KWH}$$

Celodnevna izguba 1 sušilne komore pa znaša okrog 602.000 K Cal ali 720 KW v 24 urah pri 1 komori za 10 sušilnih komor pa pomeni ta izguba ca. 7.000 KWh v 24 urah ali za ves čas sušenja hmelja v 20 dneh 14.000 KWh.

Sedaj pa še pogledimo koliko nafte oziroma koliko kalorij bi pod daniimi sušilnimi pogoji smeli maksimalno porabiti in kolika je dejanska poraba v praksi v raznih sušilnicah.

Za izhlapevanje 1 kg vode je teoretično potrebno pod normalnimi pogoji in brez izgub 586 K Cal — to je teoretična vrednost. Preračunano na kurilno olje z 10.000 K Cal je to 60 gramov kurilnega olja. Za sušenje 1 kg svežega hmelja s prvotno vlogo 80 % na dokončno 10 % je teoretično potrebno 410 K Cal. V praksi niha poraba kurilnega olja za sušenje 1 kg hmelja v zelo širokih mejah med 3 in 6 tisoč K Cal. Dejanska poraba kurilnega olja bi smela biti — če računamo še vse normalne termične izgube zaradi slabe izolacije, odpiranja raznih odprtih in drugo bi smeli porabiti za sušenje maksimalno le okrog 1.800 K Cal ali 170 gr kurilnega olja. V praksi je resnična poraba povprečno okrog 6.000 K Cal oziroma okrog 600 gra-

mov kurilnega olja za 1 kg suhega hmelja. V splošnem lahko trdimo, da je poraba kurilnega olja 2 do 4 krat večja kot bi dejansko sploh smela biti.

Pri vseh naših sušilnicah lahko zmanjšamo porabo toplotne energije (nafte), če bomo poleg osnovnih ukrepov tudi že izkoristili entalpijo vodnih par, ki uhajajo s toplim zrakom iz zelene etaže za predgrevanje svežega sušilnega zraka. Entalpijo imenujemo celokupno množino toplote, ki smo jo dovajali nekemu predmetu (masi) od ničelne točke naprej. Toplotna vsebnost (entalpija) vlažnega zraka pa sestoji:

1. iz toplote suhega zraka (toplote, ki jo občutimo),
2. iz latentne (skrite) toplote vode v obliki vodne pare,
3. iz toplote vodne pare (toplote, ki jo občutimo) ter jo lahko izračunamo po sledeči formuli:

$$i = C_p Z \cdot t + x (r_0 + C_p \cdot t)$$

(K Cal/kg),

pri tem pomeni:

i = entalpija,
C_pZ = specifična toplota suhega zraka = 0,24 K Cal/kg st.,
t = temperatura (C),
x = količina vode v kg suhega zraka (kg/kg),

r₀ = izparilna toplota vodnih par = 0,46 K Cal/kg stopn.,

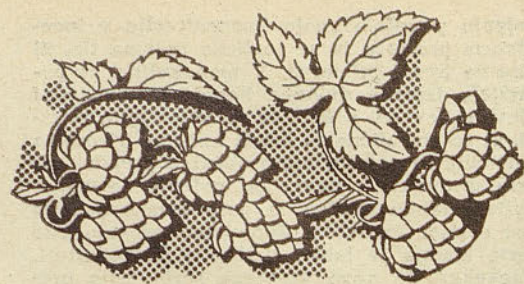
Če vstavimo v enačbo zgornje vrednosti dobimo:

$$\text{entalpijo } i = (0,24 + 0,46 x) \cdot (t \cdot 597,2 x)$$

Za določeno temperaturo lahko navzame zrak pri določenem pritisku samo določeno maksimalno količino vodne pare x". Vse podatke, ki jih moramo uporabiti pri sušenju hmelja in tudi drugega rastlinskega materiala nam daje i — x diagram po Mollieru. Ne bomo se spuščali v detalje tega diagrama, ampak omenimo samo, katere spremembe stanja zraka in vlage, ki se dogajajo med sušenjem in katere lahko določimo iz diagrama.

1. ogrevanje (ohlajenje) zraka,
2. mešanico dveh količin zraka z različnimi temperaturami,
3. sušenje — (vlaga/voda). Če prehaja zrak skozi sloj vlažne materije se pri tem ohladi do določene temperature. Temperatura se zniža zaradi tega, ker odda nenačičen sušilni zrak potrebno količi-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Še en obnovljen kulturni spomenik

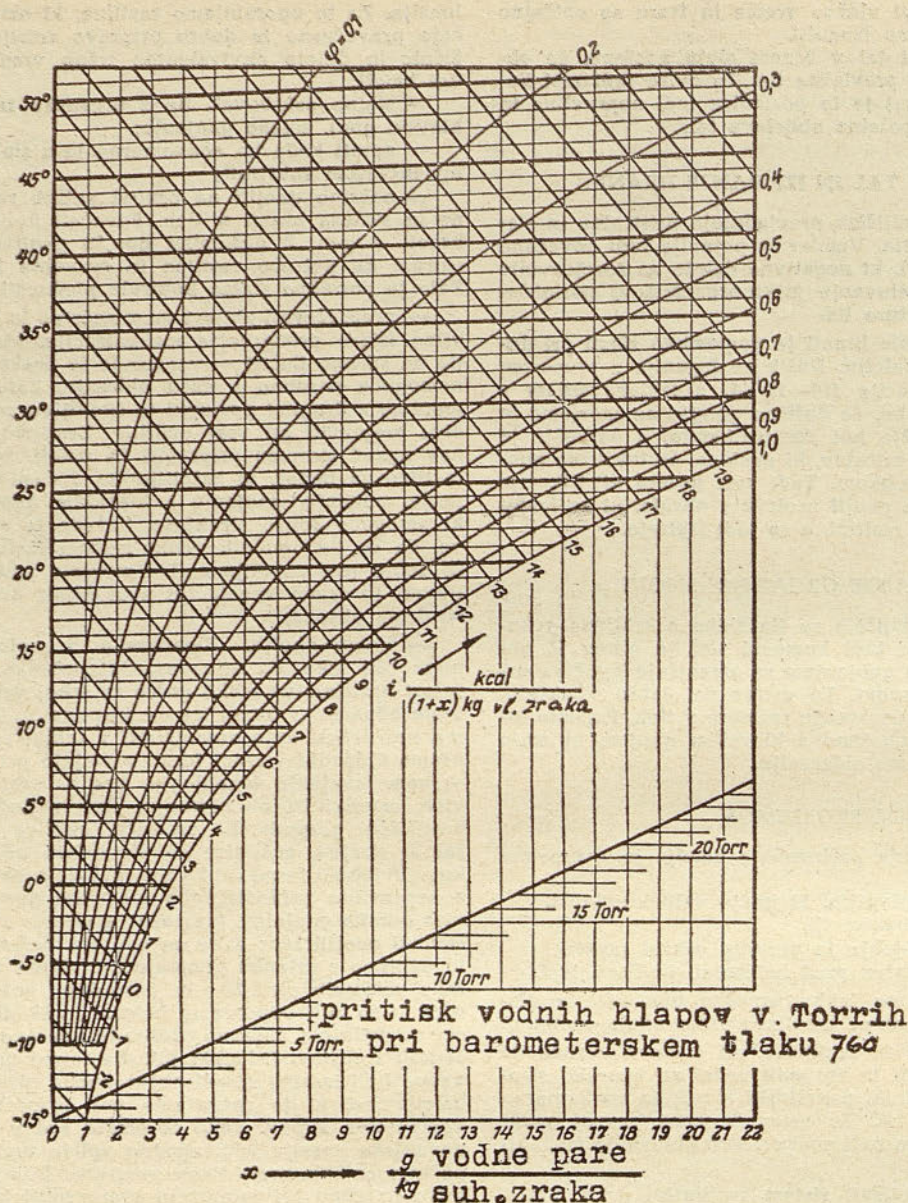
Na fasadi zgradbe Inštituta za hmeljarstvo in pivovarstvo v Žalcu sta pred dnevi ponovno zaživelii freski — delo pokojnega prof. Rajka Slapernika, pri katerem je sodeloval tudi pokojni profesor Edvard Salezin.

Ob zgraditvi inštituta so slovenski hmeljarji namenili tudi del sredstev za lep kulturni okras stavbe, kjer naj bi se razvijalo znanstveno-raziskovalno delo v hmeljarstvu in pivovarstvu. Čas in material sta naredila svoje in tako je slika vedno bolj bledela. Na inštitutu so vsa leta razmišljali o obnovi fresk, žal pa ni bilo mogoče zbrati finančnih sredstev, da bi se dela lotili. S pomočjo občinske kulturne skupnosti Žalec in še nekaterih drugih, ki jim je na freski simbolizirana »Savinjska dolina« draga, so priskočili na pomoč.

Fresko je obnovil akademski slikar restavrator prof. Viktor Povše. Potrebno je bilo mnogo truda, da je slika ponovno zaživila.

Delovna skupnost inštituta še najlepše zahvaljuje profesorju Povšetju za opravljeno delo. Zahvalo pa izreka tudi Kulturni skupnosti Žalec, ki je z razumevanjem nudila finančno pomoč.

Inštitut

i-x diagram za vlažen zrak

x = gr vodne pare na 1 kg suhega zraka
 i = entalpija 1 kg suhega zraka, mešanega z x gr vodne pare
 ϕ = relativna vlaga pri barom. stanju 760mm

(Nadaljevanje s 3. strani)

no svoje latentne toplote za izparjenje določene količine vode x in s tem zmanjša svojo »občutno« toploto. Latentna toplota preide v zrak, tako, da poteka celoten proces sušenja na konstantni liniji i v diagramu.

Za sušenje so posebne važnosti linije enakih vrednosti relativne vlage ϕ pa je razmerje med dejanskim pritiskom vodnih par in pritiskom nasičene vodne pare $\phi = p_p/p_p$ in je odvisno od temperature.

Slika prikazuje sestav Mollier-vega $i-x$ diagrama za vlažen zrak pri temperaturah od 20° do 75° C in pri $P = 750 \text{ mm Hg}$: $i = \text{KCal/kg suhega zraka}$, $\phi = \text{relativna vlaga}$, $x = \text{grami vodne pare v 1 kg suhega zraka}$, $x = \frac{\text{gr vodne pare}}{\text{kg suhega zraka}}$

$i = \text{entalpija 1 kg suhega zraka}$,
 $z \text{ } x \text{ gr vodne pare}$,
 $t = \text{temperatura v } ^\circ \text{C}$.

V tem diagramu za vlažen zrak je sistem linij tako razporejen, da so linije $i = \text{konstantne}$ in potekajo paralelno ter poševno k horizontalni liniji. S tem diagramom je mogoče ne samo hitro, ampak tudi točno odčitavanje posameznih vrednosti, kakor tudi vsakokratne spremembe dejanskega stanja zunanega in sušilnega zraka.

V letu 1979 smo izvedli delno meritve na doma zgrajeni mali laboratorijski sušilnici s sušilno površino 0,75 m². Konstrukcija je bila izvedena tako, da smo lahko v poljubni sušilni fazi, pri raznih entalpijah vračali del zraka iz zelene etaže, nazaj v sušilno komoro. Cel sistem ogrevanja je bil termostatičan. Pri delnem vračanju z vlago delno nasičenega toplega zraka smo ugotovili, da je pod določenimi pogoji mogoče privarčevati do 30 % energije. V letošnji sušilni sezoni smo nadaljevali s poskusi v normalni sušilnici 16 m². V eni sušilni komori smo s primerno adaptacijo in opremo ustreznih merilnih in avtomatskih naprav izvedli ves čas sušenja kontrolne meritve, spremljali potek sušenja in izdelali termično bilanco in primerjali z neadaptirano celico.

